Centrum vedecko-technických informácií SR Bratislava

PhDr. Marianna Pétiová, PhD.

Prejavy extrémizmu v základných a stredných školách z pohľadu pedagógov

Bratislava 2025

Prieskum bol realizovaný s finančným príspevkom z CVTI SR a Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR

ISBN 978-80-8240-079-6

ÚVOD

Radikalizmus a extrémizmus predstavujú nebezpečné javy, ktoré sú v našej spoločnosti prítomné a viditeľné. Efektívne a účinné riešenie tohto problému si vyžaduje interdisciplinárny vedecký prístup. Je potrebné pochopiť ich konštrukciu, obsah a formy a uvedomiť si, že sa nedajú eliminovať len prostredníctvom represívnych opatrení. Medzi základné nástroje efektívnej a účinnej eliminácie prejavov radikalizmu a extrémizmu patrí vytváranie prijímanie a implementovanie rôznych opatrení (stratégie, koncepcie, akčné plány) na zvyšovanie informovanosti a aktívne zapojenie občianskej spoločnosti do úsilia vedúceho k znižovaniu radikálnych a extrémistických prejavov v spoločnosti.[1] Pri formovaní žiakov základných a stredných škôl zohráva dôležitú úlohu vzdelávanie a informovanosť prostredníctvom korektných a hodnoverných zdrojov. Pomáhajú im osvojovať si správne názory a postoje, budovať pozitívny vzťah k hodnotám demokracie, právneho štátu a zároveň dokážu jasne pomenovať hrozby, ktoré sú proti nim namierené a ohrozujú ich. Vzdelávanie a informovanosť má významný vplyv aj pri prevencii trestných činov extrémizmu. Rôzne vzdelávacie a výchovné aktivity, do ktorých sa žiaci základných a stredných škôl môžu zapojiť, im pomôžu lepšie spoznávať iné národnosti, náboženstvá a kultúrne zvyky a prispieť k predchádzaniu radikálnosti, či trestných činov extrémizmu.[2]

Prieskum bol zameraný na zistenie prejavov extrémizmu v školskom prostredí a vychádzal z Koncepcie boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024 a zo Stratégie prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti v SR (2021 – 2025), ktoré si kladú za cieľ bojovať proti vzrastajúcim prejavom extrémizmu na Slovensku.

Cieľom úlohy bolo zistenie názorov pedagógov pôsobiacich v základných a v stredných školách na prejavy extrémizmu a ich elimináciu v školskom prostredí. Výstupom je záverečná správa s porovnaním výsledkov za roky 2016, 2017, 2021 a 2024 a publikácia určená pre širšiu odbornú verejnosť.

Prieskum sa realizoval metódou dotazníkového zisťovania v mesiacoch máj a jún 2024 u pedagógov vyučujúcich v základných a v stredných školách v rámci celého Slovenska. Dotazníky vyplnilo 577 respondentov. Vzhľadom na ich pomerne nízky počet nie je možné výsledky prieskumu zovšeobecňovať a majú iba informatívny charakter. Terénny zber dát bol realizovaný v mesiacoch máj a jún 2024 a zabezpečovala ho profesionálna agentúra určená na základe výsledkov výberového konania.

---

[1] Ivančík, R.: Sociálne siete ako priestor pre šírenie radikalizmu a extrémizmu. In: Malíček, V.: Radikalizácia a extrémizmus v súčasnej spoločnosti. Bratislava : APZ, 2023. ISBN 978-80-8054-984-8, s. 79-80.

[2] Deset, M.: Limity spoločenskej akceptovateľnosti fenoménu a trestných činov extrémizmu. In: Vráblová, M.: Trestnoprávne a kriminologické možnosti eliminácie extrémizmu. Praha : Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-420-6, s. 38-41.

Dotazník obsahoval 16 otázok rozdelených do tematických okruhov, ktoré boli dodržané aj pri analýze dát. Výsledky boli interpretované v jednotlivých podsúboroch podľa stanovených demografických znakov (pohlavie, vek, počet rokov pedagogickej praxe, funkcia, typ školy, počet obyvateľov v sídle školy a kraj). Výsledky prieskumu boli spracované prostredníctvom štatistického programu SPSS. Interpretované boli najmä výsledky, u ktorých sa potvrdil štatisticky významný vzťah na hladine významnosti $p < 0,05$. Pri porovnaní údajov za základné a stredné školy a za roky 2016, 2017, 2021 a 2024 boli interpretované zistené rozdiely.

1. Charakteristika prieskumného súboru

Dotazníky určené pre pedagógov vyučujúcich v základných a v stredných školách vyplnilo 577 respondentov. Do prieskumu sa zapojilo až 447 žien a 130 mužov. Z uvedených zistení je zrejmé, že nerovnomerné počty respondentov podľa pohlavia odzrkadľujú výraznú feminizáciu súčasného slovenského školstva.

Dotazníky vyplnilo päť osôb vo veku 25 rokov a traja najstarší respondenti mali 70 rokov. V prieskumnom súbore mali výraznejšiu prevahu pedagógovia vo veku od 41 do 50 rokov (207) a starší než 51 rokov (185). Približne štvrtinu opýtaných (134) tvorili osoby vo veku od 31 do 40 rokov. Len 46 oslovených pedagógov malo menej než 30 rokov. Zistené údaje potvrdili, že v prieskumnom súbore pedagógov zo základných a stredných škôl prevládali osoby vo veku od 41 do 50 rokov a staršie. V najnižšej miere sa do prieskumu zapojili učitelia, ktorí mali menej než 30 rokov.

Necelá tretina pedagógov vykonávala svoju funkciu od 21 do 30 rokov (172) a od 11 do 20 rokov (157). Pedagogickú prax kratšiu ako 10 rokov uviedlo 132 respondentov a 93 učiteľov pôsobilo v tejto funkcii dlhšie ako 31 rokov. Približne 11 pedagógov pracovalo v škole rok, avšak jedna respondentka tam prežila až 50 rokov.

Až 475 osôb z prieskumnej vzorky predstavovali učitelia. Dotazníky vo výrazne nižšom počte vyplnili výchovní poradcovia (34), koordinátori prevencie (25) a zástupcovia riaditeľa (23). Asi 15 opýtaných uviedlo inú funkciu a piati respondenti pôsobili ako riaditelia škôl. V skupine pedagógov, ktorí mali v škole inú funkciu (15) prevládali asistenti učiteľa (8) a školskí psychológovia (4). V nižšej miere vyplnil dotazník sociálny pedagóg, školský digitálny koordinátor a špeciálny pedagóg (zhodne po 1).

Necelá polovica respondentov (268) vyučovala v základných školách a viac než tretinu (218) opýtaných tvorili pedagógovia zo stredných odborných škôl. Len 91 učiteľov pôsobilo v gymnáziách. Na základe zistených údajov môžeme povedať, že v prieskumnom súbore mali miernu prevahu pedagógovia vyučujúci v stredných školách (309, ZŠ: 268).

Najviac opýtaných pôsobilo v školách, ktoré mali sídlo v mestách s počtom od 10 001 do 50 000 (205) obyvateľov. Tretinu (171) respondentov tvorili učitelia

zo škôl v obciach s počtom od 2 001 do 10 000 obyvateľov. Necelá pätina (95) pedagógov pôsobila v mestách s počtom od 50 001 do 100 000 obyvateľov a približne každý desiaty opýtaný učil vo veľkomestách (viac ako 100 000: 61). V školách, ktoré sídlili v obciach s počtom nižším ako 2 000 obyvateľov, pracovalo len 45 učiteľov.

Najvyšší počet pedagógov pochádzal z Košického (82), Prešovského (79) a z Trnavského kraja (75). Nižší počet respondentov mal trvalé bydlisko v Trenčianskom (73), Banskobystrickom (71), Nitrianskom (68), Žilinskom (66) a v Bratislavskom kraji (63).

2. Názory pedagógov v základných a stredných školách na prejavy extrémizmu

2.1 Dôvody súčasného nárastu prejavov extrémizmu u mladých ľudí

Na Slovensku je v súčasnosti citeľný nárast nespokojnosti a to medzi všetkými vekovými kategóriami. Prispeli k tomu aj negatívne udalosti (finančná kríza, pandémia Covid-19, imigračná kríza v Európe, vojna na Ukrajine...), ktoré nás v nedávnej minulosti zasiahli. Dôsledkom je polarizácia spoločnosti, nárast extrémizmu a dezinformácia niektorých médií, čo predstavuje určitú hrozbu pre fungovanie demokracie.[3] Za najčastejšie príčiny tohto závažného sociálno-patologického javu označili pedagógovia zo základných a stredných škôl najmä súčasnú politickú situáciu nielen na Slovensku (60,0 %), ale aj vo svete (59,4 %), akceptovanie násilia v médiách (56,8 %) a nevhodný spôsob výchovy detí (54,8 %). Respondenti v nižšom počte považovali za príčiny nárastu prejavov extrémizmu aj stratu ideálov spôsobujúcu frustráciu mladých ľudí (48,0 %), zlý vplyv rovesníkov (39,0 %), nedostatočné vedomosti mladých ľudí z histórie (37,8%), negatívne dôsledky sociálno-ekonomickej transformácie Slovenska (26,0 %), strach mladých ľudí zo sociálneho vylúčenia (21,0 %), dlhodobé zanedbávanie problémov chudoby a segregácie obyvateľstva (17,9 %), negatívne osobné zážitky (16,1 %), preťaženosť učiteľov znemožňujúcu im individuálnu prácu so žiakmi (14,9 %) a nedôveru mladých ľudí voči etablovaným politickým stranám (10,7 %). Asi 15 (2,6 %) oslovených pedagógov nevedelo na túto otázku odpovedať a 10 (1,7 %) opýtaných uviedlo iné dôvody. Najčastejšie uvádzali negatívny vplyv radikálnych skupín na sociálnych sieťach, nedostatok empatie u mladých ľudí, ich strach z budúcnosti, ako aj nedostatok finančných prostriedkov na realizáciu preventívnych aktivít.

[3] Laczko, M.: Občianska náuka ako nástroj výchovy k demokratickému občianstvu a eliminácie extrémizmu. In: Výchova a vzdelávanie k demokratickému občianstvu a prevencia extrémizmu. Zborník z odborného seminára. Trenčín : Katedra politológie Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne, 2021. ISBN 978-80-8075-948-3, s. 41-46.

Tabuľka 1 *Dôvody súčasného nárastu prejavov extrémizmu*

Dôvody súčasného nárastu prejavov extrémizmu	Počet	%
súčasná politická situácia vo svete	343	59,4
súčasná politická situácia na Slovensku	346	60,0
negatívne dôsledky sociálno-ekonomickej transformácie Slovenska	150	26,0
strata ideálov spôsobujúca frustráciu mladých ľudí	277	48,0
nedostatočné vedomosti z oblasti histórie	218	37,8
nevhodná výchova v rodine	316	54,8
akceptovanie násilia v médiách	328	56,8
negatívny vplyv kamarátov	225	39,0
strach mladých ľudí zo sociálneho vylúčenia	121	21,0
učitelia nemajú dostatok času na individuálnu činnosť so žiakmi	86	14,9
negatívne osobné zážitky detí a mládeže	93	16,1
nedôvera voči etablovaným politickým stranám	62	10,7
dlhodobé zanedbávanie problémov chudoby a segregácie obyvateľstva	103	17,9
iné	10	1,7
nevie	15	2,6
spolu	2 693	466,7

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Ženy považovali za najčastejšie príčiny nárastu prejavov extrémizmu celosvetovú politickú situáciu, muži prikladali význam priorite súčasnej situácie na Slovensku. Ženy vo vyššej miere uvádzali, že toto expandovanie zapríčinila strata ideálov u mladých ľudí, ich nedostatočné vedomosti z histórie, nevhodný spôsob výchovy, akceptovanie násilia v médiách, negatívny vplyv rovesníkov, strach zo sociálneho vylúčenia, skutočnosť, že učitelia nemajú čas venovať sa žiakom, negatívne osobné zážitky a zanedbanie chudoby obyvateľstva.

Tabuľka 2 *Dôvody súčasného nárastu prejavov extrémizmu podľa pohlavia*

Dôvody súčasného nárastu prejavov extrémizmu	Ženy	Muži
súčasná politická situácia vo svete	62,0	57,7
súčasná politická situácia na Slovensku	60,2	59,2
negatívne dôsledky soc.-ekonomickej transformácie Slovenska	25,1	29,2
strata ideálov spôsobujúca frustráciu mladých ľudí	49,7	42,3
nedostatočné vedomosti z oblasti histórie	39,8	30,8
nevhodná výchova v rodine	57,3	46,2
akceptovanie násilia v médiách	58,2	52,3
negatívny vplyv kamarátov	40,3	34,6
strach mladých ľudí zo sociálneho vylúčenia	22,1	16,9
učitelia nemajú dostatok času na individuálnu činnosť so žiakmi	15,4	13,1
negatívne osobné zážitky detí a mládeže	16,6	14,6
nedôvera voči etablovaným politickým stranám	10,5	11,5
zanedbávanie problémov chudoby a segregácie obyvateľstva	18,3	16,2
iné	1,8	1,5
nevie	2,0	4,6

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Muži pripisovali väčší význam negatívnym dôsledkom transformácie Slovenska a nedôvere voči politickým stranám. Približne rovnaký počet opýtaných uvádzal inú odpoveď, pričom situáciu nedokázali častejšie posúdiť muži.

Najmladší a najstarší respondenti uvádzali ako dôvod nárastu extrémizmu súčasnú politickú situáciu vo svete, vo veku od 31 do 50 rokov pripisovali význam najmä súčasnej situácii na Slovensku. Najmladší pedagógovia považovali za dôležitú príčinu strach mladých ľudí zo sociálneho vylúčenia, skutočnosť, že učitelia nemajú čas na individuálnu činnosť so žiakmi, zlé osobné zážitky detí a mladých ľudí, nedôveru voči etablovaným politickým stranám, dlhodobé zanedbávanie problémov chudoby a segregácie obyvateľstva a iné dôvody. Učitelia vo veku od 31 do 40 rokov vo vyššej miere uvádzali, že expandovanie prejavov extrémizmu v našej spoločnosti zapríčinili negatívne dôsledky ekonomickej transformácie Slovenska, zatiaľ čo pedagógovia vo veku od 41 do 50 rokov pripisovali väčší význam nedostatočným vedomostiam detí a mládeže z histórie. Najstarší opýtaní považovali za silnejší motív stratu ideálov a z toho vyplývajúcu frustráciu mladých ľudí, nevhodný spôsob výchovy detí, akceptovanie násilia v médiách a negatívny vplyv rovesníkov. Najmladší respondenti nemali častejšie než ostatní na tento problém vlastný názor.

Tabuľka 3 *Dôvody súčasného nárastu prejavov extrémizmu podľa veku*

Dôvody súčasného nárastu prejavov extrémizmu	**Menej než 30 rokov**	**Od 31 do 40 rokov**	**Od 41 do 50 rokov**	**51 rokov viac**
súčasná politická situácia vo svete	65,2	54,5	52,7	69,2
súčasná politická situácia na Slovensku	63,0	58,2	56,0	65,4
negatívne dôsledky transformácie Slovenska	23,9	29,9	27,1	23,2
strata ideálov spôsobujúca frustráciu mladých ľudí	51,2	45,5	45,4	52,4
nedostatočné vedomosti z oblasti histórie	32,6	34,3	40,6	38,4
nevhodná výchova v rodine	54,3	48,5	56,0	57,3
akceptovanie násilia v médiách	52,2	53,7	52,7	64,3
negatívny vplyv kamarátov	37,0	39,6	36,2	42,7
strach mladých ľudí zo soc. vylúčenia	28,3	14,9	20,8	23,8
učitelia nemajú čas na individuálnu činnosť	34,8	12,7	10,1	17,3
negatívne osobné zážitky detí a mládeže	30,4	18,7	14,5	13,0
nedôvera voči etablovaným polit. stranám	23,9	11,9	6,8	10,8
zanedbávanie problémov chudoby obyvateľstva	26,1	9,7	19,8	20,0
iné	4,3	2,2	1,0	1,6
nevie	6,5	5,2	1,4	1,1

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Respondenti z gymnázií a stredných odborných škôl sa domnievali, že najvýznamnejším dôvodom nárastu prejavov extrémizmu je celosvetová politická situácia. Gymnazisti vo vyššej miere uvádzali, že túto situáciu zapríčinili negatívne dôsledky transformácie Slovenska, strata ideálov a z toho vyplývajúca frustráciu mladých ľudí, akceptovanie násilia v médiách, negatívne osobné zážitky mladých ľudí a nedôvera voči etablovaným politickým stranám.

Učitelia v stredných odborných školách viac poukazovali na politickú a sociálnu situáciu na Slovensku, nedostatočné vedomosti mladých ľudí z histórie, nevhodný spôsob výchovy detí v rodinách, vplyv rovesníckej skupiny, strach zo sociálneho vylúčenia, preťaženosť učiteľov a zanedbanie problémov chudoby a segregácie obyvateľstva. Obidve skupiny opýtaných v približne rovnakej miere pripisovali význam iným, bližšie nešpecifikovaným príčinám. 2,2 % pedagógov z gymnázií a 3,2 % zo stredných odborných škôl na otázku nevedeli odpovedať.

Tabuľka 4 *Dôvody súčasného nárastu prejavov extrémizmu podľa typu strednej školy*

Dôvody súčasného nárastu prejavov extrémizmu	**G**	**SOŠ**
súčasná politická situácia vo svete	62,6	66,5
súčasná politická situácia na Slovensku	59,3	63,8
negatívne dôsledky soc.-ekonomickej transformácie Slovenska	26,4	25,2
strata ideálov spôsobujúca frustráciu mladých ľudí	51,6	50,9
nedostatočné vedomosti z oblasti histórie	37,4	43,6
nevhodná výchova v rodine	50,5	61,0
akceptovanie násilia v médiách	58,2	52,8
vplyv kamarátov	30,8	45,9
strach mladých ľudí zo sociálneho vylúčenia	14,3	22,0
učitelia nemajú dostatok času na individuálnu činnosť so žiakmi	14,3	16,5
negatívne osobné zážitky detí a mládeže	19,8	16,1
nedôvera voči etablovaným politickým stranám	17,6	12,4
zanedbávanie problémov chudoby a segregácie obyvateľstva	18,7	21,1
iné	1,1	1,8
nevie	2,2	3,2

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

V Bratislavskom, Trenčianskom, Nitrianskom a v Prešovskom kraji označili učitelia za najsilnejší dôvod pre nárast prejavov extrémizmu politickú situáciu na Slovensku, zatiaľ čo respondenti s trvalým bydliskom v Trnavskom a v Banskobystrickom kraji poukazovali najmä na nevhodný spôsob výchovy detí. Pedagógovia žijúci v Košickom kraji považovali za prioritný dôvod celkovú politickú situáciu vo svete, zatiaľ čo opýtaní zo Žilinského kraja preferovali akceptovanie násilia v médiách. Pedagógovia z Bratislavského kraja poukazovali na negatívne dôsledky sociálno-ekonomickej transformácie Slovenska a na nedôveru mladých ľudí voči etablovaným politickým stranám. Oslovení učitelia pôsobiaci v Banskobystrickom kraji uvádzali stratu ideálov a z toho vyplývajúcu frustráciu mladých ľudí, negatívne osobné zážitky a dlhodobé zanedbávanie problémov chudoby a segregácie obyvateľstva. Respondenti žijúci v Prešovskom kraji pripisovali význam skutočnosti, že učitelia nemajú dostatok času na individuálnu činnosť so svojimi žiakmi, pričom opýtaní s trvalým bydliskom v Košickom kraji preferovali ako dôvod nedostatočné vedomosti detí a mládeže z histórie, negatívny vplyv rovesníckej skupiny a strach mladých ľudí zo sociálneho vylúčenia. Učitelia pochádzajúci zo Žilinského, Banskobystrického, Trnavského a z Prešovského kraja častejšie než ostatní pripisovali význam iným, bližšie neurčeným dôvodom. Na danú otázku si doteraz nevytvorili vlastný názor najmä opýtaní v Bratislavskom kraji.

Tabuľka 5 *Dôvody súčasného nárastu prejavov extrémizmu podľa kraja*

Dôvody nárastu prejavov extrémizmu	**BA**	**TT**	**TN**	**NR**	**ZA**	**BB**	**PO**	**KE**
súčasná politická situácia vo svete	50,8	50,7	69,9	64,2	64,2	52,1	59,5	62,2
súčasná politická situácia na Slovensku	60,3	60,0	71,2	70,1	51,5	43,7	65,8	57,3
negatívne dôsledky transformácie Slovenska	36,5	21,3	30,1	25,4	30,3	32,4	16,5	19,5
strata ideálov spôsobujúca frustráciu	46,0	40,0	49,3	46,3	47,0	54,9	49,4	51,2
nedostatočné vedomosti z histórie	31,7	34,7	35,6	31,3	40,9	40,8	38,0	47,6
nevhodná výchova v rodine	28,6	61,3	57,5	47,8	57,6	60,6	60,8	59,8
akceptovanie násilia v médiách	47,6	57,3	58,9	56,7	65,2	59,2	55,7	54,9
negatívny vplyv kamarátov	22,2	42,7	46,6	32,8	27,3	43,7	43,0	48,8
strach mladých zo sociálneho vylúčenia	20,6	20,0	16,4	17,9	18,2	25,4	20,3	26,8
učitelia nemajú dostatok času na žiakov	12,7	16,0	11,0	7,5	13,6	14,1	25,3	17,1
negatívne osobné zážitky detí a mládeže	15,9	17,3	15,1	17,9	9,1	21,1	15,2	15,9
nedôvera voči etablovaným politickým stranám	17,5	9,3	9,6	16,4	7,6	16,9	5,1	6,1
zanedbávanie problémov chudoby obyvateľstva	19,0	12,0	19,2	13,4	13,6	32,4	16,5	17,1
iné	1,6	2,7	0	0	3,0	2,8	2,5	1,2
nevie	6,3	2,7	1,4	1,5	3,0	1,4	2,5	2,4

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Porovnanie údajov za základné a stredné školy

Stredoškolskí pedagógovia sa domnievali, že najvýznamnejším dôvodom nárastu je súčasná politická situácia na Slovensku. V základných školách preferovali názor, že najsilnejším motívom je politická situácia v celom svete. Respondenti zo základných škôl pripisovali väčší význam negatívnym dôsledkom transformácie Slovenska, akceptovaniu násilia v médiách a strachu mladých ľudí zo sociálneho vylúčenia.

Opýtaní zo stredných škôl vo vyššom počte uvádzali, že nárast extrémistických prejavov spôsobila strata ideálov a z toho vyplývajúca frustrácia mladých ľudí, ich nedostatočné vedomosti z dejín a histórie, nevhodný spôsob výchovy detí, negatívny vplyv rovesníkov, skutočnosť, že učitelia nemajú dostatok času venovať sa individuálne svojim žiakom, zlé osobné zážitky, nedôvera voči etablovaným politickým stranám a dlhodobé ignorovanie problémov chudoby a segregácie obyvateľstva. Približne rovnaký počet opýtaných z obidvoch typov škôl poukázal na iné, bližšie neurčené dôvody, prípadne nevedel na túto otázku odpovedať.

Tabuľka 6 *Dôvody súčasného nárastu prejavov extrémizmu podľa typu školy*

Dôvody súčasného nárastu prejavov extrémizmu	ZŠ	SŠ
súčasná politická situácia vo svete	55,9	63,4
súčasná politická situácia na Slovensku	54,9	64,4
negatívne dôsledky soc.-ekonomickej transformácie Slovenska	26,5	25,6
strata ideálov spôsobujúca frustráciu mladých ľudí	44,4	51,1
nedostatočné vedomosti z oblasti histórie	33,2	41,7
nevhodná výchova v rodine	51,1	57,9
akceptovanie násilia v médiách	59,7	54,4
negatívny vplyv kamarátov	36,2	41,4
strach mladých ľudí zo sociálneho vylúčenia	22,4	19,7
učitelia nemajú dostatok času na individuálnu činnosť so žiakmi	13,8	15,9
negatívne osobné zážitky detí a mládeže	14,9	17,2
nedôvera voči etablovaným politickým stranám	7,1	13,9
zanedbávanie problémov chudoby a segregácie obyvateľstva	14,9	20,4
iné	1,9	1,6
nevie	2,2	2,9

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Porovnanie údajov za roky 2016, 2017, 2021 a 2024

Prezentované údaje ukázali, že od roku 2016 klesol počet opýtaných, ktorí považovali za najčastejší dôvod nárastu prejavov extrémizmu negatívne dôsledky sociálno-ekonomickej transformácie Slovenska, stratu ideálov a frustráciu mladých ľudí, nedostatočné vedomosti žiakov z dejín a histórie, akceptovanie násilia v médiách, negatívny vplyv rovesníkov, strach mladých ľudí zo sociálneho vylúčenia, ich negatívne osobné zážitky, nedôveru voči etablovaným politickým stranám a dlhodobé zanedbávanie problémov chudoby a segregácie obyvateľstva. Od roku 2021 sa zvýšil počet respondentov, ktorí pripisovali význam súčasnej politickej situácii na Slovensku. Za sledované obdobie sa nezmenil počet opýtaných, ktorí označili za silný dôvod súčasnú politickú situáciu vo svete, nevhodný spôsob výchovy detí v rodine, nedostatok času na individuálnu prácu učiteľov so žiakmi, prípadne uvádzali iné, bližšie neurčené dôvody. Zaujímavé je zistenie, že od roku 2016 výraznejšie stúpol počet oslovených pedagógov, ktorí nedokázali na danú otázku odpovedať.

Určenie poradia jednotlivých oblastí ukázalo, že v roku 2016 považovali respondenti za najsilnejšie dôvody súčasného nárastu prejavov extrémizmu akceptovanie násilia v médiách, v roku 2017 pripisovali význam súčasnej politickej situácii vo svete. V roku 2021 mal prioritu nevhodný spôsob výchovy detí v rodine a v roku 2024 súčasná politická situácia na Slovensku. Za najmenej dôležité príčiny nárastu prejavov extrémizmu označili oslovení pedagógovia v roku 2016 skutočnosť, že nemajú dostatok času na individuálnu prácu so žiakmi, v roku 2017 to boli negatívne osobné zážitky detí a mládeže, zatiaľ čo v rokoch 2021 a 2024 bola takto hodnotená nedôvera ľudí voči etablovaným politickým stranám.

Tabuľka 7 *Komparácia údajov za roky 2016, 2017, 2021 a 2024*

Dôvody súčasného nárastu prejavov extrémizmu	**2016**	**2017**	**2021**	**2024**
súčasná politická situácia vo svete	59,6	53,6	36,3	59,4
súčasná politická situácia na Slovensku	N	N	53,1	60,0
negatívne dôsledky ekon. transformácie	37,6	43,8	29,2	26,0
strata ideálov	55,5	52,8	46,0	48,0
nedostatočné vedomosti z oblasti histórie	42,9	30,6	38,2	37,8
nevhodná výchova v rodine	54,8	43,8	57,5	54,8
akceptovanie násilia v médiách	69,0	48,6	54,0	56,8
vplyv kamarátov	41,4	38,1	44,1	39,0
strach zo sociálneho vylúčenia	22,0	16,5	22,8	21,0
učitelia nemajú dostatok času na žiakov	**15,6**	14,7	15,5	14,9
negatívne osobné zážitky	22,9	**11,7**	18,0	16,1
nedôvera voči politickým stranám	20,7	20,4	**12,4**	**10,7**
zanedbávanie problémov chudoby	45,7	25,6	23,6	17,9
iné	1,1	2,6	1,6	1,7
nevie	0,4	0	1,6	2,6

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.
N – nezisťovalo sa

2.2 Príčiny sympatizovania detí a mládeže s extrémistickými skupinami

Podľa A. Marešovej (1999, s. 79) sa mladí ľudia častejšie prikláňajú k extrémistom a osvojujú si ich názory najmä v období adolescencie. Vtedy sa odpútavajú od pôvodnej rodiny a prikláňajú sa k rovesníkom. Snažia sa nájsť si svoje miesto vo svete, sú otvorení novým myšlienkam, často popierajú doteraz uznávaný spôsob myslenia a správania, bývajú kritickí voči spoločnosti a dospelým, majú sklony k radikálnym postojom a rozhodnutiam. Na druhej strane nemajú ešte dostatočné životné skúsenosti, nedokážu si predstaviť dôsledky svojho konania, nevedia sa vcítiť do postojov iných ľudí, uprednostňujú čiernobiele videnie sveta, majú snahu niekam patriť, chcú nachádzať podporu a uznanie u rovesníkov, snažia sa prezentovať aj navonok svoju príslušnosť k uznávaným skupinám a túžia po združovaní sa s osobami, ktoré majú rovnaké názory. Mladým ľuďom vo veľkej miere vyhovuje extrémistami navrhované jednoduché riešenie problémov a úloh a hľadanie nepriateľa zodpovedného za všetko, čo im prekáža.[4]

Oslovení učitelia považovali za najčastejšie príčiny sympatizovania detí a mládeže s extrémistami nedostatok informácií o dôsledkoch správania sa extrémistov (63,4%), predsudky voči určitým skupinám (47,5 %) a túžbu získať si rešpekt okolia (45,1 %). Nižší počet pedagógov označil za dôvody sympatizovania mládeže s extrémistami potrebu byť členom rovesníckej skupiny (39,3 %), neschopnosť riešiť svoje problémy iným spôsobom (36,4%), snahu vybiť si zlosť a agresivitu (34,0 %), túžbu vzbudiť pozornosť rodičov

[4] Marešová, A.: Kriminologické a právní aspekty extremismu. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. ISBN 80-86008-589-2, s. 79.

a učiteľov (20,8 %) a snahu oplatiť zlú skúsenosť (16,6 %). Asi 4,9 % oslovených učiteľov nemalo na tento problém vytvorený vlastný názor. Len 5 (0,9 %) opýtaných uviedlo inú možnosť, pričom uvádzali, že žiaci majú málo pozitívnych zážitkov a majú nízku úroveň kritického myslenia.

Tabuľka 8 *Príčiny sympatizovania detí a mladých ľudí s extrémistami*

Príčiny sympatizovania detí a mladých ľudí s extrémistami	Počet	%
nedostatok informácií o dôsledkov správania sa extrémistov	366	63,4
predsudky voči niektorým skupinám osôb	274	47,5
potreba byť členom rovesníckej skupiny	227	39,3
túžba získať si rešpekt okolia	260	45,1
snaha oplatiť zlú skúsenosť	96	16,6
potreba vzbudiť pozornosť rodičov a učiteľov	120	20,8
snaha vybiť si zlosť a agresivitu	196	34,0
neschopnosť riešiť problémy iným spôsobom	210	36,4
iné	5	0,9
nevie	27	4,7
spolu	1 781	308,7

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Obidve skupiny respondentov, avšak častejšie ženy (64,7 %, muži: 59,2 %), považovali za príčinu sympatizovania mládeže s členmi extrémistických skupín najmä nedostatok poznatkov o dôsledkoch ich správania. Ženy pripisovali väčší význam aj predsudkom voči niektorým skupinám osôb (ženy: 48,3 %, muži: 44,6 %), túžbe získať si rešpekt okolia (ženy: 45,6 %, muži: 43,1 %), snahe vzbudiť pozornosť rodičov a učiteľov (ženy: 22,6 %, muži: 14,6 %), túžbe vybiť si zlosť a agresivitu (ženy: 34,7 %, muži: 31,5 %) a neschopnosti riešiť svoje problémy iným spôsobom (ženy: 38,5 %, muži: 29,2 %). Približne rovnaký počet opýtaných z obidvoch skupín považoval za motívy pre sympatizovanie mládeže s extrémistami potrebu mladých ľudí patriť do rovesníckej skupiny (ženy: 39,1 %, muži: 40,0 %) a snahu oplatiť zlú skúsenosť (ženy: 16,6 %, muži: 16,9 %). Iné dôvody uvádzali iba ženy (1,1 %, muži: 0). Na otázku nevedelo odpovedať 4,3 % žien a až 6,2 % mužov.

Respondenti starší než 31 rokov považovali najčastejšie za príčinu nárastu sympatizovania mladých ľudí s extrémistami nedostatok informácií o dôsledkoch ich správania, pričom najmladší pedagógovia uvádzali ako dôvod túžbu získať si rešpekt okolia. Oslovení učitelia mladší ako 30 rokov považovali za dôležitú príčinu nárastu sympatií s extrémistami, predsudky voči niektorým skupinám osôb, snahu oplatiť zlú skúsenosť, túžbu vzbudiť pozornosť rodičov a učiteľov a snahu vybiť si zlosť a agresivitu. Najstarší pedagógovia pripisovali význam potrebe byť členom rovesníckej skupiny a neschopnosti riešiť svoje problémy iným spôsobom. Inú možnosť uvádzali iba najmladší učitelia. Opýtaní mladší než 30 rokov častejšie než ostatní nedokázali na túto otázku odpovedať, prípadne uvádzali inú možnosť.

Tabuľka 9 *Príčiny sympatizovania detí a mladých ľudí s extrémistami podľa veku*

Príčiny sympatizovania mladých ľudí s extrémistami	Menej než 30 rokov	Od 31 do 40 rokov	Od 41 do 50 rokov	51 rokov a viac
nedostatok informácií o dôsledkov správania	54,3	59,7	67,1	64,9
predsudky voči niektorým skupinám osôb	54,3	43,3	50,7	44,9
potreba byť členom rovesníckej skupiny	42,5	36,6	36,7	43,8
túžba získať si rešpekt okolia	55,3	41,0	48,3	42,7
snaha oplatiť zlú skúsenosť	21,7	16,4	17,4	15,1
potreba vzbudiť pozornosť rodičov a učiteľov	23,9	19,4	20,3	21,6
snaha vybiť si zlosť a agresivitu	41,3	30,6	32,4	36,8
neschopnosť riešiť problémy iným spôsobom	37,0	36,6	32,4	41,6
iné	2,2	0,7	0,5	1,1
nevie	10,9	8,2	2,9	2,2

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Všetci respondenti považovali za najčastejšiu príčinu sympatizovania mladých ľudí s extrémistami nedostatok informácií o dôsledkoch ich správania. Pedagógovia s najkratšou odbornou praxou sa vo vyššom počte než ostatní domnievali, že dôvodom tohto negatívneho javu by mohla byť túžba získať si rešpekt okolia a neschopnosť riešiť svoje problémy iným spôsobom. Opýtaní, ktorí mali odbornú prax od 11 do 20 rokov, častejšie než ostatní tvrdili, že sympatie mladých ľudí k extrémistom spôsobila snaha oplatiť zlú skúsenosť. Ich kolegovia s pedagogickou praxou dlhšou než 31 rokov pripisovali význam predsudkom voči niektorým skupinám osôb, potrebe byť členom rovesníckej skupiny, túžbe mladých ľudí vzbudiť týmto spôsobom chýbajúcu pozornosť rodičov a učiteľov a snahe vybiť si zlosť a agresivitu. Inú možnosť uvádzali najmä pedagógovia s najkratšou praxou. Na danú otázku nevedeli v najvyššej miere odpovedať respondenti, ktorí pracovali v školstve menej než 20 rokov.

Tabuľka 10 *Príčiny sympatizovania detí a mladých ľudí s extrémistami podľa pedagogickej praxe*

Príčiny sympatizovania mladých ľudí s extrémistami	Menej než 10 rokov	Od 11 do 20 rokov	Od 21 do 30 rokov	31 rokov a viac
nedostatok informácií o dôsledkov správania	56,8	66,2	66,3	67,7
predsudky voči niektorým skupinám osôb	48,5	45,2	48,3	49,5
potreba byť členom rovesníckej skupiny	40,9	36,9	36,0	47,3
túžba získať si rešpekt okolia	50,8	41,4	46,5	45,2
snaha oplatiť zlú skúsenosť	15,2	19,1	18,0	14,0
potreba vzbudiť pozornosť rodičov a učiteľov	21,2	21,7	17,4	24,7
snaha vybiť si zlosť a agresivitu	31,8	33,1	28,5	46,2
neschopnosť riešiť problémy iným spôsobom	39,4	31,2	37,2	38,7
iné	2,3	0	1,2	0
nevie	7,6	7,0	1,7	2,2

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Opýtaní vyučujúci v stredných odborných školách označili za najfrekventovanejšiu príčinu sympatizovania mladých ľudí s extrémistickými skupinami nedostatok informácií a dôsledkoch správania týchto osôb. Pedagógovia z gymnázií preferovali názor, že žiaci majú voči niektorým

skupinám osôb vytvorené neopodstatnené predsudky. Učitelia zo stredných odborných škôl častejšie uvádzali, že tento negatívny jav môže byť zapríčinený aj potrebou vybiť si zlosť a agresivitu. Respondenti pôsobiaci v gymnáziách sa vo vyššej miere domnievali, že mladí ľudia sa snažia nájsť si svoje miesto v skupine rovesníkov, chcú oplatiť zlú skúsenosť, prípadne nedokážu riešiť svoje problémy iným spôsobom. Obidve skupiny opýtaných v približne rovnakej miere považovali za dôležité získať si rešpekt svojho okolia a vzbudiť pozornosť dospelých. Zaujímavé je zistenie, že inú možnosť uvádzali iba respondenti zo stredných odborných škôl, ktorí zároveň vo vyššej miere nemali na tento problém vytvorený vlastný názor.

Tabuľka 11 *Príčiny sympatizovania detí a mladých ľudí s extrémistami podľa typu strednej školy*

Príčiny sympatizovania detí a mladých ľudí s extrémistami	SOŠ	G
nedostatok informácií o dôsledkov správania sa extrémistov	64,2	61,5
predsudky voči niektorým skupinám osôb	48,2	63,7
potreba byť členom rovesníckej skupiny	39,9	41,8
túžba získať si rešpekt okolia	45,4	45,1
snaha oplatiť zlú skúsenosť	16,1	20,9
potreba vzbudiť pozornosť rodičov a učiteľov	19,3	18,7
snaha vybiť si zlosť a agresivitu	36,2	30,8
neschopnosť riešiť problémy iným spôsobom	39,9	41,8
iné	1,4	0
nevie	4,6	2,2

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Oslovení pedagógovia žijúci v Bratislavskom, Trnavskom, Trenčianskom, Nitrianskom, Žilinskom, Prešovskom a v Košickom kraji označili za najsilnejší dôvod pre sympatizovanie mladých ľudí s extrémistickými skupinami nedostatok informácií o dôsledkoch ich správania sa. Iba učitelia pôsobiaci v Banskobystrickom kraji sa domnievali, že prioritným dôvodom tohto spoločensky negatívneho javu sú predsudky voči niektorým skupinám osôb. Respondenti pochádzajúci z Trenčianskeho kraja vo vyššom počte než ostatní preferovali ako dôvod snahu mladých ľudí získať si rešpekt okolia a túžbu oplatiť zlú skúsenosť. Pre respondentov vyučujúcich v Žilinskom kraji mala význam snaha vybiť si zlosť a agresivitu. Pedagógovia pôsobiaci v Banskobystrickom kraji považovali za dôležitú túžbu vzbudiť pozornosť dospelých a byť členom rovesníckej partie. Opýtaní s trvalým bydliskom v Prešovskom kraji pripisovali význam neschopnosti mladých ľudí riešiť svoje problémy iným spôsobom.

Zaujímavé je zistenie, že inú možnosť uvádzali iba respondenti žijúci v Trnavskom, Trenčianskom, Banskobystrickom, Žilinskom a v Prešovskom kraji. Na tento problém nemalo vytvorený vlastný názor viac ako 10,0 % opýtaných pôsobiacich Bratislavskom kraji, pričom v Trenčianskom, Banskobystrickom a v Prešovskom kraji rovnako odpovedali len necelé dve percentá oslovených pedagógov.

Tabuľka 12 *Príčiny sympatizovania detí a mladých ľudí s extrémistami podľa kraja*

Príčiny sympatizovania s extrémistami	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
nedostatok informácií o dôsledkov	52,4	68,0	72,6	56,7	57,6	57,7	65,8	72,0
predsudky voči niektorým skupinám osôb	30,2	44,0	52,1	52,2	48,5	64,8	46,8	41,5
potreba byť členom rovesníckej skupiny	30,2	32,0	35,6	35,8	40,9	53,5	41,8	42,7
túžba získať si rešpekt okolia	34,9	45,3	56,2	40,3	34,8	54,9	40,5	51,2
snaha oplatiť zlú skúsenosť	17,5	18,7	23,3	19,4	19,7	12,7	19,0	4,9
vzbudiť pozornosť rodičov a učiteľov	22,2	25,7	20,5	9,0	21,2	26,8	22,8	17,1
snaha vybiť si zlosť a agresivitu	14,3	32,0	35,6	34,3	43,9	40,8	38,0	31,7
neschopnosť riešiť problémy iným spôsobom	23,8	37,3	38,4	29,9	33,3	40,8	41,8	40,5
iné	0	1,2	1,4	0	1,5	1,4	1,3	0
nevie	11,1	6,7	1,4	4,5	9,1	1,4	1,3	6,1

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Porovnanie údajov za základné a stredné školy

Obidve skupiny opýtaných považovali za najčastejší dôvod sympatizovania mladých ľudí s extrémistickými skupinami nedostatok informácií o dôsledkoch ich správania. Učitelia zo základných škôl sa vo vyššej miere domnievali, že túto negatívnu skutočnosť spôsobila snaha vzbudiť pozornosť rodičov a učiteľov. Respondenti zo stredných škôl častejšie pripisovali význam predsudkom voči niektorým ľuďom, potrebe byť členom rovesníckej skupiny, snahe oplatiť zlú skúsenosť, túžbe vybiť si zlosť a agresivitu a neschopnosti mladých ľudí riešiť svoje problémy iným spôsobom. Približne rovnaký počet opýtaných prikladal význam snahe získať si rešpekt okolia, prípadne uvádzal inú možnosť. Na túto otázku nevedeli častejšie odpovedať respondenti pôsobiaci v základných školách.

Tabuľka 13 *Príčiny sympatizovania detí a mladých ľudí s extrémistami podľa typu školy*

Príčiny sympatizovania detí a mladých ľudí s extrémistami	ZŠ	SŠ
nedostatok informácií o dôsledkoch správania sa extrémistov	63,4	63,5
predsudky voči niektorým skupinám osôb	41,4	52,8
potreba byť členom rovesníckej skupiny	38,1	40,5
túžba získať si rešpekt okolia	44,8	45,3
snaha oplatiť zlú skúsenosť	15,7	17,5
potreba vzbudiť pozornosť rodičov a učiteľov	22,8	19,1
snaha vybiť si zlosť a agresivitu	33,2	34,6
neschopnosť riešiť svoje problémy iným spôsobom	31,7	40,5
iné	0,7	1,0
nevie	5,6	3,9

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Porovnanie údajov za roky 2016, 2017, 2021 a 2024

Prezentované údaje ukázali, že od roku 2016 klesol počet opýtaných, ktorí za príčinu sympatizovania mladých ľudí s extrémistickými skupinami označili nedostatok informácií o dôsledkoch ich správania, predsudky voči niektorým skupinám osôb, potrebu byť členom rovesníckej skupiny, túžbu získať si rešpekt okolia, snahu oplatiť zlú skúsenosť, túžbu vybiť si zlosť a agresivitu

a neschopnosť mladých ľudí riešiť svoje problémy iným spôsobom. Na rovnakej úrovni zostal počet respondentov, ktorí uviedli snahu vzbudiť pozornosť rodičov a pedagógov, prípadne inú možnosť. Výraznejšie sa zvýšil počet opýtaných, ktorí nedokázali na túto otázku odpovedať.

Určenie poradia jednotlivých faktorov ukázalo, že za celé sledované obdobie považovali respondenti za dominantnú príčinu sympatizovania detí a mládeže s extrémistami najmä nedostatok informácií o dôsledkoch ich správania. V rokoch 2016 a 2017 pripisovali najnižší význam snahe vzbudiť pozornosť dospelých, pričom v rokoch 2021 a 2024 podcenili túžbu oplatiť zlú skúsenosť.

Tabuľka 14 *Komparácia údajov za roky 2016, 2017, 2021 a 2024*

Najčastejšie príčiny sympatizovania žiakov s extrémistami	**2016**	**2017**	**2021**	**2024**
nedostatok informácií o dôsledkov konania	72,4	58,6	60,9	63,4
predsudky voči niektorým skupinám osôb	49,2	43,1	43,2	47,5
potreba byť členom rovesníckej skupiny	46,7	32,6	38,8	39,3
túžba získať si rešpekt okolia	54,5	42,3	42,5	45,1
snaha oplatiť zlú skúsenosť	21,6	16,5	14,6	**16,6**
potreba vzbudiť pozornosť dospelých	20,3	14,1	17,1	20,8
snaha vybiť si zlosť a agresivitu	55,1	36,4	41,3	30,4
neschopnosť riešiť problémy iným spôsobom	38,6	34,8	42,9	36,4
iné	1,0	3,6	1,2	0,9
nevie	0,2	1,8	2,8	4,7

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

3. Možnosti eliminácie prejavov extrémizmu v školskom prostredí

3.1 Pozornosť venovaná extrémizmu v rámci výučby

Škola má veľký význam pre každé dieťa, ktoré si v nej rozvíja svoje vedomosti, zručnosti a spôsobilosti pomocou pedagógov, vychovávateľov, školských sociálnych pracovníkov a pod. V posledných rokoch boli v základných a stredných školách zaznamenané zvýšené prejavy extrémizmu, rasizmu a xenofóbie, čo neguje všetky pozitívne výchovno-vzdelávacie princípy.

Učitelia musia prijať skutočnosť, že sa naša spoločnosť stáva multikultúrnou, čo by sa malo prejaviť hlavne na osvojovaní si poznatkov o kultúre, hodnotách, tradíciách, demografických a geografických ukazovateľoch. Každý pedagóg by mal disponovať určitými multikultúrnymi kompetenciami, mal by poznať základné problémy socio-kultúrnych rozdielov, mal by mať metodické a didaktické zručnosti pre vyučovanie v heterogénnych triedach a skupinách.

Multikultúrna výchova je výchovno-vzdelávacia činnosť, ktorá učí ľudí z rôznych etník, národov, rasových a náboženských skupín žiť spolu, vzájomne sa rešpektovať a spolupracovať. Cieľom tohto zámerného pôsobenia na žiaka je, aby získal presvedčenie, že príslušníci každej kultúry majú prirodzené právo

na ich existenciu a ďalší rozvoj. Už v detstve je nevyhnutné viesť deti ku kultúrnemu pluralizmu, rasovej, etnickej a náboženskej tolerancii a empatickému nazeraniu na odlišný svet.[5]

Na otázku, či pedagógovia v základných a stredných školách venujú extrémizmu v rámci výučby dostatok pozornosti, odpovedala kladne viac než polovica opýtaných. Necelá tretina sa tejto téme vo výučbe nevenovala a 18,4 % si na dané situácie nevedelo spomenúť. Z výsledkov výskumu vyplynulo, že najvyšší počet respondentov sa v rámci výučby touto závažnou témou zaoberal a snažili sa svojim žiakom vysvetliť aké nebezpečenstvo extrémizmus predstavuje nielen pre nich, ale i pre celú spoločnosť.

Graf 1 *Pozornosť venovaná extrémizmu v rámci výučby*

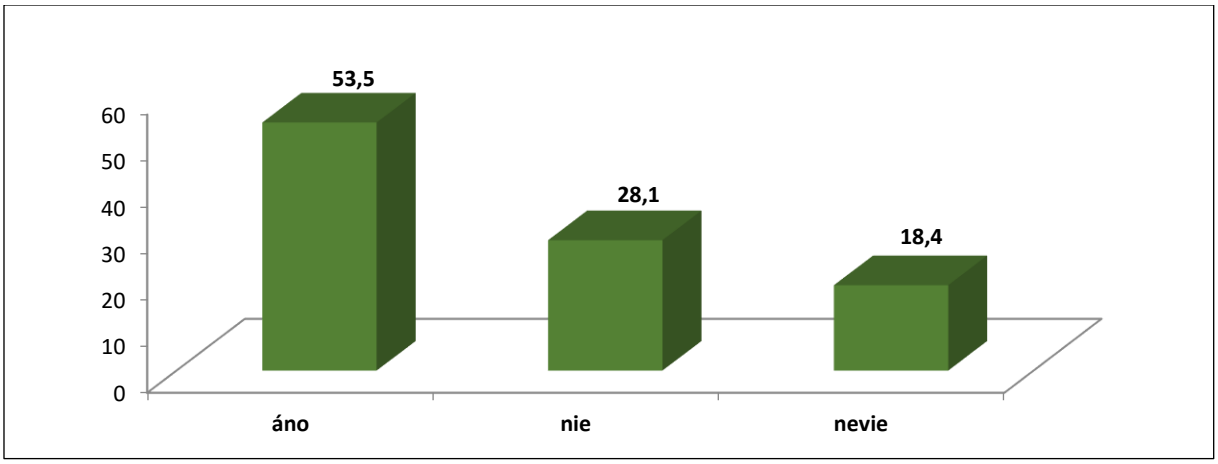

Problematike extrémizmu sa v rámci výučby venoval približne rovnaký počet učiteľov z obidvoch skupín (muži: 53,6 %, ženy: 53,1 %). Na túto otázku záporne odpovedali častejšie muži (31,8 %, ženy: 27,4 %), pričom ženy (19,5 %, muži: 14,6 %) vo vyššej miere nemali na daný problém vytvorený vlastný názor.

Problematiku extrémizmu do výchovno-vzdelávacieho procesu najčastejšie implementovali najstarší respondenti. Najmladší opýtaní sa vo vyššej miere než ostatní tomuto závažnému spoločensky negatívnemu javu počas výučby nevenovali, prípadne nevedeli na otázku odpovedať. Z uvedeného je zrejmé, že zároveň so stúpajúcim vekom respondentov sa zvyšoval aj počet opýtaných, ktorí sa počas výučby snažili žiakov oboznámiť s nebezpečenstvom, ktoré extrémizmus predstavuje. Tomuto závažnému javu venovali najmenej pozornosti začínajúci učitelia.

Tabuľka 15 *Pozornosť venovaná extrémizmu v rámci výučby podľa veku*

Pozornosť venovaná extrémizmu v rámci výučby	Menej než 30 rokov	Od 31 do 40 rokov	Od 41 do 50 rokov	51 rokov a viac
áno	34,8	47,4	53,1	62,2
nie	34,8	30,1	29,0	24,8
nevie	30,4	22,5	17,9	13,0

[5] Brajerová, Ľ.: Formovanie identity rómskeho dieťaťa. In: MVEK, Prešov 2011 : FHPV PU Katedra pedagogiky, 2011, s. 15. Dostupné na: videoportal.fhpv.unipo.sk.

Problematikou extrémizmu sa v rámci výučby zaoberali pedagógovia s najdlhšou odbornou praxou. Na základe prezentovaných dát možno konštatovať, že zároveň so stúpajúcou dĺžkou pedagogickej praxe respondentov sa zvyšoval aj počet opýtaných, ktorí považovali za dôležité venovať sa vo výučbe tejto téme. O tomto závažnom jave sa spoločne so žiakmi nerozprávali učitelia s najkratšou odbornou praxou, ktorí zároveň vo vyššej miere nemali na tento problém vytvorený vlastný názor. Z prezentovaných zistení vyplynulo, že o extrémizme hovorili so svojimi žiakmi najmä učitelia, ktorí učili viac ako 31 rokov, pričom opýtaní s odbornou praxou kratšou než 10 rokov tento problém podcenili.

Tabuľka 16 *Pozornosť venovaná extrémizmu v rámci výučby podľa pedagogickej praxe*

Pozornosť venovaná extrémizmu v rámci výučby	**Menej než 10 rokov**	**Od 11 do 20 rokov**	**Od 21 do 30 rokov**	**31 rokov a viac**
áno	40,5	52,2	57,0	67,7
nie	32,8	28,7	29,7	21,5
nevie	26,7	19,1	13,3	10,8

Extrémizmu sa počas výučby vo vyššej miere venovali stredoškolskí pedagógovia pôsobiaci v gymnáziách. Opýtaní zo stredných odborných škôl sa častejšie o tomto probléme so svojimi žiakmi nerozprávali, prípadne nevedeli na danú na otázku odpovedať. Príčinou týchto zistení môže byť skutočnosť, že v gymnáziách so všeobecným zameraním sa týmto témam venuje viac pozornosti, čím žiaci získavajú určité predpoklady pre formovanie a rozvoj svojho politického vedomia a kritického myslenia. V stredných odborných školách je kladený dôraz na odborné predmety a získavanie praktických skúseností v odboroch, na ktoré sú tieto školy zamerané.

Graf 2 *Pozornosť venovaná extrémizmu v rámci výučby podľa typu strednej školy*

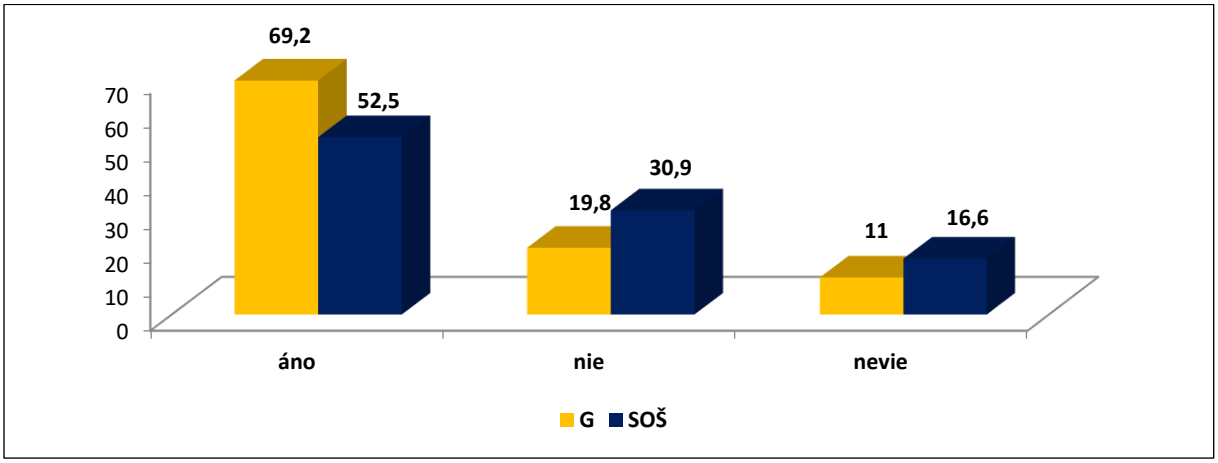

Spokojnosť so zakomponovaním problematiky extrémizmu do výchovno-vzdelávacieho procesu vyjadrili najčastejšie respondenti v mestách s počtom od 50 001 do 100 000 obyvateľov. Tomuto spoločensky negatívnemu javu sa v najvyššej miere nevenovali pedagógovia v obciach s počtom od 2 001 do 10 000 obyvateľov. Na otázku nevedeli odpovedať najmä opýtaní zo škôl s pôsobnosťou v najmenších obciach. Z uvedeného je zrejmé, že extrémizmom

sa v rámci vyučovacej látky najčastejšie zaoberali pedagógovia zo škôl v mestách s počtom od 50 001 do 100 000 obyvateľov. Najmenej pozornosti tejto závažnej téme venovali opýtaní vyučujúci v obciach s počtom od 2 001 do 10 000 obyvateľov a vo veľkomestách.

Tabuľka 17 *Pozornosť venovaná extrémizmu v rámci výučby podľa veľkosti miesta sídla školy*

Pozornosť venovaná extrémizmu v rámci výučby	Menej než 2 000	Od 2 001 do 10 000	Od 10 001 do 50 000	Od 50 001 do 100 000	Viac ako 100 000
áno	51,1	49,7	55,1	56,8	54,2
nie	24,4	31,0	26,3	27,4	30,5
nevie	24,5	19,3	18,6	15,8	15,3

Problematikou extrémizmu sa v rámci výučby zaoberali najmä pedagógovia z Nitrianskeho kraja. O tomto závažnom jave sa so žiakmi nerozprávali učitelia zo škôl v Trnavskom kraji. Na otázku nevedela odpovedať viac ako tretina respondentov žijúcich v Žilinskom kraji, zatiaľ čo v Trenčianskom kraji sa rovnako vyjadrilo len 12,3 % opýtaných. Z prezentovaných výsledkov prieskumu vyplynulo, že extrémizmu sa v rámci výučby najčastejšie venovali opýtaní pochádzajúci z Trenčianskeho a z Nitrianskeho kraja. Najhoršia situácia bola zistená v Trnavskom a v Žilinskom kraji.

Tabuľka 18 *Pozornosť venovaná extrémizmu v rámci výučby podľa kraja*

Pozornosť venovaná extrémizmu v rámci výučby	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
áno	56,5	46,7	56,2	64,2	42,4	53,5	53,2	56,1
nie	29,0	37,3	31,5	19,4	19,7	29,6	31,6	25,6
nevie	14,5	16,0	12,3	16,4	37,9	16,9	15,2	18,3

Porovnanie údajov za základné a stredné školy

Prezentované zistenia ukázali, že učitelia vyučujúci v stredných školách sa venovali extrémizmu v rámci výučby častejšie než ich kolegovia pôsobiaci v základných školách. Týmto závažným spoločensky negatívnym javom sa vôbec nezaoberala necelá tretina pedagógov z obidvoch typov škôl, pričom na danú otázku nevedeli častejšie odpovedať opýtaní pôsobiaci v základných školách. Uvedené dáta ukázali, že extrémizmus a jeho prejavy implementovali do výučby častejšie stredoškolskí pedagógovia než ich kolegovia pôsobiaci v základných školách.

Graf 3 *Pozornosť venovaná extrémizmu v rámci výučby podľa typu školy*

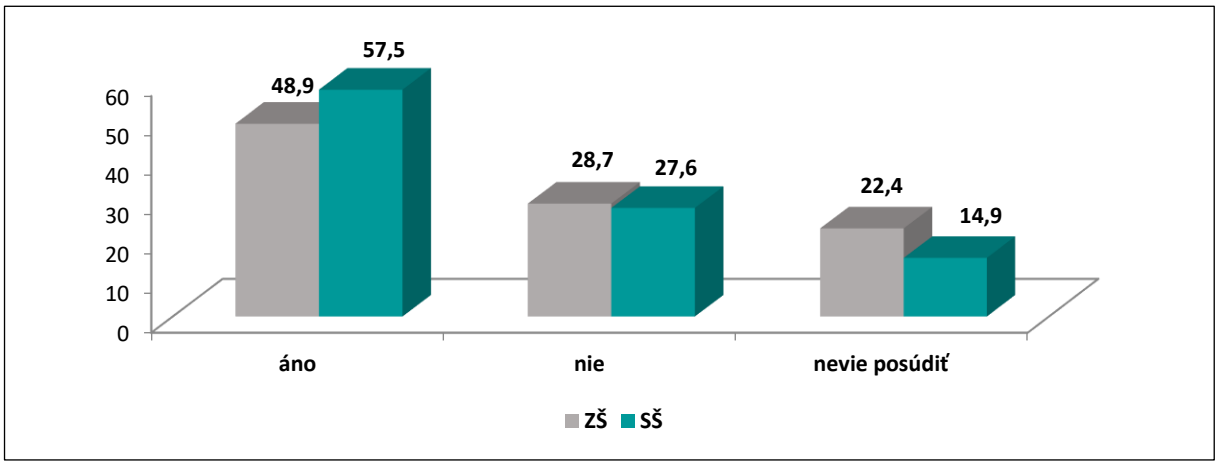

Porovnanie zistení za roky 2021 a 2024

Prezentované údaje ukázali, že od roku 2021 klesol počet učiteľov, ktorí sa v rámci výučby venovali problematike extrémizmu. Zároveň sa zvýšil počet opýtaných, ktorí na otázku odpovedali záporne a stúpol aj počet pedagógov, ktorí na tento problém nemali vytvorený vlastný názor. Získané výsledky ukázali, že v základných a v stredných školách sa v súčasnosti zaoberali v rámci výučby extrémizmom v nižšej miere než v roku 2021.

Tabuľka 19 *Pozornosť venovaná extrémizmu v rámci výučby za roky 2021 a 2024*

Pozornosť venovaná extrémizmu v rámci výučby	2021	2024
áno	65,5	53,5
nie	20,5	28,1
nevie	14,0	18,4

3.2 Dostatok informácii o extrémizme získaných v školskom prostredí

Extrémizmus deformuje osobnosť a charakter mladých ľudí. Vzdelávanie a informovanosť prostredníctvom korektných a hodnoverných zdrojov zohráva dôležitú úlohu pri formovaní osobnosti každého jedinca, pretože dokáže jasne pomenovať hrozby, ktoré sú namierené proti hodnotám demokracie, právneho štátu a občianskej spoločnosti.[6]

Spokojnosť s mierou informovanosti svojich žiakov o prejavoch extrémizmu vyjadrila necelá tretina oslovených pedagógov, pričom 22,9 % opýtaných sa domnievalo, že ich žiaci nezískali v škole o tomto negatívnom jave dostatok informácií. Situáciu nevedela posúdiť až viac než polovica respondentov. Z odpovedí oslovených učiteľov vyplynulo, že necelá štvrtina z nich uznala, že v tejto oblasti majú určité rezervy a mali by to zmeniť. Zarážajúce je zistenie, že najvyšší počet opýtaných (približne každý druhý) nevedel situáciu posúdiť.

[6] Deset, M.: Limity spoločenskej akceptovateľnosti fenoménu a trestných činov extrémizmu. In: Vráblová, M. (ed.).: Trestnoprávne a kriminologické možnosti eliminácie extrémizmu. Praha : Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-420-6, s. 40.

Graf 4 *Spokojnosť respondentov s dostatkom informácií získaných v školskom prostredí*

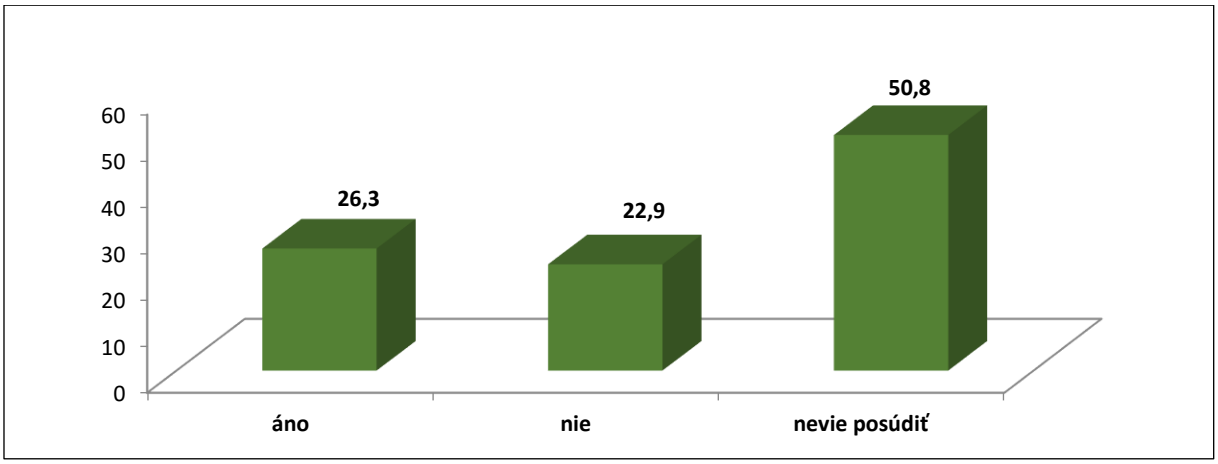

S mierou informovanosti žiakov o extrémizme boli spokojnejšie ženy (30,0 %, muži: 25,3 %). Muži (30,0 %, ženy: 20,8 %) sa vo vyššej miere domnievali, že žiaci nezískali v škole dostatok poznatkov o extrémizme. Situáciu nevedelo posúdiť 49,2 % žien a 44,7 % mužov. Zistené údaje ukázali, že ženy prejavili väčšiu spokojnosť s mierou informovanosti žiakov o extrémizme, zatiaľ čo muži častejšie priznali, že majú v tejto oblasti určité rezervy.

S mierou informovanosti žiakov o extrémizme boli spokojní najstarší opýtaní. Pedagógovia vo veku od 31 do 40 rokov častejšie než ostatní prezentovali názor, že žiaci mohli v škole získať o extrémizme viac poznatkov. K danej otázke sa nedokázala vyjadriť až viac než polovica najmladších respondentov a pedagógov vo veku od 41 do 50 rokov. Zo zistených dát vyplynulo, že s mierou informovanosti žiakov o extrémizme zo školských zdrojov prejavili spokojnosť najmä najstarší opýtaní. K nespokojným patrili častejšie učitelia vo veku od 31 do 40 rokov.

Tabuľka 20 *Spokojnosť respondentov s dostatkom informácií získaných v škole podľa veku*

Spokojnosť s informovanosťou žiakov o extrémizme	**Menej než 30 rokov**	**Od 31 do 40 rokov**	**Od 41 do 50 rokov**	**51 rokov a viac**
áno	17,4	26,1	19,8	35,7
nie	23,9	26,9	21,3	22,2
nevie posúdiť	58,7	47,0	58,9	42,1

Učitelia s najdlhšou odbornou praxou najčastejšie zastávali názor, že žiaci získali v škole dostatok poznatkov o extrémizme. S týmto tvrdením nesúhlasili pedagógovia pôsobiaci v školstve kratšie než 10 rokov. Na otázku nevedela odpovedať viac než polovica učiteľov, ktorí pôsobili v školstve menej než 30 rokov. Uvedené údaje ukázali, že najväčšiu nespokojnosť s mierou informovanosti žiakov o extrémizme prejavili pedagógovia s najkratšou odbornou praxou. K najspokojnejším patrili učitelia pôsobiaci v školách viac ako 31 rokov.

Tabuľka 21 *Spokojnosť s dostatkom informácií získaných v škole podľa pedagogickej praxe*

Spokojnosť s informovanosťou žiakov o extrémizme	Menej než 10 rokov	Od 11 do 20 rokov	Od 21 do 30 rokov	31 rokov a viac
áno	17,4	22,3	29,1	37,6
nie	28,0	22,3	20,3	23,7
nevie posúdiť	54,5	55,4	50,6	38,7

Až 40,7 % pedagógov z gymnázií a asi štvrtina opýtaných zo stredných odborných škôl sa domnievalo, že žiakom poskytli v škole dostatok vedomostí o extrémizme. Záporne odpovedali vo vyššej miere respondenti zo stredných odborných škôl, ktorí zároveň nedokázali danú situáciu posúdiť. Z prezentovaných dát je zrejmé, že respondenti vyučujúci v gymnáziách boli s odovzdávaním informácií o extrémizme omnoho spokojnejší než ich kolegovia zo stredných odborných škôl, ktorí vo vyššom počte prejavili nielen nespokojnosť, ale ani nedokázali danú situáciu posúdiť.

Graf 5 *Spokojnosť s informovanosťou žiakov o extrémizme podľa typu strednej školy*

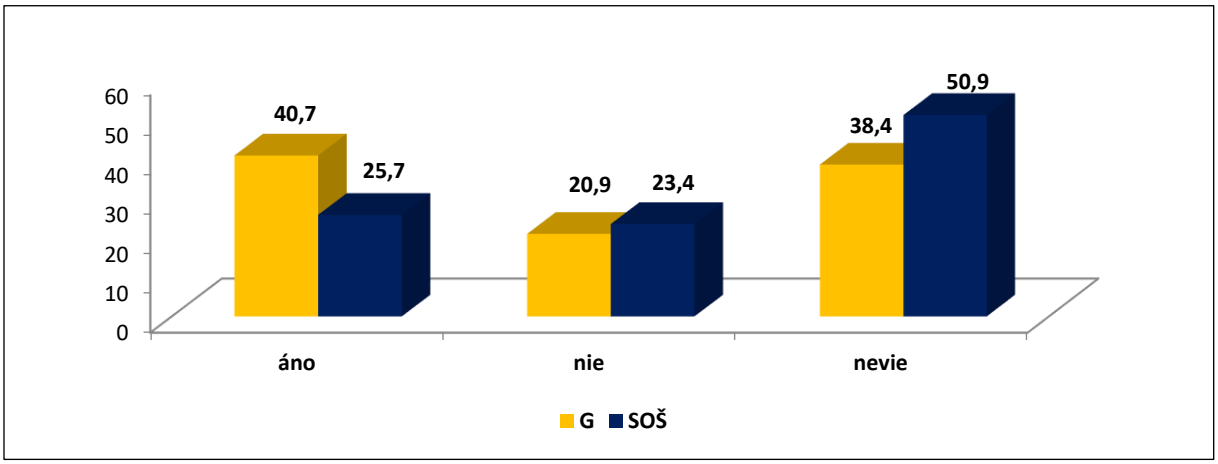

Spokojnosť s mierou informovanosti žiakov o prejavoch extrémizmu vyjadrili pedagógovia vyučujúci v mestách s počtom od 10 001 do 50 000 obyvateľov. Na túto otázku odpovedala záporne až viac než tretina učiteľov zo škôl vo veľkomestách. Situáciu nedokázali posúdiť najčastejšie pedagógovia vyučujúci v základných a stredných školách v najmenších obciach. Z uvedených zistení je zrejmé, že s mierou informovanosti svojich žiakov o extrémizme získanou v školskom prostredí boli najspokojnejší respondenti vyučujúci v mestách s počtom od 10 001 do 50 000 obyvateľov. Najmenej spokojní boli pedagógovia zo škôl v najväčších mestách. Na tento problém si nevytvorili vlastný názor najmä respondenti vyučujúci v najmenších obciach.

Tabuľka 22 *Spokojnosť s dostatkom informácií získaných v škole podľa veľkosti miesta sídla školy*

Spokojnosť s informovanosťou o extrémizme	Menej než 2 000	Od 2 001 do 10 000	Od 10 001 do 50 000	Od 50 001 do 100 000	Viac ako 100 000
áno	26,7	21,6	30,7	28,4	21,7
nie	11,1	21,1	22,9	23,2	36,7
nevie posúdiť	62,2	57,3	46,4	48,4	41,6

Názor, že žiakom v škole poskytli dostatok informácií o extrémizme, prezentovali najčastejšie opýtaní z Nitrianskeho kraja. Nespokojnosť s danou situáciou vyjadrila viac necelá tretina respondentov v Bratislavskom a v Prešovskom kraji. Na otázku nevedelo odpovedať viac než 60,0 % pedagógov vyučujúcich v Trnavskom, Trenčianskom a v Žilinskom kraji, pričom v Bratislavskom kraji sa rovnako vyjadrila viac než tretina opýtaných. Prezentované údaje ukázali, že s informovanosťou žiakov o extrémizme získanou v škole, boli najspokojnejší učitelia s trvalým bydliskom v Nitrianskom kraji. Rezervy v danej oblasti boli zistené u respondentov z Bratislavského a z Prešovského kraja. Pedagógovia pôsobiaci v Trnavskom, Trenčianskom a v Žilinskom kraji by mali danú situáciu najprv zistiť a potom ju aj riešiť.

Tabuľka 23 *Spokojnosť respondentov s dostatkom informácií získaných v škole podľa kraja*

Spokojnosť s informovanosťou o extrémizme	**BA**	**TT**	**TN**	**NR**	**ZA**	**BB**	**PO**	**KE**
áno	27,0	22,7	13,7	47,8	19,7	28,2	26,6	26,8
nie	34,9	17,3	26,0	11,9	16,7	19,7	32,9	23,2
nevie posúdiť	38,1	60,0	60,3	40,3	63,6	52,1	40,5	50,0

Porovnanie údajov za základné a stredné školy

Prezentované zistenia ukázali, že s mierou informovanosti žiakov o extrémizme získanou v školskom prostredí boli omnoho spokojnejší stredoškolskí pedagógovia než učitelia zo základných škôl. Približne rovnaký počet opýtaných prezentoval názor, že žiaci by mali mať o tomto negatívnom jave viac vedomostí. Situáciu nevedeli posúdiť učitelia v základných školách. Zo zistených dát vyplynulo, že väčšiu spokojnosť s mierou informovanosti žiakov o extrémizme získanou v školskom prostredí prejavili respondenti vyučujúci v stredných školách. Danú situáciu nedokázali výrazne častejšie posúdiť pedagógovia zo základných škôl.

Graf 6 *Spokojnosť s mierou informovanosti žiakov o prejavoch extrémizmu podľa typu školy*

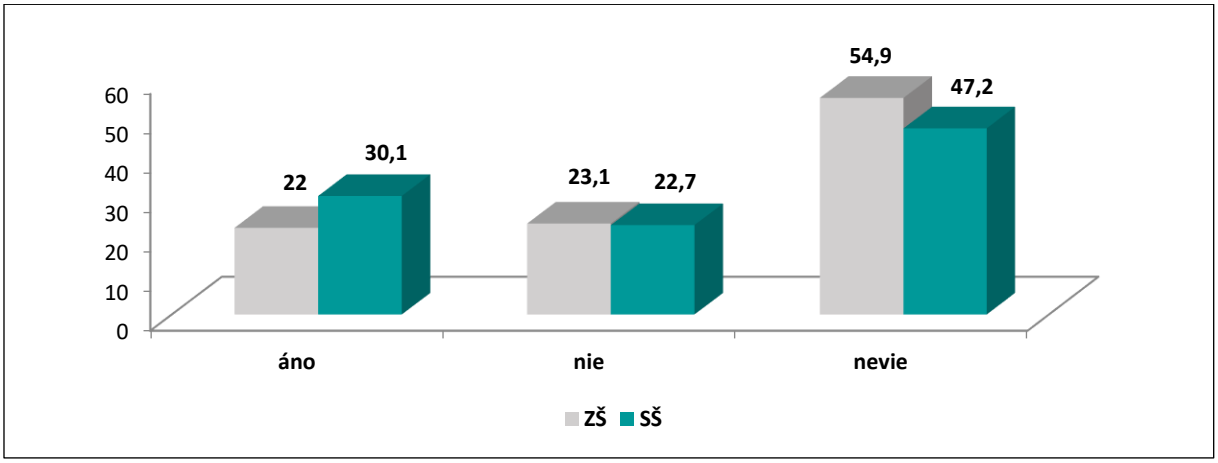

Porovnanie údajov za roky 2016, 2017, 2021 a 2024

Zistené dáta ukázali, že od roku 2016 klesol počet opýtaných, ktorí boli s mierou informovanosti svojich žiakov o prejavoch extrémizmu spokojní. Mierne sa zvýšil počet pedagógov, ktorí sa vyjadrili negatívne a stúpol aj počet

oslovených učiteľov, ktorí nemali na tento závažný problém vytvorený vlastný názor. Uvedené zistenia potvrdili, že od roku 2016 klesol počet pedagógov, ktorí boli s mierou informovanosti svojich žiakov o extrémizme získanou v škole spokojní. Zároveň sa zvýšil počet opýtaných, ktorí prejavili nielen nespokojnosť, ale ani nedokázali zaujať k tejto závažnej téme vlastné stanovisko.

Tabuľka 24 *Komparácia údajov za roky 2016, 2017, 2021 a 2024*

Spokojnosť s informovanosťou žiakov o extrémizme	2016	2017	2021	2024
áno	37,6	32,8	35,5	26,3
nie	21,1	20,9	19,0	22,9
nevie posúdiť	41,3	46,3	45,5	50,8

3.3 Zdroje informácií žiakov základných a stredných škôl o extrémizme

Medzi dôležité preventívne činitele patrí informovanosť mladých ľudí. V tejto oblasti zastávajú významnú úlohu televízia, rozhlas a v poslednom období najmä internet a sociálne siete. Sú nielen významným zdrojom informácií, ale i sugestívnym nástrojom manipulácie a dezinformácie, pričom výrazne vplývajú na psychiku detí a mládeže. Úlohou rodičov je oslabiť ich negatívne pôsobenie a starať sa o to, čo deti na internete sledujú a s kým na sociálnych sieťach komunikujú. Je dôležité naučiť ich kriticky myslieť a vedieť posúdiť vierohodnosť poznatkov, ktoré im sprostredkujú kamaráti alebo iné zdroje.

Až 90,3 % oslovených učiteľov považovalo internet a sociálne siete za najčastejší zdroj poznatkov mladých ľudí o extrémistických skupinách. Už omnoho menej respondentov prezentovalo názor, že deti a mladí ľudia získali tieto informácie od kamarátov (50,3 %), z televízie a rozhlasu (36,9 %), z rôznych alternatívnych médií (25,3 %), prípadne im poradili rodičia a súrodenci (22,0 %) alebo učitelia (20,8 %). Opýtaní sa v najnižšej miere domnievali, že vedomosti o extrémizme si žiaci prečítali v knihách a v časopisoch (6,4 %). Len traja oslovení pedagógovia (0,5 %) prezentovali názor, že ich žiakom poznatky o extrémistickom hnutí chýbajú.

Tabuľka 25 *Zdroje informácií o extrémizme*

Zdroje informácií o extrémizme	Počet	%
televízia a rozhlas	213	36,9
internet, sociálne siete	521	90,3
učitelia v škole	120	20,8
rodičia a súrodenci	127	22,0
kamaráti	290	50,3
knihy a časopisy	37	6,4
alternatívne médiá	146	25,3
žiakom poznatky chýbajú	3	0,5
spolu	1 457	252,5

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Obidve skupiny respondentov (ženy: 91,1 %, muži: 87,7 %), považovali za najdôležitejšie zdroje poznatkov o extrémizme internet a sociálne siete. Muži sa častejšie domnievali, že deti a mládež získali tieto informácie od kamarátov (muži: 53,1 %, ženy: 49,4 %), prípadne si ich prečítali v knihách a v časopisoch (muži: 7,7 %, ženy: 6,0 %). Ženy sa vo vyššej miere vyjadrili, že vedomosti o extrémistických skupinách sprostredkovala žiakom televízia a rozhlas (ženy: 37,1 %, muži: 36,2 %) a niektoré alternatívne médiá (ženy: 27,1 %, muži: 19,2 %). Rovnaký počet opýtaných v obidvoch skupinách označil za zdroj informácií rady od učiteľov (muži: 20,8%, ženy: 20,9 %) a od rodičov a súrodencov (muži: 21,5 %, ženy: 22,1 %). Názor, že žiakom poznatky o tomto negatívnom jave chýbajú, prezentovali iba ženy (0,7 %, muži: 0).

Internet považovali za najčastejší zdroj poznatkov o extrémizme všetci respondenti. Učitelia mladší ako 30 rokov prezentovali názor, že žiaci sa o tejto téme rozprávali s rodičmi, prípadne získali informácie z alternatívnych médií. Najstarší opýtaní sa domnievali, žiakom tieto poznatky sprostredkovali kamaráti a prečítali si ich v knihách a časopisoch. Pedagógovia vo veku od 41 do 50 rokov vo vyššej miere prezentovali názor, že žiaci sa o tejto téme rozprávali s učiteľmi, zatiaľ čo opýtaní vo veku od 31 do 40 rokov preferovali ako zdroj poznatkov televíziu a rozhlas. Názor, že žiakom informácie chýbajú, prezentovali iba respondenti vo veku od 31 do 40 rokov, pričom v skupine najmladších učiteľov nezastával tento postoj nikto.

Tabuľka 26 *Zdroje informácií o extrémizme podľa veku*

Zdroje informácií o extrémizme	Menej než 30 rokov	Od 31 do 40 rokov	Od 41 do 50 rokov	51 rokov a viac
televízia a rozhlas	39,1	41,0	33,3	37,3
internet	89,1	88,8	90,3	91,4
učitelia v škole	19,6	20,9	22,7	18,9
rodičia a súrodenci	23,9	23,1	22,2	20,5
kamaráti	47,8	50,7	44,9	56,8
knihy a časopisy	4,3	6,7	4,8	8,6
alternatívne médiá	32,6	20,1	23,7	29,2
žiakom poznatky chýbajú	0	0,7	0,5	0,5

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Viac ako 90,0 % učiteľov s praxou dlhšou než 21 rokov, sa domnievalo, že žiaci čerpali z internetu poznatky o extrémizme. Pedagógovia, ktorí učili kratšie než 10 rokov, častejšie prezentovali názor, že k významným zdrojom vedomostí detí a mládeže o extrémizme patrili televízia a rozhlas a poznatky získané od rodičov. Respondenti s pedagogickou praxou od 11 do 20 rokov sa domnievali, že žiaci získali informácie o tomto negatívnom jave od učiteľov. Opýtaní pôsobiaci v školstve viac ako 31 rokov uvádzali, že poznatky o extrémizme sprostredkovali žiakom kamaráti a zároveň vo vyššom počte označili za zdroj informácií knihy a časopisy alebo rôzne alternatívne médiá. Názor, že žiakom potrebné vedomosti chýbajú, prezentovali pedagógovia s pedagogickou praxou do 20 rokov, pričom v skupine opýtaných, ktorí učili dlhšie ako 21 rokov neuviedol túto odpoveď nikto.

Tabuľka 27 *Zdroje informácií o extrémizme podľa pedagogickej praxe*

Zdroje informácií o extrémizme	Menej než 10 rokov	Od 11 do 20 rokov	Od 21 do 30 rokov	31 rokov a viac
televízia a rozhlas	38,6	34,4	36,0	37,6
internet	87,1	88,5	91,9	94,6
učitelia v škole	19,7	22,3	19,8	18,3
rodičia a súrodenci	26,5	19,1	25,6	16,1
kamaráti	47,7	19,0	46,5	61,3
knihy a časopisy	5,3	6,4	4,7	11,8
alternatívne médiá	23,5	22,3	27,3	33,3
žiakom poznatky chýbajú	0,8	1,3	0	0

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Až 94,5 % pedagógov z gymnázií a 89,0 % učiteľov zo stredných odborných škôl prezentovalo názor, že žiaci získali poznatky o extrémistických skupinách najčastejšie z internetu. Respondenti pôsobiaci v gymnáziách sa vyjadrili, že žiakom potrebné informácie sprostredkovala televízia a rozhlas, učitelia, prípadne si ich prečítali v knihách a v časopisoch. Opýtaní zo stredných odborných škôl vo vyššej miere predpokladali, že deti a mládež získali tieto poznatky od rodičov, kamarátov alebo z rôznych alternatívnych médií. Názor, že žiaci nemajú dostatok objektívnych informácií o extrémistických skupinách prezentovali len pedagógovia vyučujúci v stredných odborných školách.

Tabuľka 28 *Zdroje informácií o extrémizme podľa typu strednej školy*

Zdroje informácií o extrémizme	SOŠ	G
televízia a rozhlas	35,3	37,4
internet	89,0	94,5
učitelia v škole	21,6	23,1
rodičia a súrodenci	22,5	20,9
kamaráti	52,3	50,5
knihy a časopisy	6,4	12,1
alternatívne médiá	31,2	28,6
žiakom poznatky chýbajú	0,5	0

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Internet a sociálne siete považovali za najčastejší zdroj poznatkov o extrémizme všetci respondenti, najmä opýtaní pôsobiaci v mestách s počtom od 50 001 do 100 000 obyvateľov. Učitelia zo škôl v mestách s počtom od 10 001 do 50 000 obyvateľov prezentovali názor, že žiaci sa o tejto téme rozprávali s kamarátmi, prípadne získali potrebné informácie z televízie a rozhlasu alebo z kníh a časopisov. Opýtaní z veľkých miest s počtom od 50 001 do 100 000 obyvateľov sa domnievali, žiakom tieto poznatky sprostredkovali učitelia, rodičia alebo rôzne alternatívne médiá. Názor, že žiakom informácie chýbajú, prezentovali iba opýtaní zo škôl v najmenších obciach, pričom v skupine učiteľov zo škôl vo veľkých mestách a vo veľkomestách nezastával tento postoj nikto.

Tabuľka 29 *Zdroj informácií o extrémizme podľa veľkosti miesta sídla školy*

Zdroj informácií o extrémizme	Menej než 2 000	Od 2 001 do 10 000	Od 10 001 do 50 000	Od 50 001 do 100 000	Viac ako 100 000
televízia a rozhlas	31,1	40,4	41,5	27,4	30,0
internet	73,3	89,5	92,7	93,7	91,7
učitelia v škole	20,0	18,7	22,0	25,3	15,0
rodičia a súrodenci	28,9	19,3	20,0	30,5	16,7
kamaráti	31,1	52,6	55,1	50,5	40,0
knihy a časopisy	4,4	5,3	7,8	6,3	6,7
alternatívne médiá	13,3	19,9	26,8	34,7	28,3
žiakom poznatky chýbajú	2,2	0,6	0,5	0	0

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Internet a sociálne siete považovalo za zdroj poznatkov o extrémizme viac ako 90,0 % respondentov z Trenčianskeho, Nitrianskeho, Banskobystrického a z Košického kraja. Pedagógovia v Trenčianskom kraji častejšie uvádzali, že deti a mladí ľudia získali potrebné informácie v škole od učiteľov, prípadne im ich sprostredkovala televízia a rozhlas. Opýtaní zo Žilinského kraja sa vo vyššej miere než ostatní domnievali, že žiaci sa o tejto závažnej téme rozprávali doma s rodičmi. Respondenti v Banskobystrickom kraji prezentovali názor, že deťom a mládeži poskytli potrebné poznatky kamaráti, prečítali si ich v knihách a časopisoch alebo v rôznych alternatívnych médiách. Názor, že žiaci potrebné poznatky o extrémistickom hnutí nemajú, prezentovali iba respondenti v Trnavskom, Prešovskom a v Žilinskom kraji, zatiaľ čo v Bratislavskom, Trenčianskom, Nitrianskom, Banskobystrickom a v Košickom kraji nezastával tento názor nikto.

Tabuľka 30 *Zdroje informácií o extrémizme podľa kraja*

Zdroje informácií o extrémizme	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
televízia a rozhlas	31,7	36,0	45,2	29,9	42,4	36,6	36,7	35,4
internet	88,9	85,3	93,2	92,5	84,8	94,4	87,3	95,1
učitelia v škole	11,1	17,3	28,8	26,9	22,7	19,7	19,0	20,7
rodičia a súrodenci	19,0	26,7	16,4	25,4	28,8	19,7	26,6	14,6
kamaráti	34,9	38,7	53,4	40,3	45,5	69,0	63,3	53,7
knihy a časopisy	9,5	1,3	5,5	4,5	7,6	11,3	7,6	4,9
alternatívne médiá	28,6	20,0	24,7	22,4	22,7	31,0	24,1	29,3
žiakom poznatky chýbajú	0	1,3	0	0	1,5	0	1,3	0

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Porovnanie údajov za základné a stredné školy

Názor, že žiaci čerpali poznatky o extrémizme z internetu a sociálnych sietí, prezentovalo 90,6 % stredoškolských pedagógov a 89,9 % vyučujúcich v základných školách. Respondenti zo základných škôl vo vyššej miere uvádzali, že deťom a mládeži sprostredkovali potrebné informácie televízia a rozhlas. Stredoškolskí pedagógovia sa častejšie domnievali, že žiaci mali vedomosti o tomto závažnom negatívnom jave od učiteľov, kamarátov, z kníh a časopisov alebo z rôznych alternatívnych médií. Približne rovnaký počet opýtaných z obidvoch typov škôl sa vyjadril, že deti a mládež získali potrebné

poznatky od kamarátov. Názor, že žiakom potrebné poznatky chýbajú, prezentoval iba veľmi malý počet stredoškolských pedagógov a respondentov vyučujúcich v základných školách.

Graf 7 *Zdroje informácií o extrémizme podľa typu školy*

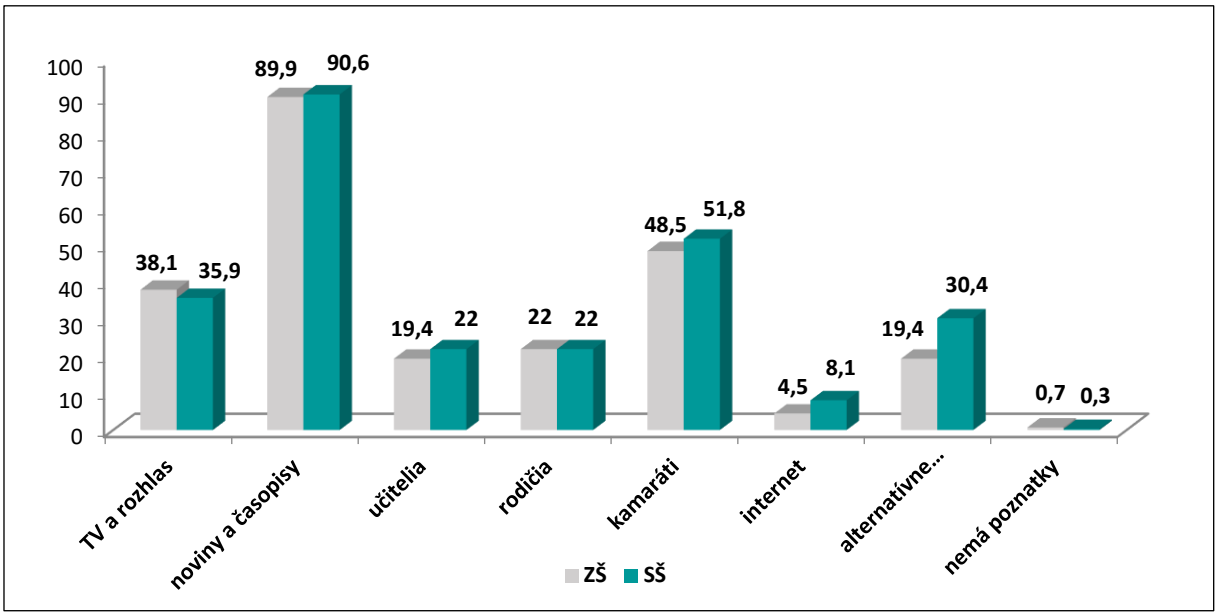

Porovnanie údajov za roky 2016, 2017, 2021 a 2024

Prezentované údaje ukázali, že od roku 2016 klesol počet respondentov, ktorí považovali za významný zdroj poznatkov televíziu a rozhlas, internet a sociálne siete, rady od učiteľov, kamarátov, knihy a časopisy a alternatívne médiá. Zvýšil sa iba počet opýtaných, ktorí sa domnievali, že informácie žiakom poskytli rodičia a súrodenci. Zaujímavé je zistenie, že od roku 2016 výrazne klesol počet opýtaných, ktorí sa domnievali, že žiakom potrebné vedomosti o extrémizme chýbajú. Prezentované zistenia ukázali, že za celé sledované obdobie preferovali oslovení pedagógovia ako najčastejší zdroj poznatkov o extrémizme u svojich žiakov internet a sociálne siete. V rokoch 2016 a 2017 pripisovali veľký význam aj televízii a rozhlasu, pričom v rokoch 2021 a 2024 uvádzali, že poznatky žiakom častejšie poskytujú rovesníci. Knihy a časopisy boli za celé sledované obdobie považované za najmenej používaný zdroj poznatkov.

Tabuľka 31 *Komparácia údajov za roky 2016, 2017, 2021 a 2024*

Zdroje informácií o extrémizme	2016	2017	2021	2024
televízia a rozhlas	58,6	55,2	38,5	36,9
internet, sociálne siete	93,5	85,1	90,1	90,3
učitelia v škole	34,1	30,6	32,0	20,8
rodičia a súrodenci	17,8	21,2	19,6	22,0
kamaráti	53,2	45,8	50,9	50,3
knihy a časopisy	10,3	10,9	7,8	6,4
alternatívne médiá	33,8	19,2	22,7	25,3
žiakom poznatky chýbajú	21,9	3,8	2,8	0,5

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

3.4 Sympatizanti extrémistických skupín v základných a stredných školách

Za sympatizantov extrémistického hnutia sú považovaní adolescenti, ktorí svojím zmýšľaním (príp. vonkajším vzhľadom) sympatizujú s niektorým extrémistickým hnutím alebo skupinou, ale ich činnosť sa predovšetkým obmedzuje na návštevy koncertov hudobných skupín inklinujúcich k extrémistickej scéne, prípadne si zaobstarajú literatúru s takouto tematikou. Sami nie sú členmi žiadnej extrémistickej skupiny.[7] Na otázku, či sú v škole žiaci, ktorí sympatizujú s extrémistickým hnutím, odpovedalo kladne 22,9 % pedagógov. Názor, že v ich škole takí žiaci nie sú, vyjadrila približne štvrtina respondentov. Je zaujímavé, že na túto otázku nevedela odpovedať viac než polovica opýtaných. Z odpovedí pedagógov v základných a v stredných školách je zrejmé, že v tomto prostredí sú žiaci, ktorí sympatizujú s extrémistickými skupinami. Zároveň bol zistený pomerne veľký počet učiteľov, ktorí nevedeli danú situáciu posúdiť.

Považujeme za dôležité, aby si pedagógovia i napriek množstvu povinností viac všímali svojich žiakov, ich správanie a oblečenie, poznali aj ich názory a postoje a vedeli ich v prípade potreby vhodným spôsobom spolu s rodičmi a odborníkmi z CPP korigovať.

Graf 8 *V škole sú žiaci, ktorí sympatizujú s extrémistickým hnutím*

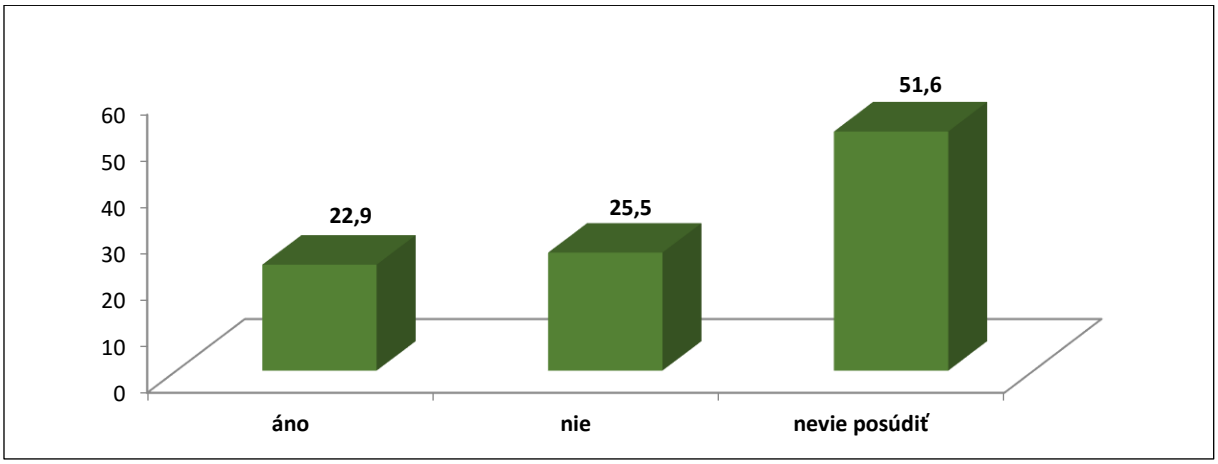

Skutočnosť, že školu navštevujú žiaci, ktorí sympatizujú s extrémistickými skupinami, potvrdila tretina mužov (30,0 %) a pätina (20,8 %) žien. Ženy častejšie na danú otázku odpovedali záporne (ženy: 27,1 %, muži: 20,0 %) a zároveň vo vyššej miere nevedeli situáciu posúdiť (ženy: 52,1 %, muži: 50,0 %).

Názor, že v škole sú žiaci, ktorí patria k sympatizantom extrémistického hnutia, potvrdili v najvyššej miere najstarší učitelia. Negatívnu odpoveď uvádzali najmladší respondenti (26,1 %) a pedagógovia vo veku od 31 do 40 rokov. Svoj názor nevedeli vyjadriť opýtaní vo veku od 41 do 50 rokov. Zistené údaje

[7] Lichner, Š. a kol.: Extrémizmus a radikalizácia v sociálnych kontextoch. Košice : FF UPJŠ, 2018. ISBN 978-80-8152-659-6, s. 83.

ukázali, že s názorom, že niektorí žiaci sympatizujú s extrémistami sa stotožnili najstarší učitelia. Najviac im oponovali pedagógovia mladší než 40 rokov.

Tabuľka 32 *Žiaci, ktorí sympatizujú s extrémistami podľa veku*

Žiaci, ktorí sympatizujú s extrémistami	Menej než 30 rokov	Od 31 do 40 rokov	Od 41 do 50 rokov	51 rokov a viac
áno	23,9	18,7	18,8	30,3
nie	26,1	26,9	25,6	23,8
nevie posúdiť	50,0	54,4	55,6	45,9

Názor, že niektorí žiaci sympatizujú s extrémistami, potvrdili učitelia pôsobiaci v školách dlhšie než 31 rokov. Zápornú odpoveď najčastejšie uviedli opýtaní s pedagogickou praxou od 21 do 30 rokov. Na otázku nevedeli odpovedať respondenti s odbornou praxou kratšou než 20 rokov. Na základe zistených dát možno konštatovať, že prítomnosť sympatizantov extrémistov v škole pripustili najčastejšie opýtaní pôsobiaci v školách viac ako 31 rokov. Nesúhlas prejavili pedagógovia s praxou od 21 do 30 rokov. Názory svojich žiakov poznali v najnižšej miere respondenti, ktorí pracujú v školstve menej než 20 rokov.

Tabuľka 33 *Žiaci, ktorí sympatizujú s extrémistami podľa pedagogickej praxe*

Žiaci, ktorí sympatizujú s extrémistami	Menej než 10 rokov	Od 11 do 20 rokov	Od 21 do 30 rokov	31 rokov a viac
áno	22,3	24,2	19,2	30,1
nie	25,0	22,3	27,9	25,8
nevie posúdiť	53,0	53,5	52,9	44,1

Existenciu sympatizantov extrémistických skupín v škole uviedla až štvrtina učiteľov v stredných odborných školách a 19,8 % opýtaných z gymnázií. Názor, že takíto žiaci v ich škole nie sú, prezentovali výrazne častejšie pedagógovia z gymnázií. Na túto otázku nevedeli častejšie odpovedať opýtaní vyučujúci v stredných odborných školách. Z uvedených zistení vyplynulo, že sympatizanti extrémistických skupín boli evidovaní najmä v stredných odborných školách, pričom v gymnáziách bola zaznamenaná omnoho lepšia situácia. Domnievame sa však, že pedagógovia pôsobiaci v obidvoch typoch stredných škôl by mali svojich žiakov poznať omnoho lepšie.

Graf 9 *Žiaci, ktorí sympatizujú s extrémistami podľa typu strednej školy*

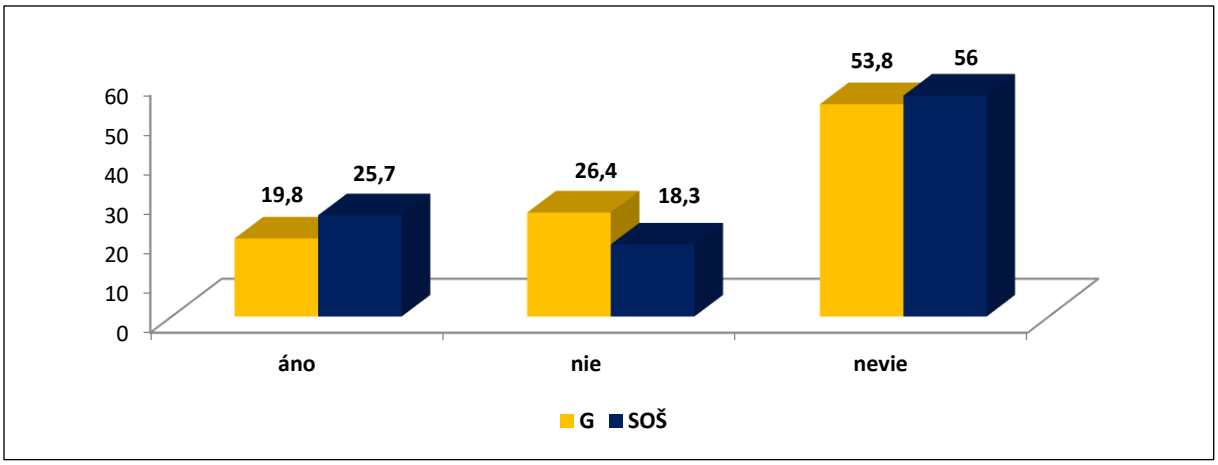

Názor, že niektorí žiaci sympatizujú s extrémistami, potvrdili respondenti zo škôl vo veľkomestách. Záporne odpovedali pedagógovia zo škôl v najmenších obciach. Situáciu najčastejšie nevedeli posúdiť respondenti zo škôl so sídlom v obciach s počtom od 2 001 do 10 000 obyvateľov a v mestách s počtom od 50 001 do 100 000 obyvateľov. Na základe zistených dát možno konštatovať, že sympatizantov extrémistických hnutí mali v žiackych kolektívoch najčastejšie učitelia pôsobiaci vo veľkomestských školách. Najlepšia situácia bola zaznamenaná v skupine pedagógov v najmenších obciach.

Tabuľka 34 *Žiaci, ktorí sympatizujú s extrémistami podľa veľkosti miesta sídla školy*

Žiaci, ktorí sympatizujú s extrémistami	Menej než 2 000	Od 2 001 do 10 000	Od 10 001 do 50 000	Od 50 001 do 100 000	Viac ako 100 000
áno	17,8	17,5	27,8	18,9	31,7
nie	43,0	24,0	21,5	22,2	41,7
nevie posúdiť	39,2	58,5	50,7	58,9	26,6

Skutočnosť, že v škole sú medzi žiakmi sympatizanti extrémistických skupín, uviedla tretina pedagógov z Bratislavského a z Prešovského kraja, pričom v Banskobystrickom kraji rovnako odpovedalo najmenej oslovených učiteľov. Názor, že takíto žiaci v ich škole nie sú, prezentovali respondenti žijúci v Nitrianskom, Banskobystrickom a v Košickom kraji. Na otázku nevedeli odpovedať najmä opýtaní zo škôl v Trnavskom a v Žilinskom kraji, zatiaľ čo v Bratislavskom kraji nedokázala situáciu posúdiť len viac než tretina oslovených učiteľov. Z uvedených údajov je zrejmé, že sympatizanti extrémistických skupín boli zaznamenaní najmä v Bratislavskom a v Prešovskom kraji. Najlepšia situácia bola zistená v Banskobystrickom kraji. O názory a postoje svojich žiakov sa najmenej zaujímali opýtaní zo škôl v Trnavskom a v Žilinskom kraji.

Tabuľka 35 *Žiaci, ktorí sympatizujú s extrémistami podľa kraja*

Žiaci, ktorí sympatizujú s extrémistami	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
áno	30,2	25,3	27,4	16,4	24,2	14,1	30,4	15,9
nie	30,2	16,0	16,4	31,3	16,7	33,8	21,5	32,9
nevie posúdiť	39,6	58,7	56,2	52,3	59,1	52,1	48,1	51,2

Porovnanie údajov za základné a stredné školy

Z uvedených údajov vyplynulo, že žiakov, ktorí sympatizovali s členmi extrémistického hnutia mali v školách stredoškolskí pedagógovia. Túto skutočnosť odmietla viac než tretina učiteľov zo základných škôl a pätina pedagógov vyučujúcich v stredných školách. Situáciu nedokázalo posúdiť 47,4 % opýtaných pôsobiacich v základných školách a viac než polovica stredoškolských pedagógov. Z prezentovaných údajov je zrejmé, že žiaci, ktorí sympatizovali s extrémistami, častejšie navštevovali stredné školy, pričom ich učitelia poznali ich názory a postoje v nižšej miere než respondenti, ktorí pôsobili v základných školách. Bolo by potrebné, aby sa všetci pedagógovia viac zaujímali o svojich žiakov, aby v prípade potreby mohli spolupracovať nielen s rodičmi, ale i s odborníkmi v CPP.

Graf 10 *Žiaci, ktorí sympatizujú s extrémistami podľa typu školy*

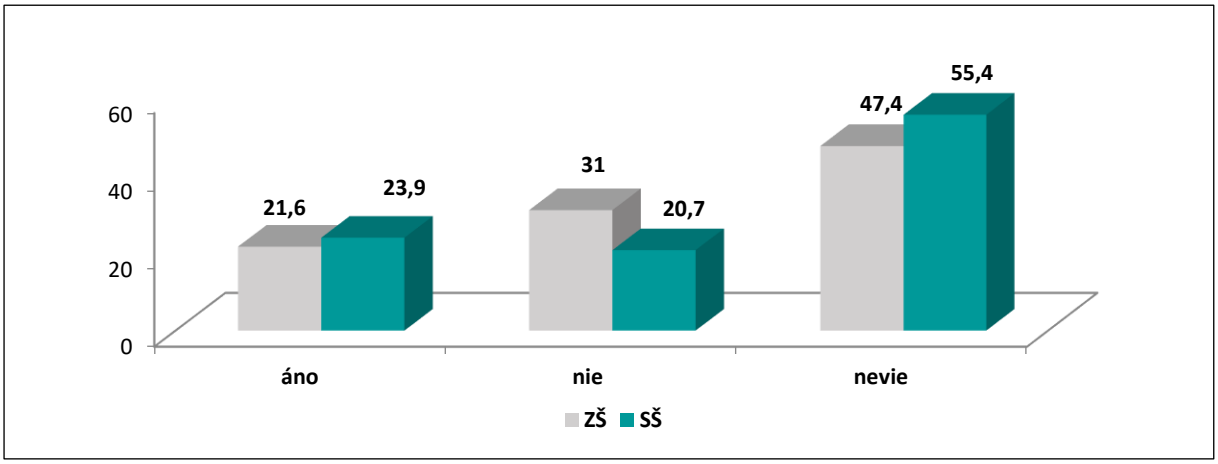

Porovnanie údajov za roky 2016, 2017, 2021 a 2024

Prezentované údaje ukázali, že od roku 2016 klesol počet učiteľov, ktorí mali v triedach žiakov sympatizujúcich s členmi extrémistických hnutí. Výrazne sa znížil počet opýtaných, ktorí na otázku odpovedali záporne a zvýšil sa počet pedagógov, ktorí na tento problém nemali vytvorený vlastný názor. Získané výsledky ukázali, že v základných a v stredných školách síce klesol počet žiakov, ktorí sympatizujú s extrémistami, ale výrazne sa zvýšil počet učiteľov, ktorí nedokázali situáciu posúdiť. Bolo by dobré, aby pedagógovia i napriek všetkým administratívnym povinnostiam, ktoré ich oberajú o čas, venovali väčšiu pozornosť svojim žiakom a snažili sa zistiť ich názory a postoje týkajúce sa aj členov extrémistického hnutia a ich aktivít.

Tabuľka 36 *Komparácia údajov za roky 2016, 2017, 2021 a 2024*

V škole sú žiaci, ktorí sympatizujú s extrémistami	2016	2017	2021	2024
áno	28,5	33,0	26,4	22,9
nie	39,6	18,3	24,8	25,5
nevie posúdiť	31,9	48,7	48,8	51,6

3.5 Extrémisti v základných a v stredných školách

Obdobie adolescencie je považované za rizikové vo vzťahu k vzniku extrémizmu, pretože v ňom dochádza k hľadaniu vlastnej identity a miesta v spoločnosti. Jedinci sú otvorení novým myšlienkam a často popierajú zavedený spôsob myslenia i správania. Vykazujú zvýšenú kritickosť vo vzťahu k spoločnosti a nízku schopnosť predstavenia si dôsledkov svojho konania. Snaha niekam patriť, nachádzať podporu i uznanie medzi vrstovníkmi, prezentovať na verejnosti svoju príslušnosť k uznávaným skupinám, uľahčuje príklon mladých ľudí k extrémistickým názorom a následne aj k ich prejavom.[8]

Na otázku, či sú v škole žiaci, ktorí patria k extrémistom, odpovedalo kladne 6,4 % pedagógov. Negatívnu odpoveď uviedla viac než tretina respondentov,

[8] Danics, Š.: Extremismus – hrozba demokracie. Praha : Police history, 2002. ISBN 80-86477-07-X, s. 76.

avšak až 55,1 % učiteľov nevedelo situáciu posúdiť. Z odpovedí oslovených pedagógov vyplynulo, že v základných a v stredných školách boli v malej miere zaznamenaní aj žiaci, ktorí patria k členom rôznych extrémistických skupín. Zarážajúce je zistenie, že najvyšší počet opýtaných nedokázal situáciu posúdiť. Toto zistenie je vzhľadom na vek žiakov hodnotené veľmi negatívne.

Graf 11 *Žiaci, ktorí patria k extrémistom*

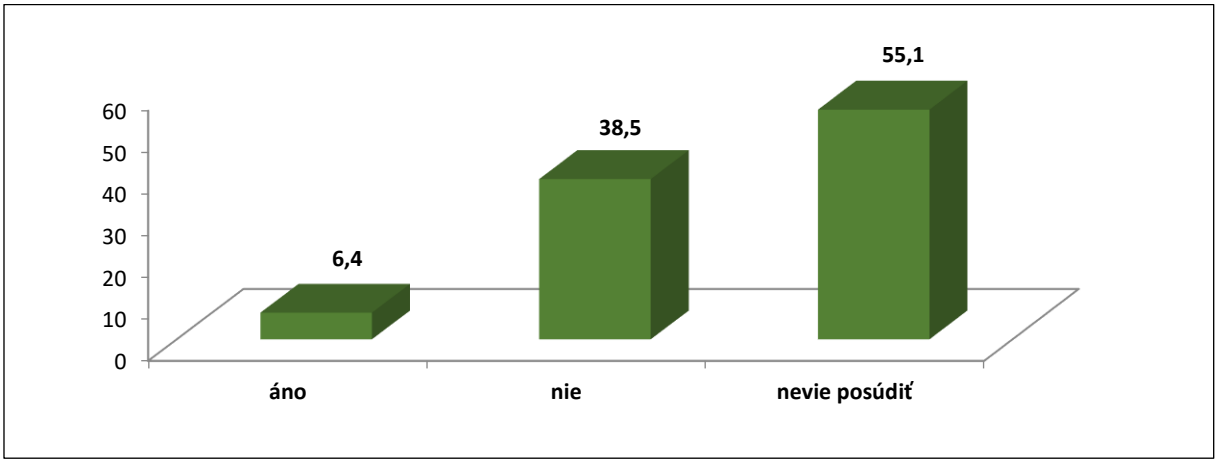

Názor, že v škole sú žiaci, ktorí patria k extrémistom, prezentovali častejšie muži (9,2 %, ženy: 5,6 %), ktorí zároveň vo vyššej miere nemali na tento problém vytvorený vlastný názor (muži: 57,7 %, ženy: 54,4%). Na túto otázku odpovedalo záporne 40,0 % žien a 33,1 % mužov.

Existenciu členov extrémistického hnutia v školách pripustili najčastejšie najmladší pedagógovia. S týmto názorom nesúhlasili respondenti vo veku od 31 do 40 rokov. Situáciu nedokázala posúdiť viac ako polovica všetkých opýtaných, najmä najstarší učitelia. Prezentované údaje ukázali, že najmladší respondenti boli najčastejšie presvedčení o tom, že v ich škole sú žiaci, ktorí sa svojimi názormi a postojmi zaradili k členom extrémistických skupín. S týmto tvrdením nesúhlasili učitelia vo veku od 31 do 40 rokov.

Tabuľka 37 *Žiaci, ktorí patria k extrémistom podľa veku*

V škole sú žiaci, ktorí patria k extrémistom	**Menej než 30 rokov**	**Od 31 do 40 rokov**	**Od 41 do 50 rokov**	**51 rokov a viac**
áno	10,9	6,0	3,9	8,6
nie	37,0	41,8	40,1	34,1
nevie posúdiť	52,1	52,2	56,0	5,3

Učitelia s najkratšou odbornou praxou častejšie než ostatní zastávali názor, že medzi ich žiakmi sú aj členovia extrémistického hnutia. Toto tvrdenie v najvyššej miere odmietli pedagógovia pôsobiaci v školstve od 21 do 30 rokov. Na daný problém nemali vytvorený vlastný názor respondenti, ktorí pôsobili v školstve menej než 20 rokov. Zo zistených dát vyplynulo, že opýtaní, ktorí pôsobili v školstve najkratšie a najdlhšie najčastejšie pripustili fakt, že v ich školách sú medzi žiakmi extrémisti. S týmto tvrdením nesúhlasili pedagógovia, ktorí mali pedagogickú prax od 21 do 30 rokov. Názory a postoje svojich žiakov najmenej poznali opýtaní, ktorí učili menej než 20 rokov.

Tabuľka 38 *Žiaci, ktorí patria k extrémistom podľa pedagogickej praxe*

V škole sú žiaci, ktorí patria k extrémistom	Menej než 10 rokov	Od 11 do 20 rokov	Od 21 do 30 rokov	31 rokov a viac
áno	8,3	6,4	4,7	6,6
nie	32,6	35,6	44,8	37,6
nevie posúdiť	59,1	58,0	50,5	55,8

Fakt, že v skupine žiakov sú aj členovia extrémistických skupín, potvrdili častejšie respondenti zo stredných odborných škôl. Na túto otázku odpovedalo záporne 45,1 % opýtaných z gymnázií a len tretina respondentov zo stredných odborných škôl. Situáciu nevedelo posúdiť až 60,1 % pedagógov pôsobiacich v stredných odborných školách a necelá polovica učiteľov z gymnázií. Z uvedených zistení je zrejmé, že členovia extrémistických skupín boli výrazne častejšie evidovaní v stredných odborných školách, zatiaľ čo v gymnáziách bola zaznamenaná omnoho lepšia situácia.

Graf 12 *Žiaci, ktorí patria k extrémistom podľa typu strednej školy*

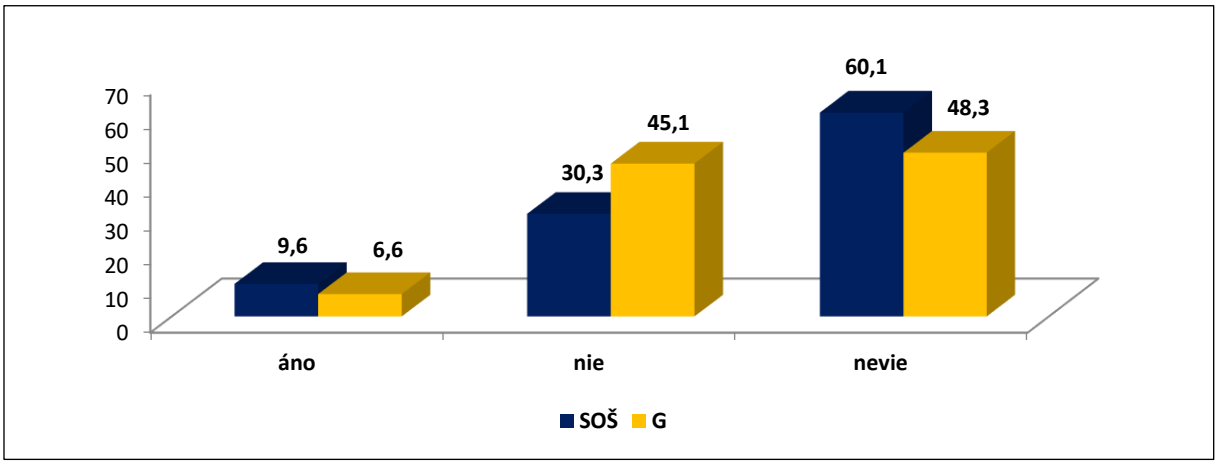

Existenciu príslušníkov extrémistického hnutia potvrdili najčastejšie pedagógovia zo škôl so sídlom v najväčších mestách. Negatívnu odpoveď uviedli respondenti zo škôl v najmenších obciach. Situáciu nedokázali posúdiť opýtaní vyučujúci v mestách s počtom od 10 001 do 50 000 obyvateľov. Na základe zistených dát možno konštatovať, že členovia extrémistických skupín boli najčastejšie evidovaní vo veľkomestách. S týmto názorom nesúhlasili pedagógovia zo škôl v najmenších aglomeračných jednotkách. Príčinou tohto zistenia môže byť skutočnosť, že učitelia z malých obcí poznali dobre svojich žiakov a vedeli situáciu objektívnejšie posúdiť než ich kolegovia pôsobiaci vo veľkomestách, kde majú žiaci s extrémistickými postojmi väčšiu možnosť zostať v anonymite.

Tabuľka 39 *Žiaci, ktorí patria k extrémistom podľa veľkosti miesta sídla školy*

V škole sú žiaci, ktorí patria k extrémistom	Menej než 2 000	Od 2 001 do 10 000	Od 10 001 do 50 000	Od 50 001 do 100 000	Viac ako 100 000
áno	4,4	3,5	7,3	8,4	10,0
nie	48,9	38,6	33,7	40,0	45,0
nevie posúdiť	46,7	57,9	59,0	51,6	45,0

Názor, že niektorí žiaci sú členmi extrémistických skupín, prezentovala asi desatina pedagógov pôsobiacich v Trenčianskom a v Nitrianskom kraji, pričom v Žilinskom kraji rovnako odpovedali len dve percentá opýtaných. Zápornú odpoveď uviedla až necelá polovica učiteľov zo škôl v Banskobystrickom kraji. Svoj názor nevedelo vyjadriť viac než 67,0 % respondentov zo Žilinského kraja, zatiaľ čo v Nitrianskom kraji uviedlo rovnakú odpoveď len 38,5 % opýtaných. Prezentované údaje potvrdili, že členovia extrémistických skupín boli najčastejšie evidovaní v Trenčianskom a v Nitrianskom kraji. Najlepšia situácia bola zistená v Žilinskom kraj, kde však najvyšší počet opýtaných nedokázal danú situáciu posúdiť.

Tabuľka 40 *Žiaci, ktorí patria k extrémistom podľa kraja*

V škole sú žiaci, ktorí patria k extrémistom	**BA**	**TT**	**TN**	**NR**	**ZA**	**BB**	**PO**	**KE**
áno	7,9	8,0	9,6	9,0	2,0	4,2	7,6	4,9
nie	42,9	33,3	30,1	46,3	30,3	49,3	36,7	39,0
nevie posúdiť	49,2	58,7	60,3	44,7	67,7	46,5	55,7	56,1

Porovnanie údajov za základné a stredné školy

Z uvedených údajov vyplynulo, že učitelia pôsobiaci v stredných školách výrazne častejšie uvádzali, že ich žiaci patria k členom extrémistických skupín. S týmto tvrdením nesúhlasilo až 42,9 % respondentov zo základných škôl a viac než tretina stredoškolských pedagógov. Svojich žiakov poznali lepšie opýtaní vyučujúci v základných školách než ich kolegovia zo stredných škôl. Zo zistených dát je zrejmé, že členovia extrémistických skupín boli vo výrazne vyššom počte zaznamenaní u stredoškolákov. Ukázalo sa, že v tomto type škôl je potrebné venovať omnoho viac pozornosti rôznym preventívnym opatreniam a upozorňovať žiakov na všetky riziká, ktoré im príslušnosť k extrémistickému hnutiu môže priniesť.

Graf 13 *Žiaci, ktorí patria k extrémistom podľa typu školy*

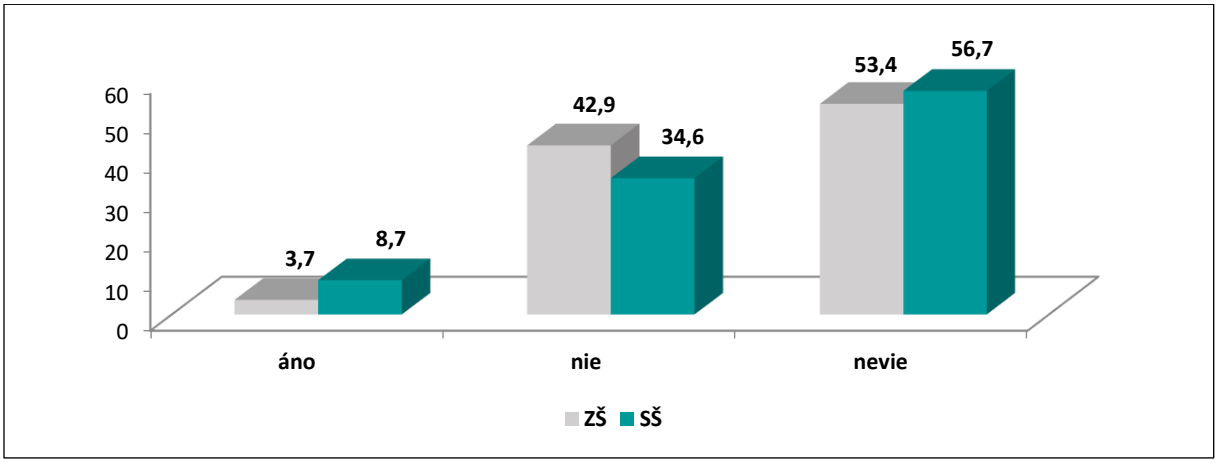

Porovnanie údajov za roky 2016, 2017, 2021 a 2024

Prezentované údaje ukázali, že od roku 2016 mierne klesol počet opýtaných, ktorí prezentovali názor, že niektorí žiaci patria k extrémistom. Výrazne sa znížil počet pedagógov, ktorí na otázku odpovedali záporne. Na druhej strane bol

zaznamenaný veľký nárast počtu respondentov, ktorí nevedeli situáciu posúdiť. Získané výsledky ukázali, že počet žiakov, ktorí patria k členom extrémistických skupín sa od roku 2016 mierne znížil. Zároveň výrazne stúpol počet opýtaných, ktorí na otázku nedokázali odpovedať. Na základe týchto údajov je potrebné, aby sa pedagógovia svojim žiakom viac venovali a snažili sa neformálnym spôsobom poznať ich názory a postoje s cieľom eliminovať tie nesprávne. Je zrejmé, že mnohí z nich sú ovplyvňovaní postojmi svojich rovesníkov, ale najmä názormi prezentovanými neznámymi osobami na internete a bolo by vhodné im vysvetliť, aké nebezpečenstvo extrémizmus predstavuje nielen pre nich, ale i pre celú spoločnosť.

Tabuľka 41 *Komparácia údajov za roky 2016, 2017, 2021 a 2024*

V škole sú žiaci, ktorí patria k extrémistom	2016	2017	2021	2024
áno	7,4	11,7	9,3	6,4
nie	64,1	32,6	39,6	38,5
nevie posúdiť	28,5	55,7	51,1	55,1

4. Výskyt prejavov extrémizmu v základných a stredných školách

Podľa J. Chmelíka (2001) patrí extrémizmus k nebezpečnému, spoločensky závažnému a vysoko latentnému javu, a preto je potrebné venovať mu veľkú pozornosť. Útočí na ústavnosť a štátne zriadenie, hrubo narúša občianske spolužitie, ohrozuje zdravie a život občanov. Týmto protiprávnym konaním páchateľ často útočí na rasovo, národnostne, vyznaním alebo politickým presvedčením odlišujúcich sa občanov a potláča ich ľudské práva a slobody.[9]

4.1 Prejavy extrémizmu zaznamenané v školskom prostredí

Prejavy extrémizmu patria podľa Gajdošovej a Poliakovej (2018) k čoraz častejším celospoločenským javom. Za prejavy extrémizmu sa považuje xenofóbia, rasizmus, intolerancia, antisemitizmus, ale aj náboženský fanatizmus, nacionalizmus, pričom každý z nich má svoje špecifiká. Symbolika je jedným zo základných prejavov sympatií k extrémizmu a zároveň najviac využívanou formou vyjadrenia príslušnosti k extrémistickej skupine. Používanie rôznych symbolov, hesiel, pozdravov, číselných kódov, skratiek a špecifických značiek oblečenia patrí k najrozšírenejším spôsobom, ktorými členovia a sympatizanti extrémistických skupín prejavujú verejne svoje presvedčenie.[10]

Respondentom bola ponúknutá škála 7 prejavov extrémizmu:

- negatívne výroky o rase, etnických skupinách...,
- agresívne správanie spôsobené negatívnym prežívaním,

[9] Chmelík, J.: Extremismus a jeho právní a sociálne aspekty. Praha : Linde, 2001. ISBN 80-7201-265-7, s. 58-59.

[10] Gajdošová, E. – Poliaková, E.: Extrémizmus. In: Tóthová, L. – Šlosár, D.: Prejavy radikalizmu a extrémizmu v sociálnych vzťahoch. Košice : FF UPJŠ, 2018. ISBN 978-80-8152-640-4, s. 11.

- prejavy nenávisti voči niektorým skupinám osôb (Rómovia, Židia, homosexuáli...),
- nosenie oblečenia a symbolov propagujúcich extrémizmus,
- šikanovanie iného žiaka (pre jeho farbu pleti, vierovyznanie, sexuálnu orientáciu...),
- zviditeľňovanie prostredníctvom tlačovín (letáky, časopisy, CD, internetové stránky...) a
- propagácia rôznych extrémistických aktivít (pochody, demonštrácie...).

Až 43,3 % respondentov nezaregistrovalo v žiackych kolektívoch žiadne prejavy extrémizmu. Pedagógovia sa v škole stretli najmä s negatívnymi výrokmi o rase, národe, etnických skupinách (44,4 %) a necelá tretina opýtaných (27,2 %) zaregistrovala aj prejavy nenávisti voči niektorým skupinám osôb. Výrazne nižší počet učiteľov videl u žiakov oblečenie a symboly, ktoré propagovali extrémizmus (10,7 %), zaznamenal šikanovanie iného žiaka, napr. pre jeho farbu pleti, vierovyznanie alebo sexuálnu orientáciu (7,5 %) a agresívne správanie s extrémistickým charakterom (6,2 %). Opýtaní len v minimálnej miere zaznamenali v škole propagáciu extrémizmu prostredníctvom rôznych tlačovín (1,6 %) a upozorňovanie na aktivity (1,2 %), ktoré členovia týchto skupín organizovali.

Tabuľka 42 *Prejavy extrémizmu zaznamenané v školskom prostredí*

Prejavy extrémizmu zaznamenané v školskom prostredí	**Počet**	**%**
negatívne výroky o rase, národe, etnických skupinách...	256	44,4
agresívne správanie	36	6,2
prejavy nenávisti voči niektorým skupinám osôb (Rómovia, Židia...)	157	27,2
oblečenie a symboly, ktoré propagujú extrémizmus	62	10,7
šikanovanie žiaka pre jeho farbu pleti, vierovyznanie, sexuálnu orientáciu...	43	7,5
propagácia extrémizmu prostredníctvom tlačovín (letáky, časopisy...)	9	1,6
propagácia extrémistických aktivít (pochody, demonštrácie...)	7	1,2
tieto prejavy sa u žiakov nevyskytli	**250**	**43,3**

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

S prejavmi extrémizmu sa u svojich žiakov nestretlo až 43,6 % žien a 42,3 % mužov. Obidve skupiny respondentov zaznamenali v žiackych kolektívoch najmä negatívne vyjadrenia o rase, národe a etnických skupinách. Učiteľky v školách častejšie zažili prejavy nenávisti voči niektorým skupinám osôb a šikanovanie žiaka pre jeho odlišnú farbu pleti, vierovyznanie alebo sexuálnu orientáciu. Muži sa vo vyššej miere stretli v žiackych kolektívoch s agresívnym správaním, s oblečením a symbolmi, ktoré toto hnutie charakterizovali a s propagovaním tlačovín, ktoré extrémisti vydávali. Približne rovnaký počet opýtaných zažil u žiakov zviditeľňovanie rôznych podujatí, ktoré členovia týchto skupín organizovali.

Tabuľka 43 *Prejavy extrémizmu zaznamenané v školskom prostredí podľa pohlavia*

Prejavy extrémizmu v zaznamenané v školskom prostredí	Ženy	Muži
negatívne výroky o rase, národe, etnických skupinách...	45,2	42,3
agresívne správanie	5,4	9,2
prejavy nenávisti voči niektorým skupinám osôb (Rómovia, Židia...)	28,4	23,1
oblečenie a symboly, ktoré propagujú extrémizmus	10,1	13,1
šikanovanie žiaka pre jeho farbu pleti, vierovyznanie, sexuálnu orientáciu...	8,1	6,2
propagácia extrémizmu prostredníctvom rôznych tlačovín (letáky, časopisy...)	0,9	3,8
propagácia extrémistických aktivít (pochody, demonštrácie...)	1,3	0,8
tieto prejavy sa u žiakov nevyskytli	**43,6**	**42,3**

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Negatívne správanie v školách nezaregistrovala až necelá polovica opýtaných starších než 31 rokov, pričom v skupine najmladších učiteľov nezaznamenalo tieto prejavy len 32,6 % pedagógov. Všetci opýtaní počuli v žiackych kolektívoch predovšetkým negatívne výroky o rase, národe a etnických skupinách. Oslovení učitelia vo veku od 31 do 40 rokov videli častejšie než ostatní v triedach agresívne správanie s extrémistickým charakterom. Najmladší opýtaní si vo vyššej miere všimli prejavy nenávisti voči niektorým skupinám osôb, oblečenie a symboly propagujúce extrémizmus, šikanovanie žiaka pre jeho farbu pleti, vierovyznanie alebo sexuálnu orientáciu a zviditeľňovanie extrémistických aktivít. Najstarší pedagógovia zaznamenali v triedach propagáciu extrémistických tlačovín. Zistené údaje ukázali, že prejavy extrémizmu si v školách častejšie zaregistrovali učitelia, ktorí mali menej než 30 rokov, pričom predpokladáme, že problematike extrémizmu a radikalizmu sa venovali už počas štúdia na pedagogických fakultách.

Tabuľka 44 *Prejavy extrémizmu zaznamenané v školskom prostredí podľa veku*

Prejavy extrémizmu zaznamenané v školskom prostredí	Menej než 30 rokov	Od 31 do 40 rokov	Od 41 do 50 rokov	51 rokov a viac
negatívne výroky o rase, národe, etniku	45,7	42,5	45,4	45,4
agresívne správanie	4,3	8,2	4,8	7,0
prejavy nenávisti voči niektorým skupinám	43,5	22,4	30,4	23,8
extrémistické oblečenie a symboly	13,0	8,2	10,6	12,4
šikanovanie žiaka pre farbu pleti, orientáciu	13,0	3,7	11,1	5,4
propagácia prostredníctvom tlačovín	0,2	0,7	1,9	2,2
propagácia extrémistických aktivít	6,5	1,5	0	1,1
tieto prejavy sa u žiakov nevyskytli	**32,6**	**46,3**	**44,4**	**41,6**

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Prejavy extrémizmu u žiakov nezaznamenala viac než polovica pedagógov pôsobiacich v gymnáziách a 43,1 % opýtaných zo stredných odborných škôl. Respondenti vyučujúci v stredných odborných školách aj v gymnáziách mali

najviac skúseností s negatívnymi vyjadreniami o rase, národe a etnických skupinách. Opýtaní pôsobiaci v stredných odborných školách sa vo vyššej miere stretli s prejavmi nenávisti voči niektorým skupinám osôb, s oblečením a symbolmi propagujúcimi extrémizmus a so šikanovaním osôb, ktoré mali inú farbu pleti, vierovyznanie alebo sexuálnu orientáciu. Približne rovnaký počet opýtaných z obidvoch typov stredných škôl zaznamenal v triednych kolektívoch agresívne správanie žiakov, propagáciu extrémistických letákov, časopisov, CD nosičov ako aj zviditeľňovanie pochodov a demonštrácií, ktoré príslušníci tohto hnutia organizovali. Prezentované zistenia potvrdili, že prejavy extrémizmu boli častejšie evidované v stredných odborných školách, zatiaľ čo vyučujúci v gymnáziách sa s nimi stretli v nižšej miere.

Tabuľka 45 *Prejavy extrémizmu zaznamenané v školskom prostredí podľa typu strednej školy*

Prejavy extrémizmu zaznamenané v školskom prostredí	**SOŠ**	**G**
negatívne výroky o rase, národe, etniku...	41,7	40,7
agresívne správanie	5,0	4,4
prejavy nenávisti voči niektorým skupinám osôb	28,4	18,7
nosenie oblečenia a symbolov, ktoré propagujú extrémizmus	10,6	6,6
šikanovanie žiaka pre jeho farbu pleti, sexuálnu orientáciu	4,6	2,2
propagácia extrémizmu prostredníctvom rôznych tlačovín	1,4	1,1
propagácia extrémistických aktivít	1,8	1,1
tieto prejavy sa u žiakov nevyskytli	**43,1**	**56,0**

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Negatívne správanie žiakov nezaregistrovala asi polovica opýtaných pôsobiacich v najmenších obciach a v najväčších mestách, zatiaľ čo v skupine pedagógov zo škôl v mestách s počtom od 10 001 do 50 000 obyvateľov rovnako odpovedala len viac než tretina respondentov. Všetci respondenti počuli v žiackych kolektívoch predovšetkým negatívne výroky o rase, národe a etnických skupinách. Oslovení učitelia zo škôl v najmenších aglomeračných jednotkách videli častejšie v triedach agresívne správanie žiakov s extrémistickým charakterom a propagovanie extrémistických tlačovín. Pedagógovia zo škôl vo veľkomestách sa vo vyššej miere stretli u žiakov s extrémistickým oblečením a symbolmi a s propagovaním aktivít, ktoré členovia tohto hnutia organizovali. Vyučujúci v obciach s počtom od 2 001 do 10 000 obyvateľov si vo vyššej miere všimli šikanovanie žiaka pre jeho farbu pleti, vierovyznanie alebo sexuálnu orientáciu, zatiaľ čo respondenti z miest s počtom od 10 001 do 50 000 obyvateľov zaznamenali v triedach prejavy nenávisti voči niektorým skupinám osôb. Zistené údaje ukázali, že prejavy extrémizmu častejšie zaregistrovali učitelia pôsobiaci v malých aglomeračných jednotkách než opýtaní, ktorí vyučovali v školách vo väčších mestách.

Tabuľka 46 *Prejavy extrémizmu zaznamenané v školskom prostredí podľa veku*

Prejavy extrémizmu v školskom prostredí	Menej než 2 000	Od 2 001 do 10 000	Od 10 001 do 50 000	Od 50 001 do 100 000	Viac ako 100 000
negatívne výroky o rase, národe...	33,3	46,2	49,8	40,0	36,7
agresívne správanie	13,3	5,8	4,9	5,3	8,3
prejavy nenávisti voči skupinám osôb	13,3	28,1	30,7	29,5	20,0
extrémistické oblečenie a symboly	8,9	10,5	11,2	9,5	13,3
šikanovanie žiaka pre farbu pleti...	4,4	11,1	6,8	5,3	6,7
propagácia extrém. tlačovín	4,4	0,6	2,4	1,1	0
propagácia extrém. aktivít	2,2	0,3	1,5	0,2	5,0
tieto prejavy sa u žiakov nevyskytli	**51,1**	**42,1**	39,0	**47,4**	**50,0**

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Žiadne negatívne prejavy nezaregistrovala v triednych kolektívoch viac než polovica pedagógov v Bratislavskom, Žilinskom a v Banskobystrickom kraji. V Trenčianskom kraji sa rovnako vyjadrila len necelá tretina opýtaných. Všetci pedagógovia, ale najmä učitelia Trenčianskeho kraja, zaznamenali u svojich žiakov negatívne vyjadrenia o rase, národe a etnických skupinách. Respondenti z Košického kraja zaregistrovali v škole agresívne správanie s extrémistickým charakterom, v Trnavskom kraji bolo zaznamenané šikanovanie osôb pre ich farbu pleti alebo sexuálnu orientáciu. Respondenti v Trenčianskom kraji sa častejšie než ostatní stretávali u žiakov s prejavmi nenávisti voči niektorým skupinám osôb a s nosením oblečenia a symbolov. Propagovanie extrémistických tlačovín bolo evidované v Trenčianskom, Nitrianskom, Banskobystrickom a v Prešovskom kraji a rôzne pochody a demonštrácie organizované extrémistami boli iba v Bratislavskom, Trnavskom, Trenčianskom a v Banskobystrickom kraji. Prezentované zistenia potvrdili, že prejavy extrémizmu v školskom prostredí najčastejšie zaznamenali pedagógovia v Trenčianskom kraji. Najlepšia situácia bola zaregistrovaná v Žilinskom kraji.

Tabuľka 47 *Prejavy extrémizmu zaznamenané v školskom prostredí podľa kraja*

Prejavy extrémizmu zistené v školskom prostredí	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
negatívne výroky o rase, národe, etniku...	34,9	52,0	60,3	38,8	33,3	45,1	43,0	46,3
agresívne správanie	6,3	6,7	2,7	6,0	4,5	5,6	5,1	12,2
prejavy nenávisti voči skupinám osôb	15,9	34,7	42,5	19,1	21,2	19,7	32,9	28,0
nosenie extrém. oblečenia a symbolov	14,3	12,0	20,5	9,0	13,6	7,0	7,6	3,7
šikanovanie žiaka pre farbu pleti, orientáciu	6,3	12,0	9,6	4,5	3,0	7,0	6,3	11,0
propagácia extrémistických tlačovín	0	0	5,5	4,5	0	1,4	1,3	0
propagácia extrémistických aktivít	6,3	1,3	1,4	0	0	1,4	0	0
tieto prejavy sa u žiakov nevyskytli	**50,8**	**33,3**	**27,4**	**44,8**	**56,1**	**50,7**	**41,8**	**43,9**

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Porovnanie údajov za základné a stredné školy

Až necelá polovica opýtaných zo stredných škôl a 39,2 % učiteľov v základných školách nezistili u svojich žiakov žiadne prejavy extrémizmu. Obidve skupiny respondentov najčastejšie počuli v triede negatívne výroky o rase, národe a etnických skupinách. Opýtaní zo základných škôl častejšie zaregistrovali agresívne správanie, prejavy nenávisti voči niektorým skupinám osôb, oblečenie a symboly, ktoré zviditeľňovali tento negatívny jav a šikanovanie žiaka pre jeho farbu pleti, vierovyznanie alebo sexuálnu orientáciu. Pedagógovia v stredných školách sa vo vyššej miere stretli s propagovaním extrémistických aktivít a približne rovnaký počet opýtaných z obidvoch typov škôl zažil zviditeľňovanie tlačovín, ktoré tieto skupiny vydávali.

Tieto zistenia potvrdili, že prejavy extrémizmu boli častejšie zaznamenané v základných školách, pričom pedagógovia zo stredných škôl sa s nimi stretli v nižšej miere.

Tabuľka 48 *Prejavy extrémizmu zaznamenané v školskom prostredí podľa typu školy*

Prejavy extrémizmu zaznamenané v školskom prostredí	ZŠ	SŠ
negatívne výroky o rase, národe, etniku...	48,1	41,4
agresívne správanie s extrémistickým charakterom	7,8	4,9
prejavy nenávisti voči skupinám osôb	29,1	25,6
nosenie extrémistického oblečenia a symbolov	12,3	9,4
šikanovanie žiaka pre farbu pleti, sexuálnu orientáciu a pod.	11,9	3,9
propagácia extrémistických tlačovín	1,9	1,3
propagácia extrémistických aktivít	0,7	1,6
tieto prejavy sa u žiakov nevyskytli	**39,2**	**46,9**

Poznámka: Tabuľka je zostavená z kladných odpovedí respondentov uvádzaných v %.

Porovnanie údajov za roky 2016, 2017, 2021 a 2024

V roku 2016 nezažila prejavy extrémizmu u svojich žiakov asi tretina respondentov, pričom v roku 2024 rovnako odpovedalo až 43,3 % oslovených učiteľov. Porovnanie zistení za roky 2016, 2017, 2021 a 2024 ukázalo, že za dané obdobie dominovali pri prejavoch extrémizmu v školskom prostredí negatívne výroky o rase, národe a etnických skupinách a ich počet sa zvýšil. Za sledované obdobie (najmä od roku 2021) sa výrazne znížil počet pedagógov, ktorí zažili v triedach agresívne správanie. Stúpol počet opýtaných, ktorí sa v triedach stretli s nosením extrémistického oblečenia a symbolov, so šikanovaním iného žiaka pre farbu pleti alebo sexuálnu orientáciu a s propagovaním tlačovín, ktoré extrémisti vydávali. Na približne rovnakej úrovni zostal počet učiteľov, ktorí v triednych kolektívoch zažili prejavy nenávisti voči niektorým skupinám osôb a zviditeľňovanie aktivít, ktoré tieto skupiny organizovali.

Z prezentovaných údajov vyplynulo, že prejavy extrémizmu sa v roku 2024 vyskytovali v základných a v stredných školách častejšie než v roku 2016 a je zrejmé, že majú stúpajúcu tendenciu. Za veľmi zaujímavé zistenie je považovaný výrazný pokles počtu pedagógov, ktorí sa v školách stretli s agresívnym správaním žiakov s extrémistickým charakterom.

Tabuľka 49 *Komparácia údajov za roky 2016, 2017, 2021 a 2024*

Prejavy extrémizmu	2016	2017	2021	2024
negatívne výroky o rase, národe...	43,5	53,5	41,0	44,4
agresívne správanie	41,3	47,3	**4,7**	**6,2**
prejavy nenávisti	27,2	31,4	29,8	27,2
extrémistické oblečenie a symboly	7,0	11,5	10,6	10,7
šikanovanie žiaka pre farbu pleti...	5,6	9,7	9,9	7,5
propagácia extrém. tlačovín	0,9	1,8	1,9	1,6
propagácia extrémistických aktivít	**0,7**	**1,2**	**0,9**	**1,2**
tieto prejavy sa u žiakov nevyskytli	**31,6**	**21,1**	**43,5**	**43,3**

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

4.2 Frekvencia výskytu prejavov extrémizmu

Prejavy extrémizmu v školskom prostredí často riešilo iba 1,8 % opýtaných, pričom občas sa nimi zaoberala viac než polovica oslovených pedagógov. Názor, že v ich škole sa nevyskytli žiadne extrémistické prejavy, prezentovalo 43,3 % respondentov.

Graf 14 *Výskyt prejavov extrémizmu v základných a v stredných školách*

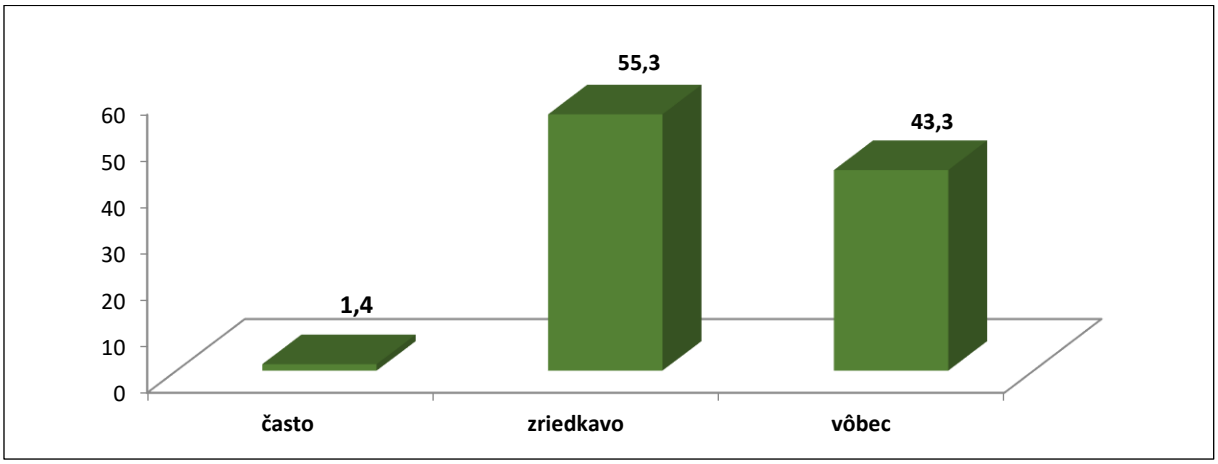

Približne rovnaký počet opýtaných z obidvoch skupín (muži: 1,3 %, ženy: 1,5 %) zaznamenal u žiakov časté prejavy extrémizmu. Občas riešilo tento závažný 56,2 % mužov a 55,0 % žien, pričom 43,7 % žien a 42,3 % mužov sa ním nezaoberalo vôbec. Zo zistených údajov vyplynulo, že prejavy extrémizmu v školskom prostredí častejšie zaznamenali muži než ženy.

Najmladší opýtaní často zažili v škole prejavy extrémizmu vo vyššom počte než ostatní, pričom občas sa s nimi stretli najstarší respondenti. Z prezentovaných dát je zrejmé, že zároveň so stúpajúcim vekom oslovených pedagógov klesal počet opýtaných, ktorí u svojich žiakov zaznamenali časté extrémistické prejavy. Tieto problémy vôbec nezaregistrovali v najvyššej miere pedagógovia vo veku od 31 do 40 rokov. Prezentované údaje ukázali, že s prejavmi extrémizmu sa najčastejšie zaoberali najmladší respondenti. Najstarší učitelia im venovali menej pozornosti.

Tabuľka 50 *Výskyt prejavov extrémizmu v základných a v stredných školách podľa veku*

Výskyt prejavov extrémizmu	Menej než 30 rokov	Od 31 do 40 rokov	Od 41 do 50 rokov	51 rokov a viac
často	4,5	1,5	1,9	0,4
zriedkavo	55,0	52,2	53,6	58,0
vôbec	40,5	46,3	44,5	41,6

Častými prejavmi extrémizmu sa v školách zaoberali respondenti s najkratšou pedagogickou praxou. Občas ich riešili učitelia s praxou viac ako 31 rokov. Prejavy extrémizmu v školách vôbec nezaznamenala až necelá polovica opýtaných s pedagogickou praxou od 11 do 30 rokov. Z uvedených dát vyplynulo, že s prejavmi extrémizmu sa v školskom prostredí stretli najčastejšie učitelia vyučujúci v školách menej než 10 rokov. V najnižšej miere ich zaznamenali respondenti s pedagogickou praxou od 21 do 30 rokov.

Tabuľka 51 *Výskyt prejavov extrémizmu v ZŠ a SŠ podľa pedagogickej praxe*

Výskyt prejavov extrémizmu	Menej než 10 rokov	Od 11 do 20 rokov	Od 21 do 30 rokov	31 rokov a viac
často	3,7	0,5	1,8	0,5
zriedkavo	58,2	54,2	51,2	61,0
vôbec	38,1	45,3	47,0	38,5

Približne rovnaký počet stredoškolských pedagógov (SOŠ: 0,5 %, G: 0,3 %) riešil časté prejavy extrémizmu. Občas sa týmto negatívnym javom zaoberala až viac než polovica učiteľov zo stredných odborných škôl a 43,7 % z gymnázií. S takýmito prejavmi sa v škole vôbec nestretlo 56,0% pedagógov z gymnázií a 43,1 % zo stredných odborných škôl. Respondenti vyučujúci v stredných odborných školách sa s prejavmi extrémizmu stretli u svojich žiakov vo výrazne vyššej miere než opýtaní pôsobiaci v gymnáziách.

Graf 15 *Výskyt prejavov extrémizmu v ZŠ a SŠ podľa typu strednej školy*

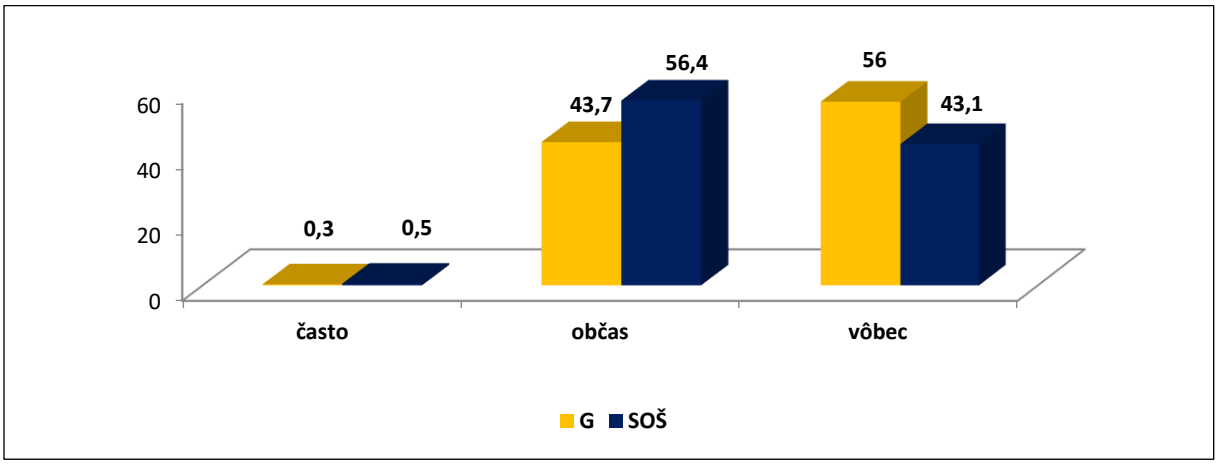

Časté prejavy extrémizmu zaznamenali v triednych kolektívoch najčastejšie respondenti pôsobiaci v najmenších obciach. Zriedkavo sa týmto závažným problémom zaoberali pedagógovia z miest s počtom od 10 001 do 50 000 obyvateľov. S prejavmi extrémizmu sa v školskom prostredí vôbec nestretla asi polovica opýtaných z najmenších aglomeračných jednotiek. Zo zistených

výsledkov je zrejmé, že prejavy extrémizmu boli najčastejšie riešené v školách v najmenších obciach. Týmto závažným problémom sa v najnižšej miere zaoberali pedagógovia z miest s počtom od 10 001 do 50 000 obyvateľov. Príčinou môže byť skutočnosť, že v malých obciach sa ľudia navzájom poznajú a viac si všímajú, čo deti a mládež robia, zatiaľ čo v mestách funguje anonymita a nezáujem o iných ľudí.

Tabuľka 52 *Výskyt prejavov extrémizmu v ZŠ a SŠ podľa veľkosti miesta sídla školy*

Výskyt prejavov extrémizmu	Menej než 2 000	Od 2 001 do 10 000	Od 10 001 do 50 000	Od 50 001 do 100 000	Viac ako 100 000
často	6,7	1,8	0,3	2,1	1,0
zriedkavo	42,2	56,1	61,0	50,5	50,0
vôbec	51,1	42,1	38,7	47,4	49,0

Prejavy extrémizmu považovali za častý problém najmä respondenti v Nitrianskom kraji, v Bratislavskom a v Košickom kraji rovnako odpovedalo len necelé percento oslovených učiteľov. Občas tieto závažné situácie riešili pedagógovia v Trenčianskom kraji. Prejavmi extrémizmu sa vôbec nezaoberala viac ako polovica opýtaných z Bratislavského, Žilinského a z Banskobystrického kraja, pričom v Trenčianskom kraji sa s týmto problémom nestretla len necelá tretina oslovených učiteľov. Zo zistení vyplynulo, že prejavy extrémizmu boli najčastejšie v Trenčianskom kraji, zatiaľ čo v najnižšej miere riešili tento problém respondenti Žilinského kraja.

Tabuľka 53 *Výskyt prejavov extrémizmu v základných a v stredných školách podľa kraja*

Výskyt prejavov extrémizmu	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
často	0,3	1,3	1,4	4,5	1,5	1,4	1,3	0,5
zriedkavo	49,2	65,3	71,2	50,7	42,4	47,9	57,0	56,1
vôbec	50,5	33,3	27,4	44,8	56,1	50,7	41,8	43,4

Časté aj občasné prejavy extrémizmu v školách zaznamenali vo výrazne vyššej miere respondenti, ktorí tvrdili, že niektorí žiaci patria k členom extrémistických skupín. Tieto negatívne prejavy nezažilo až 62,6 % pedagógov, ktorí v žiackych kolektívoch extrémistov nemali, pričom v skupine opýtaných, ktorí priznali, že niektorí žiaci majú extrémistické názory, rovnako odpovedalo asi percento respondentov. Prezentované výsledky ukázali, že prejavy extrémizmu sa najčastejšie vyskytovali v školách, ktoré navštevovali členovia týchto hnutí.

Graf 16 *Prejavy extrémizmu v školách, ktoré podľa názoru učiteľov extrémisti navštevujú*

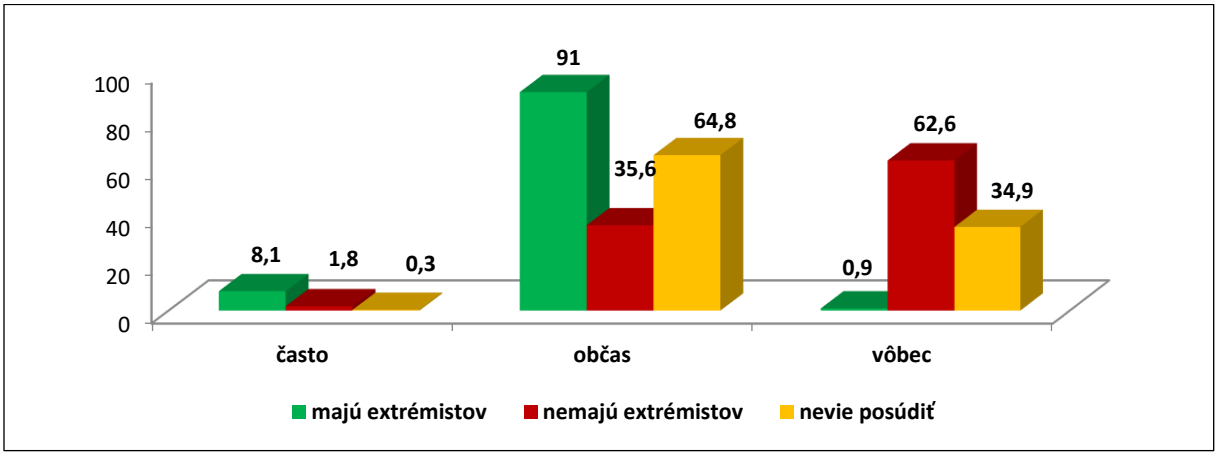

Porovnanie údajov za základné a stredné školy

Zistené údaje potvrdili, že s častými prejavmi extrémizmu sa stretlo 2,6 % učiteľov zo základných škôl a len 0,3 % stredoškolských pedagógov. Občas tieto negatívne prejavy riešilo až 58,2 % opýtaných vyučujúcich v základných školách a 52,8 % respondentov zo stredných škôl. Extrémizmom sa vôbec nezaoberalo 46,9 % opýtaných pôsobiacich v stredných školách a viac než tretina pedagógov zo základných škôl. Z uvedených zistení vyplynulo, že tieto negatívne prejavy zaznamenali vo vyššej miere učitelia v základných školách, kde sa vyskytovali vo výrazne vyššej miere nielen často, ale aj občas.

Graf 17 *Výskyt prejavov extrémizmu v základných a v stredných školách podľa typu školy*

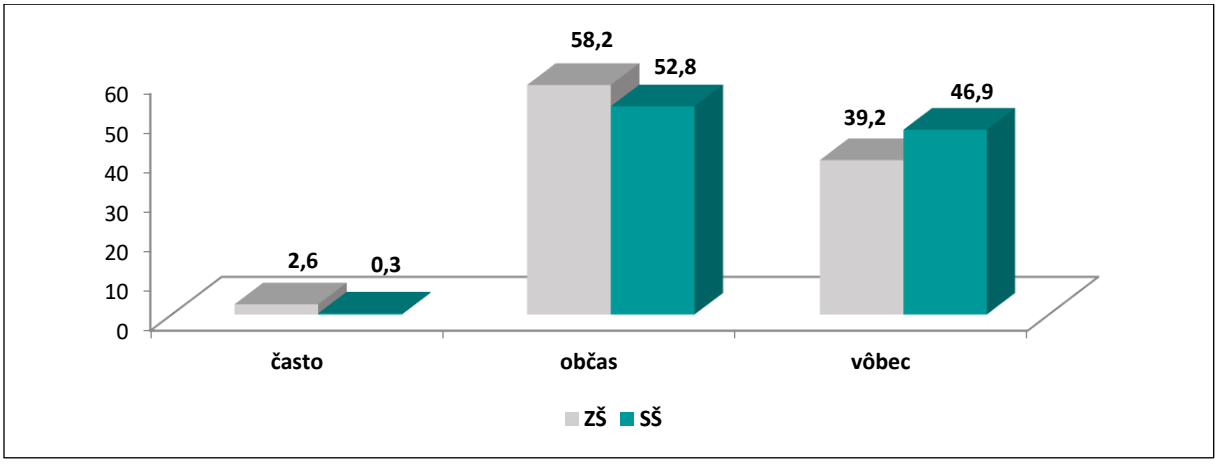

Porovnanie údajov za roky 2016, 2017, 2021 a 2024

Uvedené zistenia ukázali, že od roku 2016 sa znížil počet opýtaných, ktorí zažili v školskom prostredí časté prejavy extrémizmu a klesol aj počet respondentov, ktorí ich riešili občas. Zároveň stúpol počet pedagógov, ktorí prejavy extrémizmu v školách nezažili. Zistené dáta potvrdili, že situácia zaznamenaná v tomto roku sa oproti zisteniam z roku 2016 zlepšila. Klesol počet opýtaných, ktorí mali časté aj občasné skúsenosti s prejavmi extrémizmu a zároveň sa zvýšil počet učiteľov, ktorí tieto negatívne prejavy vôbec nezaregistrovali.

Tabuľka 54 *Komparácia údajov za roky 2016, 2017, 2021 a 2024*

Výskyt prejavov extrémizmu	2016	2017	2021	2024
často	3,2	3,9	3,1	1,4
zriedkavo	65,3	68,5	53,4	55,3
vôbec	31,5	27,6	43,5	43,3

4.3 Hodnotenie situácie za obdobie piatich rokov

Extrémizmus je v súčasnosti považovaný za jeden z najpálčivejších problémov vyskytujúcich sa na Slovensku a stretávajú sa s ním už aj žiaci na prvom stupni základných škôl.

Zaujímalo nás, aký názor mali oslovení pedagógovia na situáciu v oblasti extrémizmu za obdobie ostatných piatich rokov. Zistené výsledky ukázali, že necelá štvrtina respondentov ju považovala za horšiu a 26,7 % oslovených

učiteľov nezaregistrovala v tejto oblasti žiadne výraznejšie zmeny. Len 12,1 % pedagógov sa domnievalo, že súčasná situácia je lepšia než predtým a najviac, až 37,1 %, opýtaných nemalo na tento problém vytvorený vlastný názor.

Graf 18 *Situácia v oblasti prejavov extrémizmu za obdobie piatich rokov je*

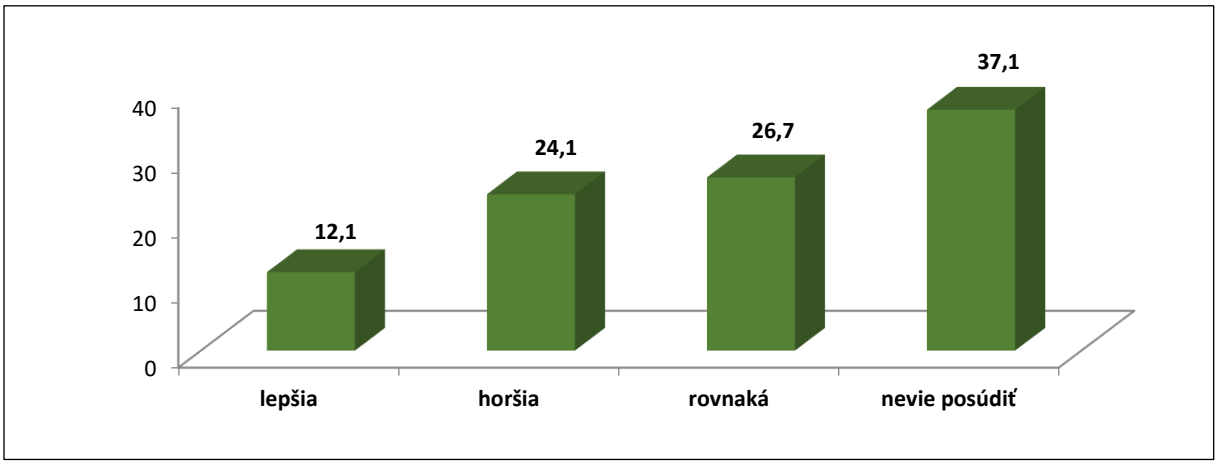

Muži vo vyššom počte zhodnotili situáciu týkajúcu sa prejavov extrémizmu za obdobie ostatných piatich rokov negatívne (muži: 25,4 %, ženy: 23,7 %), prípadne ju považovali za rovnakú (muži: 27,7 %, ženy: 26,4 %). Približne rovnaký počet opýtaných z obidvoch skupín (muži: 12,3 %, ženy: 12,1 %) sa vyjadril pozitívne. Na túto otázku nevedelo odpovedať 37,8 % žien a 34,6 % mužov. Uvedené údaje ukázali, že muži hodnotili situáciu v oblasti prejavov extrémizmu pesimistickejšie než ženy, ktoré častejšie nemali na tento problém vytvorený vlastný názor.

O tom, že súčasná situácia v oblasti extrémizmu je hrošia ako pred piatimi rokmi, boli presvedčení respondenti vo veku od 31 do 40 rokov. K optimistom patrili najčastejšie najstarší opýtaní. Názor, že daná situácia sa nezmenila, prezentovali v najvyššej miere najmladší učitelia, ktorí však častejšie než ostatní nevedeli na otázku odpovedať. Z prezentovaných dát vyplynulo, že najpozitívnejšie boli naladení najstarší pedagógovia, pričom danú situáciu najskeptickejšie vnímali opýtaní vo veku od 31 do 40 rokov.

Tabuľka 55 *Prejavy extrémizmu za obdobie piatich rokov podľa veku*

Situácia sa	Menej než 30 rokov	Od 31 do 40 rokov	Od 41 do 50 rokov	51 rokov a viac
zhoršila	15,2	28,4	23,7	24,3
zlepšila	10,9	12,7	11,1	13,5
nezmenila	28,3	24,6	27,1	27,0
nevie posúdiť	45,6	34,3	38,1	35,2

Názor, že situácia v oblasti extrémizmu sa za posledných päť rokov zhoršila, konštatovali najmä učitelia, ktorí pôsobili v školstve od 11 do 20 rokov. Na zlepšenie tohto negatívneho javu poukázali respondenti s pedagogickou praxou od 21 do 30 rokov. Opýtaní, ktorí pôsobili v školstve 31 rokov a viac, sa vo vyššom počte než ostatní domnievali, že situácia v oblasti extrémizmu stagnuje. Na túto otázku nevedeli odpovedať najčastejšie respondenti

s pedagogickou praxou kratšou než 10 rokov. Zistené dáta potvrdili, že na výskyt prejavov extrémizmu v základných a stredných školách pesimisticky hľadeli najmä učitelia s pedagogickou praxou od 11 do 20 rokov. Najpozitívnejšie boli naladení respondenti, ktorí pôsobili v školstve od 21 do 30 rokov. Názor, že daná situácia sa za sledované obdobie nezmenila, deklarovali vo vyššej miere opýtaní s najdlhšou pedagogickou praxou.

Tabuľka 56 *Prejavy extrémizmu za obdobie piatich rokov podľa pedagogickej praxe*

Situácia sa	Menej než 10 rokov	Od 11 do 20 rokov	Od 21 do 30 rokov	31 rokov a viac
zhoršila	24,2	27,4	21,5	26,9
zlepšila	11,4	8,9	15,1	14,0
nezmenila	23,5	28,0	22,7	33,3
nevie posúdiť	40,9	35,7	40,7	25,8

Vyšší výskyt prejavov extrémizmu v školskom prostredí zaznamenali častejšie učitelia pôsobiaci v stredných odborných školách. Zlepšenie situácie spozoroval približne rovnaký počet pedagógov z obidvoch typov stredných škôl. Názor, že výskyt prejavov extrémizmu zostal za sledované obdobie rovnaký, deklarovali vo vyššej miere respondenti pôsobiaci v gymnáziách, ktorí zároveň vo vyššej miere nemali na tento problém vytvorený vlastný názor. Z prezentovaných údajov je zrejmé, že zhoršenie situácie v oblasti extrémizmu za obdobie ostatných piatich rokov bolo zaznamenané u opýtaných zo stredných odborných škôl, pričom respondenti vyučujúci v gymnáziách zaregistrovali vo vyššej miere jej stagnáciu.

Graf 19 *Situácia v oblasti extrémizmu za obdobie piatich rokov podľa typu strednej školy je*

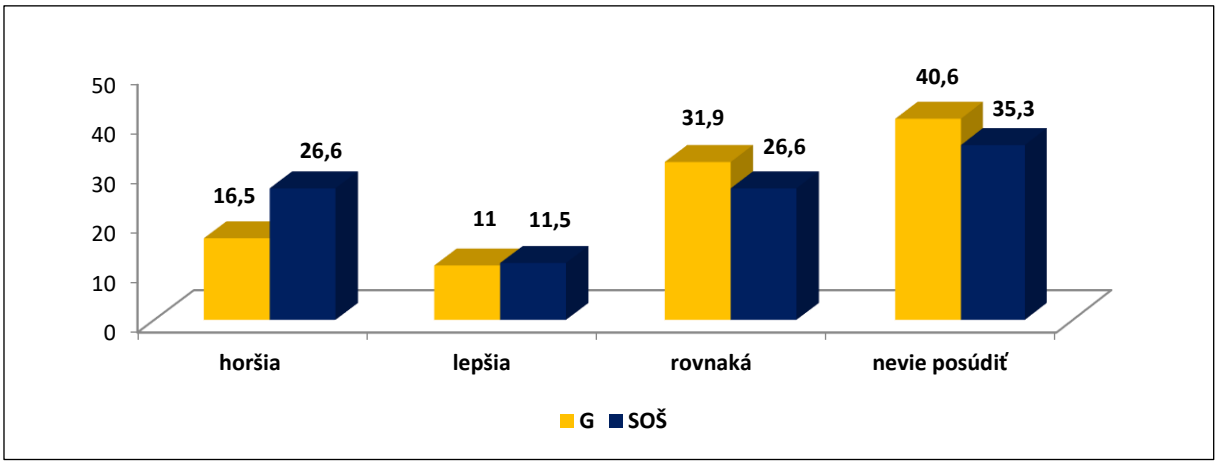

Zvýšenie prejavov extrémizmu zaznamenala viac než tretina opýtaných zo škôl v mestách s počtom od 10 001 do 50 000 obyvateľov. Zlepšenie situácie najčastejšie evidovali pedagógovia žijúci v mestách s počtom od 50 001 do 100 000 obyvateľov. Názor, že prejavy extrémizmu sa v súčasnosti vyskytujú v rovnakej miere ako pred piatimi rokmi, prezentovali predovšetkým opýtaní zo škôl vo veľkomestách. Na túto otázku nevedela odpovedať až necelá polovica respondentov zo škôl v najmenších obciach, pričom v skupine pedagógov vyučujúcich v školách vo veľkých a v najväčších mestách rovnako

odpovedalo zhodne po 28,4 % opýtaných. Zo zistených dát je zrejmé, že situáciu najpozitívnejšie hodnotili učitelia pôsobiaci vo veľkých mestách. Na zhoršenie stavu poukazovali opýtaní, ktorí vyučovali v mestách s počtom od 10 001 do 50 000 obyvateľov. Názor, že daná situácia stagnuje, deklarovali v najvyššej miere pedagógovia z veľkomiest. Svoj názor nevedeli vyjadriť respondenti zo škôl v najmenších aglomeračných jednotkách.

Tabuľka 57 *Prejavy extrémizmu za obdobie piatich rokov podľa veľkosti miesta sídla školy*

Situácia sa	Menej než 2 000	Od 2 001 do 10 000	Od 10 001 do 50 000	Od 50 001 do 100 000	Viac ako 100 000
zhoršila	17,8	18,7	29,3	28,4	23,3
zlepšila	15,6	11,1	8,8	21,1	10,0
nezmenila	17,8	26,9	27,3	22,1	38,3
nevie	48,8	43,3	34,6	28,4	28,4

Zhoršenie situácie v oblasti extrémizmu za ostatných päť rokov uvádzala viac ako tretina pedagógov v Žilinskom kraji. Zlepšenie konštatovali opýtaní z Nitrianskeho kraja. Rovnakú situáciu zaznamenali najčastejšie pedagógovia v Bratislavskom kraji. Na túto otázku nevedeli najčastejšie odpovedať opýtaní z Trnavského a z Prešovského kraja, pričom v skupine pedagógov pôsobiacich v Nitrianskom kraji sa rovnako vyjadrila asi štvrtina respondentov. Z uvedených údajov je zrejmé, že situácia v oblasti extrémizmu sa za obdobie ostatných piatich rokov zlepšila najmä v Žilinskom kraji, zatiaľ čo zhoršenie situácie bolo zaznamenané v Nitrianskom kraji. Názor, že prejavy extrémizmu v školách sa v súčasnosti vyskytujú v rovnakej miere ako pred piatimi rokmi, prezentovali respondenti z Bratislavského kraja.

Tabuľka 58 *Prejavy extrémizmu za obdobie piatich rokov podľa kraja*

Situácia sa	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
zhoršila	17,5	24,0	21,9	19,4	33,3	28,2	24,1	24,4
zlepšila	11,1	10,7	20,5	23,9	6,1	9,9	8,9	7,3
nezmenila	36,5	21,3	19,2	32,8	22,7	28,2	24,0	30,5
nevie posúdiť	34,9	44,0	38,4	23,9	37,9	33,7	43,0	37,8

Porovnanie údajov za základné a stredné školy

Zistené údaje potvrdili, že zhoršenie situácie v oblasti extrémizmu konštatovali pedagógovia zo stredných škôl. Názor, že tieto negatívne prejavy sa v súčasnosti vyskytujú v školách v nižšej miere než predtým, prezentovali častejšie respondenti vyučujúci v základných školách. Stredoškolskí pedagógovia sa vo vyššej miere vyjadrili, že situácia za sledované obdobie stagnuje. Na túto otázku nedokázalo odpovedať 37,3 % respondentov zo základných škôl a 34,9 % zo stredných škôl.

Prezentované dáta ukázali, že pedagógovia zo základných škôl hodnotili situáciu v oblasti extrémizmu pozitívnejšie než ich kolegovia, ktorí vyučujú na stredných školách, ktorí sa prikláňali k názoru, že situácia v oblasti extrémizmu je v súčasnosti rovnaká, prípadne horšia než bola pred piatimi rokmi.

Graf 20 *Situácia v oblasti extrémizmu za obdobie piatich rokov podľa typu školy*

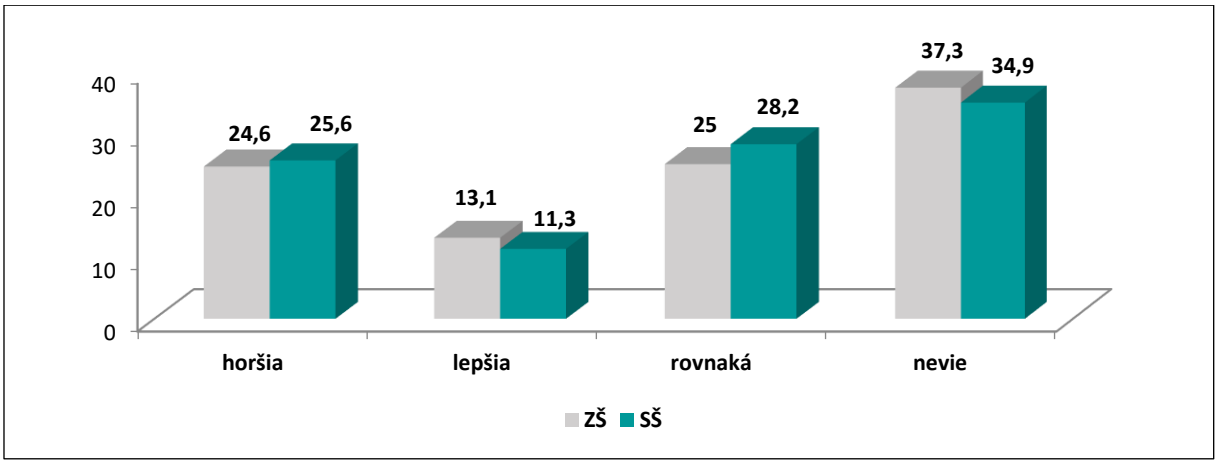

Porovnanie údajov za roky 2016, 2017, 2021 a 2024

Výsledky výskumov potvrdili, že od roku 2016 klesol počet opýtaných, ktorí považovali stav v prejavoch extrémizmu za horší a zvýšil sa počet tých, ktorí ho hodnotili pozitívne. Zároveň sa výrazne znížil počet respondentov, ktorí zastávali názor, že daná situácia sa za sledované obdobie nezmenila a stúpol počet respondentov, ktorí na túto otázku nemali vlastný názor. Zistené dáta potvrdili, že respondenti v základných a stredných školách hodnotili túto situáciu pozitívnejšie než v roku 2016. Prekvapujúce je zistenie, že v tomto roku nemala až viac než tretina opýtaných na tento problém vytvorený vlastný názor, zatiaľ čo v roku 2016 sa rovnako vyjadrilo iba percento opýtaných.

Tabuľka 59 *Komparácia údajov za roky 2016, 2017, 2021 a 2024*

Situácia v oblasti extrémizmu sa za ostatných päť rokov	**2016**	**2017**	**2021**	**2024**
zhoršila	35,4	40,5	25,1	24,1
zlepšila	7,4	9,3	16,3	12,1
nezmenila	56,2	50,2	58,6	26,7
nevie posúdiť	1,0	0	0	37,1

4.4 Trest za extrémistické prejavy

Špecifikum a náročnosť práce v školskom prostredí si vyžaduje nutnosť včas rozpoznať a rýchlo eliminovať všetky nežiaduce extrémistické prejavy. Okrem individuálnej činnosti so žiakmi, ktorí sa nevhodne správajú, treba dať všetkým jednoznačne najavo, že extrémistické prejavy im v škole nebudú tolerované a za svoje správanie musia niesť zodpovednosť. Následne je potrebné nadviazať spoluprácu s rodičmi, odborníkmi a prípadne aj s príslušníkmi Policajného zboru.[11] Na túto otázku odpovedali iba pedagógovia (327-65,8 %), ktorí v predchádzajúcich otázkach priznali, že sa v škole stretli s extrémistickými prejavmi. Len 20 respondentov z tejto skupiny uviedlo, že ich žiaci boli za to aj potrestaní. Najčastejším trestom bolo pokarhanie od riaditeľa alebo

[11] Moravčík, I. – Struhár, P.: Rozpoznávanie nenávistných a extrémistických prejavov v prostredí mládeže. Trenčín : Katedra politológie TU A. Dubčeka, 2019. ISBN 978-80-8075-858-5, s. 51.

od triedneho učiteľa, osobný pohovor riaditeľa školy so žiakom, pohovor u školského psychológa, realizácia výchovných opatrení podľa školského poriadku a zníženie známky zo správania. Až 93,9 % respondentov sa vyjadrilo, že v ich škole nebol nikto potrestaný. Z odpovedí je zrejmé, že len veľmi malá časť z nich riešila prejavy tohto nebezpečného javu dôraznejším spôsobom.

Graf 21 *Trest za prejavy extrémizmu v školskom prostredí*

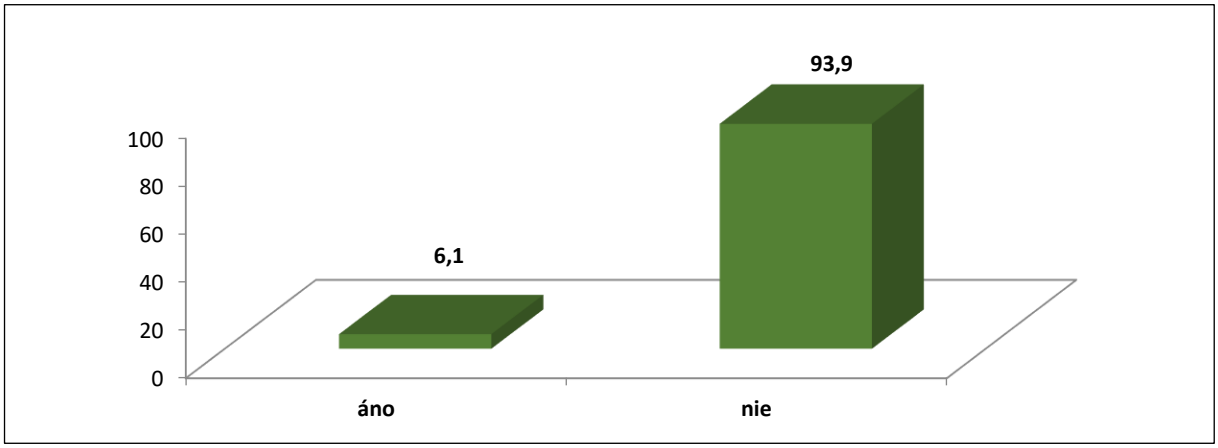

Poznámka: Graf je spracovaný z kladných odpovedí respondentov, ktorí sa extrémizmom v škole zaoberali.

Ženy (6,8 %, muži: 3,9 %) častejšie uvádzali, že v ich škole boli žiaci za prejavy extrémizmu potrestaní. Záporne odpovedalo až 93,2 % žien a 96,1 % mužov.

Potrestanie žiaka za extrémistické prejavy potvrdili výrazne častejšie najmladší učitelia. Trest za extrémistické prejavy uvádzali v najnižšom počte opýtaní vo veku od 31 do 40 rokov a 51 rokov a viac.

Tabuľka 60 *Trest za extrémistické prejavy v škole podľa veku*

Potrestanie žiaka za prejavy extrémizmu	Menej než 30 rokov	Od 31 do 40 rokov	Od 41 do 50 rokov	51 rokov a viac
áno	16,1	2,7	8,8	2,8
nie	83,9	97,3	91,2	97,2

Poznámka: Tabuľka znázorňuje % z kladných odpovedí respondentov, ktorí sa extrémizmom v škole zaoberali.

Pedagógovia s odbornou praxou od 11 do 20 rokov častejšie než ostatní uvádzali, že ich žiaci boli za extrémistické prejavy potrestaní. Záporne odpovedali najmä respondenti vyučujúci dlhšie než 31 rokov. Zo zistených dát vyplynulo, že potrestanie žiakov za prejavy extrémizmu najčastejšie uvádzali pedagógovia pôsobiaci v školstve od 11 do 20 rokov a ich počet klesal so zvyšujúcimi sa rokmi pedagogickej praxe.

Tabuľka 61 *Trest za extrémistické prejavy v škole podľa pedagogickej praxe*

Potrestanie žiaka za prejavy extrémizmu	Menej než 10 rokov	Od 11 do 20 rokov	Od 21 do 30 rokov	31 rokov a viac
áno	7,1	8,0	5,6	3,6
nie	92,9	92,0	94,4	96,4

Poznámka: Tabuľka znázorňuje % z kladných odpovedí respondentov, ktorí sa extrémizmom v škole zaoberali.

Za prejavy extrémizmu v školskom prostredí boli častejšie potrestaní gymnazisti. Na túto otázku odpovedalo záporne až 97,6 % učiteľov vyučujúcich v stredných odborných školách a 95,1 % pedagógov z gymnázií. Prezentované dáta potvrdili, že prejavy extrémizmu boli prísnejšie trestané v gymnáziách než v stredných odborných školách. Zaujímavé je zistenie, že hoci sa prejavy extrémizmu častejšie vyskytovali v stredných odborných školách, častejšie boli trestané v gymnáziách. Je zrejmé, že pedagógovia pôsobiaci v stredných odborných školách sa k tomuto problému stavajú omnoho benevolentnejšie a bolo by žiaduce, aby svoj pohľad na tento nebezpečný jav u svojich žiakov zmenili.

Graf 22 *Trest za extrémistické prejavy v škole podľa typu strednej školy*

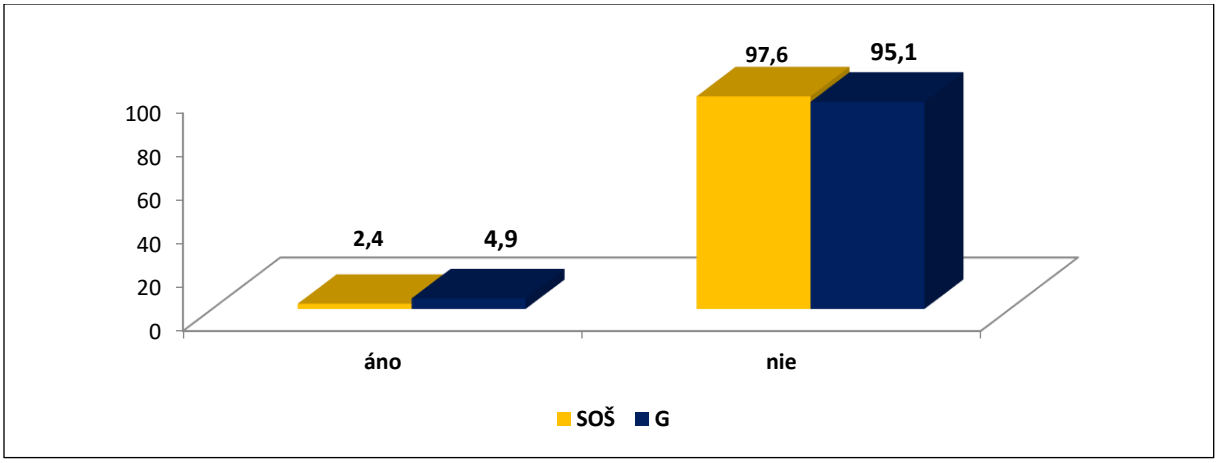

Prejavy extrémizmu boli najčastejšie potrestané v školách so sídlom v obciach s počtom od 2 001 do 10 000 obyvateľov, pričom v skupine pedagógov pôsobiacich v najmenších obciach a v najväčších mestách neuviedol kladnú odpoveď nikto. Možno uviesť, že prejavy extrémizmu boli výrazne častejšie trestané v obciach s počtom od 2 001 do 10 000 obyvateľov. V najnižšom počte boli tieto tresty zistené v najmenších obciach a vo veľkomestách.

Tabuľka 62 *Trest za extrémistické prejavy v škole podľa veľkosti miesta sídla školy*

Potrestanie žiaka za prejavy extrémizmu	Menej než 2 000	Od 2 001 do 10 000	Od 10 001 do 50 000	Od 50 001 do 100 000	Viac ako 100 000
áno	0	11,3	4,7	5,9	0
nie	100,0	88,7	95,3	94,1	100,0

Potrestanie žiakov za extrémistické prejavy najčastejšie uvádzali pedagógovia v Banskobystrickom kraji. Záporne odpovedali najmä respondenti v Nitrianskom a v Prešovskom kraji. Prezentované zistenia ukázali, že za prejavy extrémizmu boli najčastejšie potrestaní žiaci z Banskobystrického kraja. Tieto závažné problémy boli v najnižšej miere riešené v Nitrianskom a v Prešovskom kraji boli.

Tabuľka 63 *Trest za extrémistické prejavy v škole podľa kraja*

Potrestanie žiaka za prejavy extrémizmu	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
áno	3,2	4,1	5,7	2,7	6,7	20,0	2,2	6,5
nie	96,8	95,9	94,3	97,3	93,3	80,0	97,8	93,5

Tresty za prejavy extrémizmu výrazne častejšie uvádzali respondenti, ktorí zároveň deklarovali, že v ich školách sú žiaci, ktorí patria k členom týchto skupín. Na otázku záporne odpovedali pedagógovia, ktorí nedokázali danú situáciu posúdiť. Z uvedených dát vyplynulo, že tresty za prejavy extrémizmu sa najčastejšie vyskytovali v školách, ktoré navštevovali členovia týchto hnutí, pričom učitelia, ktorí takýchto žiakov nemali, tieto problémy riešili vo výrazne nižšej miere.

Graf 23 *Trest za extrémistické prejavy v škole vo vzťahu k ich extrémistickým názorom*

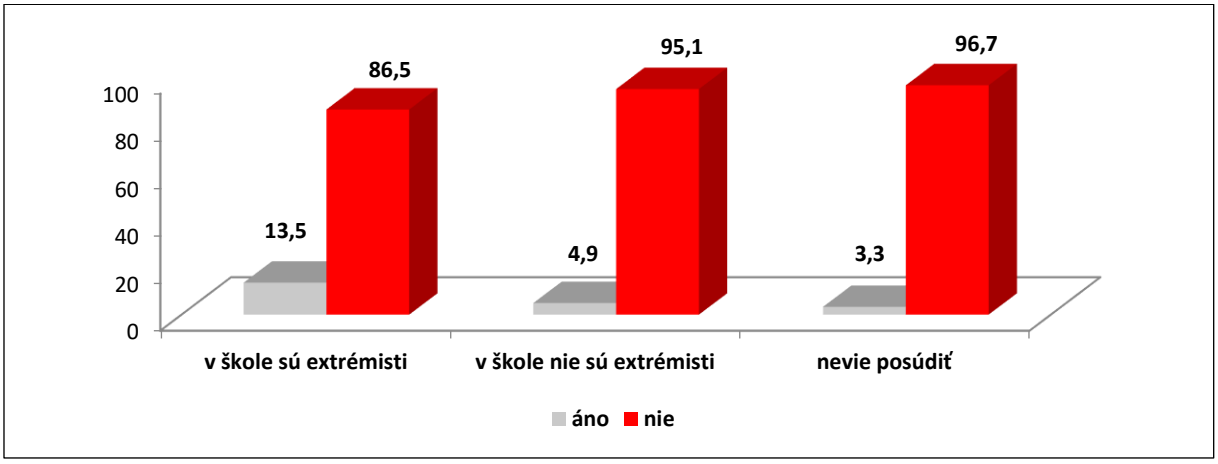

Prejavy extrémizmu boli potrestané najmä v školách, kde sa vyskytovali často, zatiaľ čo v skupine respondentov, ktorí konštatovali občasný výskyt týchto negatívnych javov rovnako odpovedalo len 5,4 % opýtaných. Názor, že za prejavy extrémizmu nebol v ich škole udelený žiadny trest, prezentovali všetci opýtaní zo škôl, kde sa tieto negatívne prejavy nevyskytovali vôbec. Rovnakú odpoveď uviedlo 94,6 % pedagógov zo škôl, kde boli tieto negatívne prejavy zistené občas a len 75,0 % respondentov, ktorí konštatovali ich častý výskyt. Zistené údaje potvrdili, že prejavy extrémizmu boli výrazne častejšie trestané v školách, kde sa vyskytovali často než v školách, kde boli zaznamenané len občas.

Graf 24 *Trest za extrémistické prejavy v škole podľa ich výskytu*

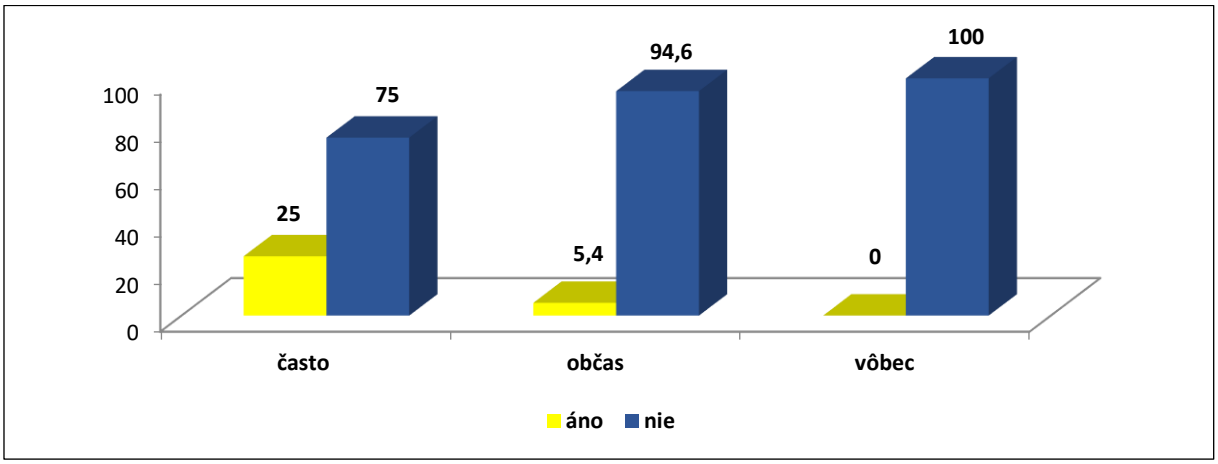

Porovnanie údajov za základné a stredné školy

Z prezentovaných dát vyplynulo, že v základných školách boli žiaci za prejavy extrémizmu trestaní omnoho častejšie než v stredných školách. Negatívnu odpoveď uviedlo 90,7 % opýtaných zo základných škôl a až 97,0 % stredoškolských pedagógov. Z uvedených dát je zrejmé, že tresty za prejavy extrémizmu boli výrazne častejšie udeľované v základných školách než u stredoškolákov. Predpokladáme, že v tomto type škôl kladú učitelia na žiakov, ktorí sú mladší a vo vyššej miere si neuvedomujú, čo extrémizmus znamená, vyššie nároky a prejavy extrémizmu trestajú prísnejšie než v stredných školách.

Graf 25 *Trest za extrémistické prejavy v škole podľa typu školy*

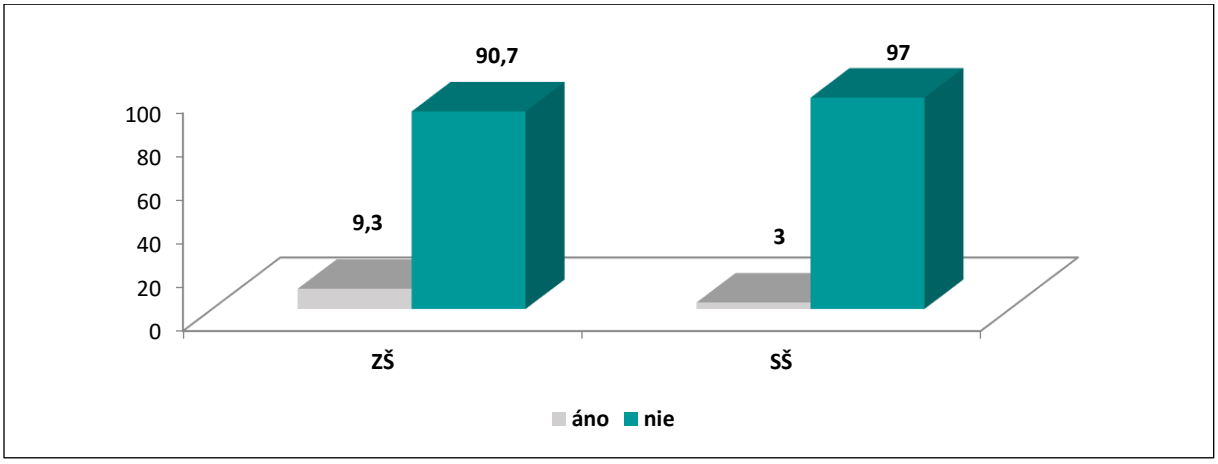

Porovnanie údajov za roky 2016, 2017, 2021 a 2024

Prezentované údaje ukázali, že od roku 2016 klesol počet pedagógov, ktorí priznali, že ich žiaci boli za prejavy extrémizmu potrestaní. Zvýšil sa počet respondentov, ktorí na danú otázku odpovedali záporne, pričom v tomto roku vedeli situáciu posúdiť všetci opýtaní.

Získané výsledky ukázali, že v tomto roku boli žiaci za prejavy extrémizmu trestaní v nižšej miere, pričom klesol aj počet učiteľov, ktorí nevedeli situáciu posúdiť. Toto zistenie korešponduje s údajmi, kde pedagógovia konštatovali, že situácia týkajúca sa prejavov extrémizmu je lepšia než bola v roku 2016. Príčinou môže byť skutočnosť, že tieto negatívne prejavy sa v školách len veľmi ťažko identifikujú, pretože žiaci ich často neohlásia a pedagógovia sa o nich nedozvedia. Avšak domnievame sa, že v školskom prostredí by mali byť vždy odhalené a ich autor potrestaný v súlade so školským poriadkom. Len tak sa zabráni ich ďalšiemu šíreniu.

Tabuľka 64 *Komparácia údajov za roky 2016, 2017, 2021 a 2024*

Potrestanie žiaka za prejavy extrémizmu	2016	2017	2021	2024
áno	8,2	3,1	4,2	6,1
nie	84,5	82,6	95,8	93,9
nevie posúdiť	7,3	14,3	0	0

5. Preventívne opatrenia realizované v školskom prostredí

V každodennej školskej praxi sa učitelia stretávajú so stúpajúcim počtom rôznych prejavov extrémizmu. Tieto skutočnosti sú často spojené s emóciami, ktoré sa spájajú s násilím vzbudzujúcim strach. Preto je potrebné, aby pedagógovia venovali tejto problematike dostatočnú pozornosť a zabezpečovali pre žiakov rôzne preventívne aktivity, ktoré by im pomohli nadobudnúť pravdivé a objektívne informácie, osobnostne rásť, získavať sebadôveru a sebavedomie, rozvíjať rôzne zručnosti tak, aby menili ich nesprávne názory a postoje.[12]

5.1 Pozornosť venovaná prevencii extrémizmu v školskom prostredí

Prevencia a intervencia problematiky súvisiacej s extrémizmom si na jednotlivých úrovniach vyžaduje komplexný prístup. Základom je pochopenie konštrukcie, obsahu a rôznych foriem extrémizmu. Jeho prejavy nie je možné eliminovať len represívnymi opatreniami. Základom by malo byť zvyšovanie informovanosti detí a mládeže o xenofóbii, extrémizme a rasizme a ich aktívne zapojenie pri znižovaní spomínaných prejavov.[13] Respondenti najčastejšie realizovali prevenciu extrémizmu diskusiou na triednických (56,7 %), prípadne iných vyučovacích hodinách (28,9 %). Nižší počet realizoval rôzne preventívne aktivity (39,0 %), venoval sa tejto téme na pedagogických poradách (23,9%), riešil situácie, ktoré signalizovali prejavy extrémizmu (22,4 %) a zapájal pedagógov do vzdelávacích podujatí s cieľom naučiť sa eliminovať tento nebezpečný jav (14,2 %), venoval pozornosť sympatizantom extrémistického hnutia (13,2 %) a poučil aj rodičov počas triednych aktívov (10,9 %). Tejto závažnej problematike nevenovalo žiadnu pozornosť len 6,8 % opýtaných.

Tabuľka 65 *Pozornosť venovaná prevencii extrémizmu v školskom prostredí*

Pozornosť venovaná prevencii extrémizmu v škole	**Počet**	**%**
riešenie problému na pedagogických poradách	138	23,9
učitelia sa zúčastňujú na vzdelávacích podujatiach	82	14,2
rozhovory so žiakmi počas triednických hodín	326	56,5
rozhovory so žiakmi v rámci výučby	167	28,9
informovanie rodičov na triednych aktívoch	63	10,9
venovanie pozornosti žiakom, ktorí by mohli byť sympatizantmi	76	13,2
riešenie situácií, ktoré signalizujú prejavy extrémizmu	129	22,4
realizácia aktivít zameraných na prevenciu extrémizmu	225	39,0
problematike extrémizmu nebola venovaná pozornosť	**39**	**6,8**

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

[12] Vranaiová, K.: Demokratické občianstvo v každodennej školskej praxi. Bratislava : MPC, 2014. ISBN 978-80-565-0376-8, s. 19.

[13] Tóthová, L. – Šlosár, D.: Prejavy radikalizmu a extrémizmu v sociálnych vzťahoch. Košice : FF UPJŠ, 2018. ISBN 978-80-8152-640-4, s. 132.

Obe skupiny respondentov preferovali pri prevencii diskusiu so žiakmi počas triednických hodín. Muži sa častejšie venovali extrémizmu na pedagogických poradách, počas pedagogického vzdelávania a rozhovormi so žiakmi na vyučovacích hodinách. Ženy častejšie informovali rodičov na rodičovských združeniach, venovali zvýšenú pozornosť žiakom – sympatizantom extrémistov, riešili situácie spojené s týmto javom a realizovali preventívne aktivity. Tomuto javu nevenovalo pozornosť 6,0 % žien a 9,2 % mužov.

Tabuľka 66 *Pozornosť venovaná prevencii extrémizmu v škole podľa pohlavia*

Pozornosť venovaná prevencii extrémizmu	**Ženy**	**Muži**
riešenie problému na pedagogických poradách	23,5	25,4
učitelia sa zúčastňujú na vzdelávacích podujatiach	13,0	18,5
rozhovory so žiakmi počas triednických hodín	57,5	53,1
rozhovory so žiakmi v rámci výučby	28,6	30,0
informovanie rodičov na triednych aktívoch	11,9	7,7
venovanie pozornosti žiakom, ktorí by mohli byť sympatizantmi	14,1	10,0
riešenie situácií, ktoré signalizujú prejavy extrémizmu	23,3	19,2
realizácia aktivít zameraných na prevenciu extrémizmu	41,4	30,8
problematike extrémizmu nebola venovaná pozornosť	**6,0**	**9,2**

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Všetci respondenti, avšak najmä najstarší pedagógovia sa o extrémizme najčastejšie rozprávali so žiakmi počas triednických hodín. Najmladší debatovali o extrémizme aj vo výučbe iných predmetov, všímali si žiakov, ktorí by mohli patriť k sympatizantom extrémistických skupín a riešili situácie, ktoré signalizovali výskyt tohto závažného problému. Učitelia starší než 51 rokov realizovali preventívne opatrenia a informovali o prejavoch extrémizmu rodičov. Najmladší a najstarší respondenti riešili problémy spojené s týmto javom na pedagogických poradách, kolegovia vo veku od 31 do 40 rokov absolvovali vzdelávanie určené pre pedagógov. Týmto problémom sa vôbec nezaoberalo až 15,9% najmladších učiteľov a 4,3 % najstarších opýtaných.

Tabuľka 67 *Pozornosť venovaná prevencii extrémizmu v škole podľa veku*

Pozornosť venovaná prevencii extrémizmu	**Menej než 30 rokov**	**Od 31 do 40 rokov**	**Od 41 do 50 rokov**	**51 rokov a viac**
riešenie problému na ped. poradách	27,3	24,6	20,1	27,6
učitelia absolvujú vzdelávacie podujatia	15,9	17,2	13,9	11,4
rozhovory so žiakmi počas tried. hodín	45,5	48,5	59,8	61,6
rozhovory so žiakmi v rámci výučby	31,8	29,1	28,2	28,6
informovanie rodičov na tried. aktívoch	6,8	8,2	11,5	13,5
venovanie pozornosti žiakom – sympatizantom extrémizmu	20,5	13,4	11,0	14,1
riešenie situácií, ktoré signalizujú prejavy extrémizmu	25,0	20,1	22,5	23,8
realizácia aktivít zameraných na prevenciu extrémizmu	25,0	31,3	40,7	45,9
problematike nevenovali pozornosť	**15,9**	**8,2**	**6,2**	**4,3**

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Všetci respondenti, najčastejšie opýtaní s najdlhšou pedagogickou praxou považovali za najdôležitejšie rozhovory so žiakmi o extrémizme počas triednických hodín. Začínajúci pedagógovia absolvovali vzdelávanie a riešili prejavy extrémizmu na pedagogických poradách. Najstarší opýtaní venovali pozornosť situáciám, ktoré signalizovali problémy spojené s týmto sociálno-patologickým javom, diskutovali o extrémizme so žiakmi počas výučby, realizovali rôzne preventívne aktivity, venovali pozornosť žiakom, ktorí patrili k sympatizantom extrémistického hnutia a informovali aj rodičov na triednych aktívoch. Názor, že problematike extrémizmu nebolo potrebné venovať pozornosť, vyjadrilo až 9,9 % opýtaných s odbornou praxou kratšou od 11 do 20 rokov, pričom v skupine respondentov vyučujúcich v školách 31 rokov a viac prezentovali tento názor len 2 % opýtaných.

Tabuľka 68 *Pozornosť venovaná prevencii extrémizmu v škole podľa pedagogickej praxe*

Pozornosť venovaná prevencii extrémizmu	**Menej než 10 rokov**	**Od 11 do 20 rokov**	**Od 21 do 30 rokov**	**31 rokov a viac**
riešenie problému na ped. poradách	28,4	21,1	22,0	24,2
učitelia absolvujú vzdelávacie podujatia	17,2	16,1	13,1	9,9
rozhovory so žiakmi počas tried. hodín	50,0	52,8	57,1	67,0
rozhovory so žiakmi v rámci výučby	25,4	28,0	28,6	33,0
informovanie rodičov na tried. aktívoch	9,7	9,9	10,1	13,2
venovanie pozornosti žiakom – sympatizantom extrémizmu	16,4	11,2	10,7	17,6
riešenie situácií, ktoré signalizujú prejavy extrémizmu	24,6	21,1	19,6	27,5
realizácia aktivít zameraných na prevenciu extrémizmu	30,6	34,8	44,6	47,3
problematike nevenovali pozornosť	**9,0**	**9,9**	**5,4**	**2,2**

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Pedagógovia pôsobiaci v gymnáziách (56,0 %) aj v stredných odborných školách (55,0 %) sa o extrémizme najčastejšie rozprávali so žiakmi počas triednických hodín. Opýtaní vyučujúci v stredných odborných školách sa týmto témam častejšie venovali na pedagogických poradách. Respondenti pôsobiaci v gymnáziách vo vyššej miere informovali o extrémizme rodičov na triednych aktívoch, rozprávali sa so žiakmi počas vyučovania, viac si všímali žiakov, ktorí by mohli patriť k sympatizantom extrémistických skupín, absolvovali vzdelávanie určené pre pedagógov zamerané na túto tému, venovali sa realizácii rôznych preventívnych podujatí a opatrení a riešili situácie, ktoré signalizovali výskyt tohto závažného problému. Týmto závažným celospoločenským problémom sa vôbec nezaoberalo až 7,7 % učiteľov zo stredných odborných škôl a len 2,2 % pedagógov z gymnázií.

Tabuľka 69 *Pozornosť venovaná prevencii extrémizmu v škole podľa typu strednej školy*

Pozornosť venovaná prevencii extrémizmu	SOŠ	G
riešenie problému na pedagogických poradách	23,9	20,9
učitelia sa zúčastňujú na vzdelávacích podujatiach	11,9	15,4
rozhovory so žiakmi počas triednických hodín	55,0	56,0
rozhovory so žiakmi v rámci výučby	25,7	37,4
informovanie rodičov na triednych aktívoch	9,6	12,1
venovanie pozornosti žiakom, ktorí by mohli byť sympatizantmi hnutia	11,0	13,2
riešenie situácií, ktoré signalizujú prejavy extrémizmu	22,9	24,2
realizácia aktivít zameraných na prevenciu extrémizmu	40,4	44,0
problematike extrémizmu nebola venovaná pozornosť	**7,8**	**2,2**

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Respondenti v aglomeračných jednotkách s počtom nižším než 100 000 obyvateľov sa o extrémizme najčastejšie rozprávali so žiakmi počas triednických hodín, pedagógovia vo veľkomestách venovali pozornosť najmä realizácii preventívnych aktivít. Vyučujúci v mestách s počtom od 10 001 do 50 000 obyvateľov častejšie o ňom debatovali na pedagogických poradách, informovali rodičov na triednych aktívoch a venovali zvýšenú pozornosť žiakom, ktorí sympatizovali s týmto hnutím. Učitelia vyučujúci v mestách od 50 001 do 100 000 obyvateľov častejšie absolvovali pedagogické vzdelávanie, rozprávali sa so žiakmi o extrémizme aj vo výučbe iných predmetov a riešili situácie, ktoré signalizovali výskyt tohto závažného javu. Týmto problémom sa vôbec nezaoberala viac než pätina učiteľov z najväčších miest a 2,4 % pedagógov v mestách s počtom od 10 001 do 50 000 obyvateľov. Z týchto zistení vyplynulo, že extrémizmu sa najviac venovali respondenti z miest s počtom od 10 001 do 50 000 obyvateľov. Tejto závažnej téme venovali najmenej pozornosti respondenti v školách v najväčších mestách.

Tabuľka 70 *Pozornosť venovaná prevencii extrémizmu v škole podľa veľkosti sídla školy*

Pozornosť venovaná prevencii extrémizmu	Menej než 2 000	Od 2 001 do 10 000	Od 10 001 do 50 000	Od 50 001 do 100 000	Viac ako 100 000
riešenie na ped. poradách	20,0	25,1	28,8	14,7	21,7
učitelia absolvujú vzdelávanie	13,3	12,3	12,2	21,1	16,7
rozhovory so žiakmi počas triednických hodín	53,3	59,6	62,0	63,2	20,0
rozhovory so žiakmi v rámci výučby	26,7	24,6	31,7	32,6	28,3
informovanie rodičov na triednych aktívoch	6,7	11,7	13,2	10,5	3,3
venovanie pozornosti sympatizantom extrémistov	8,9	13,5	15,6	9,5	13,3
riešenie extrém. situácií,	2,2	17,5	23,9	35,8	23,3
realizácia prevent. aktivít	37,8	32,7	45,4	41,1	31,7
extrémizmu nevenovali pozornosť	**8,9**	**6,4**	**2,4**	**6,3**	**21,7**

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Diskusiou so žiakmi počas triednických hodín sa snažili eliminovať prejavy extrémizmu najčastejšie respondenti žijúci v Trnavskom, Trenčianskom, Nitrianskom, Žilinskom, Banskobystrickom, Prešovskom a v Košickom kraji, zatiaľ čo iba respondenti z Bratislavského kraja kládli dôraz na rozhovory so žiakmi v rámci výučby iných predmetov. Pedagógovia pôsobiaci v základných a v stredných školách so sídlom v Trenčianskom kraji vo vyššom počte než ostatní riešili tento závažný problém na pedagogických poradách, absolvovali vzdelávanie určené pre pedagógov zamerané na túto tému, informovali o prejavoch extrémizmu rodičov na triednych aktívoch a riešili všetky situácie, ktoré signalizovali výskyt tohto nežiaduceho javu. Respondenti v Košickom kraji venovali pozornosť žiakom, ktorí by mohli patriť k sympatizantom extrémistických skupín a realizovali rôzne preventívne aktivity zamerané na jeho elimináciu. Problematikou extrémizmu sa v školskom prostredí vôbec nezaoberala až necelá štvrtina pedagógov v Bratislavskom kraji, zatiaľ čo v Nitrianskom kraji neriešilo tento závažný problém len 1,5 % opýtaných. Uvedené výsledky prieskumu potvrdili, že problematikou extrémizmu sa v školách zaoberali najmä pedagógovia v Nitrianskom kraji. Tento závažný problém výrazne podcenili respondenti z Bratislavského kraja, ktorí sa extrémizmu venovali najmenej.

Tabuľka 71 *Pozornosť venovaná prevencii extrémizmu v škole podľa kraja*

Pozornosť venovaná prevencii extrémizmu	**BA**	**TT**	**TN**	**NR**	**ZA**	**BB**	**PO**	**KE**
riešenie problému na pedagogických poradách	25,4	25,3	31,5	25,4	19,7	14,1	24,1	25,6
učitelia sa zúčastňujú na vzdelávacích podujatiach	17,5	12,0	26,0	16,4	10,6	8,5	11,4	12,2
rozhovory so žiakmi počas triednických hodín	25,4	58,7	57,5	56,7	63,6	60,6	72,2	52,4
rozhovory so žiakmi v rámci výučby	33,3	25,3	27,4	44,8	27,3	32,4	22,8	22,0
informovanie rodičov na triednych aktívoch	7,9	14,7	15,1	14,9	12,1	5,6	12,7	4,9
venovanie pozornosti sympatizantom extrémizmu	12,7	9,3	16,4	11,9	12,1	12,7	12,7	17,1
riešenie situácií, ktoré signalizujú extrémizmus	15,9	21,3	31,5	20,9	19,7	18,3	25,3	24,4
realizácia aktivít zameraných na prevenciu	28,6	36,0	45,2	35,8	47,0	39,4	31,6	47,6
problematike extrémizmu nevenovali pozornosť	**22,2**	**4,0**	**5,5**	**1,5**	**6,1**	**8,5**	**3,8**	**4,9**

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

Porovnanie údajov za základné a stredné školy

Obidve skupiny respondentov sa o extrémizme najčastejšie rozprávali so žiakmi počas triednických hodín. Oslovení učitelia zo základných škôl riešili tieto problémy vo vyššej miere na pedagogických poradách, v rámci vzdelávania, informovali o extrémizme rodičov na triednych aktívoch a viac si všímali žiakov, ktorí by mohli patriť k sympatizantom týchto skupín. Respondenti vyučujúci

v stredných školách vo vyššom počte riešili situácie, ktoré signalizovali výskyt tohto závažného problému a uskutočnili rôzne preventívne opatrenia. Obidve skupiny opýtaných v približne rovnakej miere diskutovali so žiakmi o extrémizme aj pri výučbe iných predmetov. Týmto závažným problémom sa vôbec nezaoberalo 7,5 % učiteľov základných škôl a 6,1 % stredoškolských pedagógov.

Graf 26 *Pozornosť venovaná problematike extrémizmu podľa typu školy*

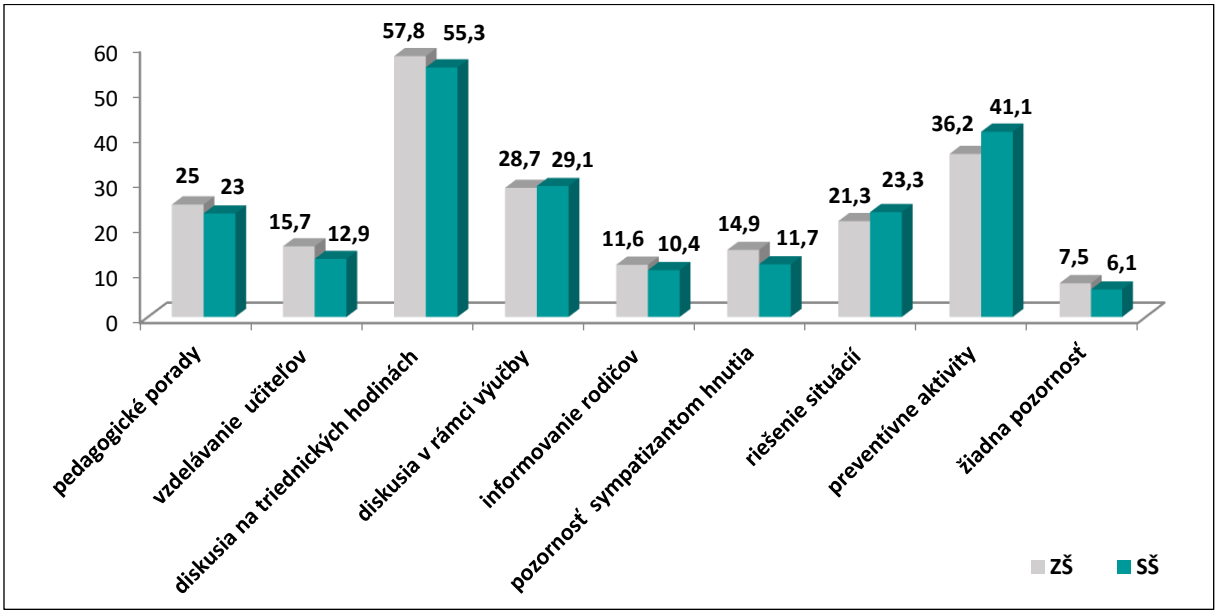

Porovnanie údajov za roky 2016, 2017, 2021 a 2024

Od roku 2016 sa výrazne zvýšil počet opýtaných, ktorí sa venovali problematike extrémizmu počas triednických hodín, na pedagogických poradách, prostredníctvom vzdelávania pre učiteľov, rozhovormi so žiakmi počas výučby, informovaním rodičov na triednych aktívoch, všímaním si žiakov, ktorí by mohli patriť k sympatizantom tohto hnutia a riešením situácií, ktoré signalizovali problémy spojené s extrémizmom. Za sledované obdobie sa nezmenil počet pedagógov, ktorí v školách realizovali preventívne aktivity a stúpol počet tých, ktorí problematike extrémizmu nevenovali žiadnu pozornosť.

Zistené údaje potvrdili, že v tomto roku bola v základných a v stredných školách venovaná pomerne veľká pozornosť extrémizmu, pričom pedagógovia vo výrazne vyššom počte využívali rôzne formy a prostriedky (diskusie so žiakmi, spolupráca s rodičmi, vzdelávanie). Nezmenil sa iba počet opýtaných, ktorí sa snažili tento negatívny jav eliminovať prostredníctvom preventívnych aktivít. Porovnanie troch najčastejšie využívaných opatrení na elimináciu extrémizmu ukázalo, že v roku 2016 sem patrili preventívne aktivity a rozhovory so žiakmi počas triednických alebo iných vyučovacích hodín. V rokoch 2017 a 2021 bolo zaznamenané rovnaké poradie (rozhovory počas triednických hodín a v rámci výučby iných predmetov a riešenie problému na pedagogických poradách). V roku 2024 mali prioritu debaty so žiakmi počas triednických hodín, druhé miesto patrilo realizácii preventívnych podujatí a tretie analýze prejavov extrémizmu na pedagogických poradách. Je dôležité, aby

učitelia dokázali identifikovať a potom aj riešiť extrémistické prejavy v takej miere, aby sa už neopakovali. Veľmi potrebná je aj realizácia efektívnych a dlhodobých preventívnych aktivít, ktoré by pomohli tieto negatívne javy v školách znížiť.

Tabuľka 72 *Komparácia údajov za roky 2016, 2017, 2021 a 2024*

Pozornosť venovaná prevencii extrémizmu	**2016**	**2017**	**2021**	**2024**
riešenie problému na pedagogických poradách	4,3	24,1	28,9	23,9
učitelia sa zúčastňujú na vzdel. podujatiach	4,6	21,9	18,6	14,2
rozhovory so žiakmi počas triednických hodín	25,7	66,2	65,2	56,5
rozhovory so žiakmi v rámci výučby	27,6	52,9	52,8	28,9
informovanie rodičov na triednych aktívoch	4,4	11,7	10,6	10,9
venovanie pozornosti žiakom, ktorí sympatizujú	4,3	9,3	10,2	13,2
riešenie situácií, ktoré signalizujú extrémizmus	11,7	23,1	23,3	22,4
realizácia aktivít zameraných na prevenciu	38,9	22,1	24,8	39,0
problematike nebola venovaná pozornosť	**2,2**	**2,4**	**4,3**	**6,8**

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

5.2 Aktivity zamerané na prevenciu extrémizmu

Pri výskyte prejavov extrémizmu v školách má významnú úlohu prevencia. Je potrebné zamerať ju nielen na adolescentov, u ktorých sa rizikové správanie prejavilo, ale na celú populáciu. V primárnej prevencii sa využívajú metódy, ktoré pozitívne rozvíjajú ich osobnosť, upevňujú hodnoty, rozvíjajú komunikačné schopnosti, kritické myslenie a pomáhajú rozvíjať odolnosť voči extrémistickým prejavom.[14]

V školách je možné uskutočňovať rôzne formy prevencie extrémizmu, rasizmu a intolerantného správania. Ich výber je potrebné prispôsobiť veku žiakov. U starších žiakov prinášajú vyšší efekt metódy, ktoré sú založené na aktívnom sociálnom učení a vyžadujú si spoluprácu žiakov. Len viac než tretina oslovených pedagógov realizovala v školách podujatia zamerané na prevenciu extrémizmu, pričom 61,4 % učiteľov nevenovalo tejto problematike žiadnu pozornosť.

Z prezentovaných údajov vyplynulo, že prevenciou extrémizmu sa v školách zaoberala len viac než tretina oslovených pedagógov. Príčinou tohto negatívneho zistenia môže byť skutočnosť, že v poslednom období museli riešiť problémy spojené s výskytom iných sociálno-patologických javov, veľkým časovým zaneprázdnením alebo s nedostatkom finančných prostriedkov.

[14] Tóthová, L. – Šlosár, D.: Prejavy radikalizmu a extrémizmu v sociálnych vzťahoch. Košice : FF UPJŠ, 2018. ISBN 978-80-8152-552640-4, s. 108.

Graf 27 *Aktivity zamerané na prevenciu extrémizmu v školskom prostredí*

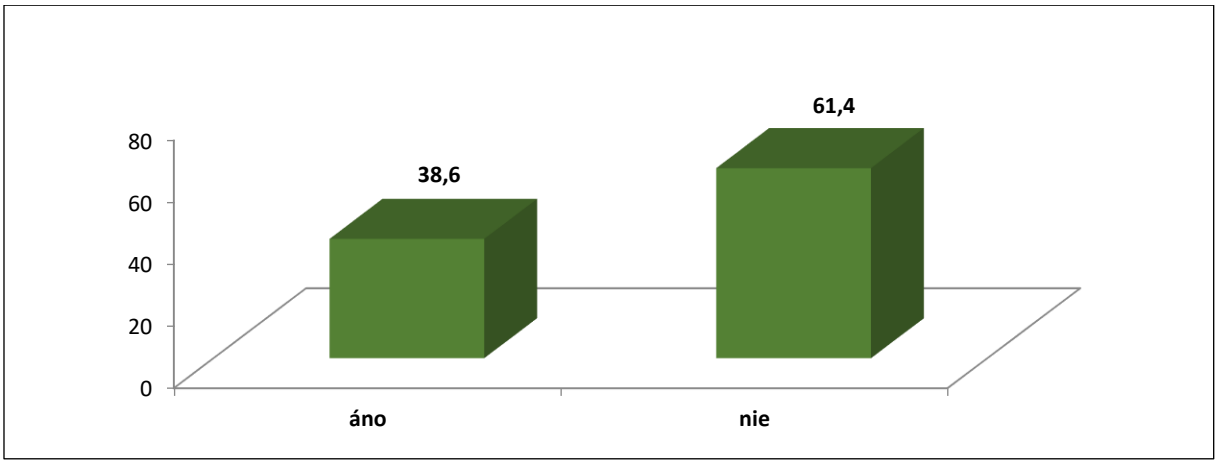

Realizáciu aktivít zameraných na prevenciu extrémizmu v školách uvádzali výrazne častejšie ženy (40,9 %) než muži (30,8 %), ktorí vo vyššom počte na otázku odpovedali záporne (muži: 69,2 %, ženy: 59,1 %).

Realizácia preventívnych aktivít zameraných na elimináciu extrémizmu v školskom prostredí bola najčastejšie zabezpečovaná učiteľmi, ktorí mali viac ako 51 rokov. Preventívnym opatreniam venovali najmenej pozornosti pedagógovia, ktorí mali menej než 30 rokov.

Tabuľka 73 *Aktivity zamerané na prevenciu extrémizmu v škole podľa veku*

Realizácia preventívnych aktivít	Menej než 30 rokov	Od 31 do 40 rokov	Od 41 do 50 rokov	51 rokov a viac
áno	25,0	31,3	40,7	45,4
nie	75,0	68,7	59,3	54,6

Oslovení učitelia s najdlhšou pedagogickou praxou častejšie než ostatní zabezpečovali pre svojich žiakov aktivity zamerané na elimináciu extrémizmu. O preventívne podujatia sa nezaujímali respondenti, ktorí pôsobili v školách kratšie než 10 rokov. Zo zistených údajov vyplynulo, že čím dlhšie učitelia v škole pôsobili, tým mali vyšší záujem o realizáciu preventívnych opatrení.

Tabuľka 74 *Aktivity zamerané na prevenciu extrémizmu v škole podľa pedagogickej praxe*

Realizácia preventívnych aktivít	Menej než 10 rokov	Od 11 do 20 rokov	Od 21 do 30 rokov	31 rokov a viac
áno	30,6	34,8	44,0	47,3
nie	69,4	65,2	56,0	52,7

Zistené dáta ukázali, že o realizáciu preventívnych opatrení sa viac zaujímali respondenti vyučujúci v gymnáziách než pedagógovia zo stredných odborných škôl. Toto zistenie je hodnotené negatívne, pretože sa ukázalo, že prejavy extrémizmu a sympatizanti tohto hnutia sa častejšie vyskytovali v stredných odborných školách, preto by bolo potrebné realizovať viac preventívnych aktivít práve v tomto type stredných škôl.

Graf 28 *Aktivity zamerané na prevenciu extrémizmu v škole podľa typu strednej školy*

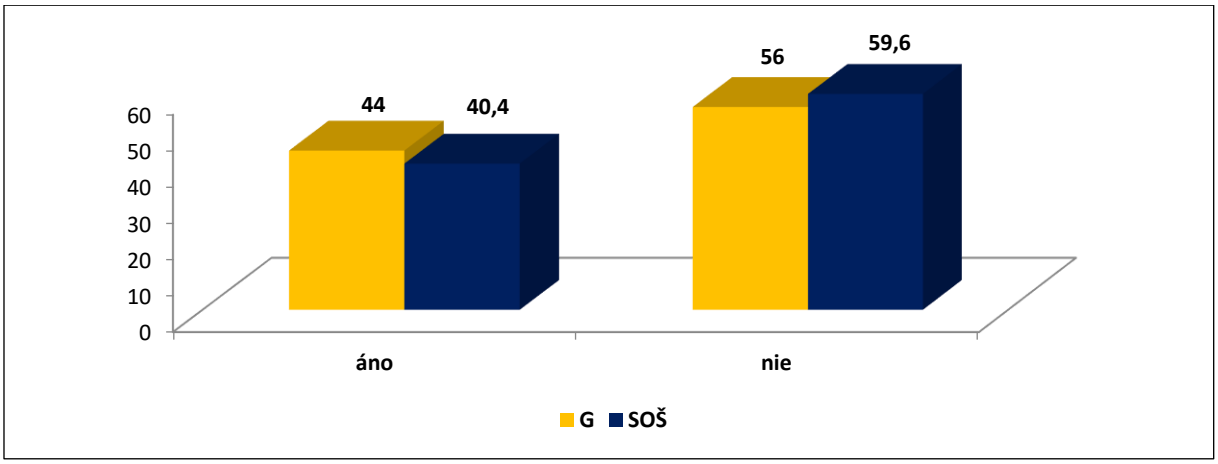

Aktivity zamerané na prevenciu a elimináciu prejavov extrémizmu boli výraznejšie preferované v mestách s počtom od 10 001 do 50 000 obyvateľov. V najnižšej miere ich využívali učitelia vo veľkomestách.

Tabuľka 75 *Aktivity zamerané na prevenciu extrémizmu v škole podľa veľkosti miesta sídla školy*

Realizácia preventívnych aktivít	Menej než 2 000	Od 2 001 do 10 000	Od 10 001 do 50 000	Od 50 001 do 100 000	Viac ako 100 000
áno	37,8	32,2	45,4	40,0	31,7
nie	62,2	67,8	54,6	60,0	68,3

Preventívne aktivity zamerané na elimináciu extrémizmu boli najčastejšie zabezpečované v školách Košického, Žilinského a v Trenčianskeho kraja. O tieto podujatia neprejavili záujem pedagógovia z Bratislavského kraja.

Tabuľka 76 *Aktivity zamerané na prevenciu extrémizmu v škole podľa kraja*

Realizácia preventívnych aktivít	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
áno	28,6	34,7	45,2	35,8	45,5	39,4	31,6	47,6
nie	71,4	65,3	54,8	64,2	54,5	60,6	68,4	52,4

Preventívne podujatia organizovali pedagógovia, ktorí mali v škole členov extrémistických skupín (51,4 %, nemajú extrémistov: 36,5 %, nevie posúdiť: 38,7 %). Zaujímavé je zistenie, že respondenti, ktorí u svojich žiakov videli časté (12,5 %, občas: 38,6%, vôbec: 39,6 %) prejavy extrémizmu, sa preventívnym aktivitám venovali najmenej. Príčinou tohto závažného negatívneho zistenia môže byť práve zanedbanie prevencie a z toho vyplývajúci vyšší rast prejavov extrémizmu v škole. Uvedené zistenia potvrdili, že organizovanie preventívnych aktivít zameraných na elimináciu extrémizmu pomáha zlepšiť situáciu v škole.

Porovnanie údajov za základné a stredné školy

Z prezentovaných údajov vyplynulo, že stredoškolskí pedagógovia organizovali aktivity zamerané na prevenciu a elimináciu extrémizmu častejšie než učitelia zo základných škôl. Nezáujem o zabezpečenie týchto podujatí pre žiakov deklarovalo až 64,6 % opýtaných zo základných škôl a viac než polovica respondentov zo stredných škôl.

Z uvedených zistení je zrejmé, že aktivity venované prevencii extrémizmu viac ocenili a pre svojich žiakov aj zabezpečili opýtaní zo stredných škôl než učitelia vyučujúci v základných školách.

Graf 29 *Aktivity zamerané na prevenciu extrémizmu v škole podľa typu školy*

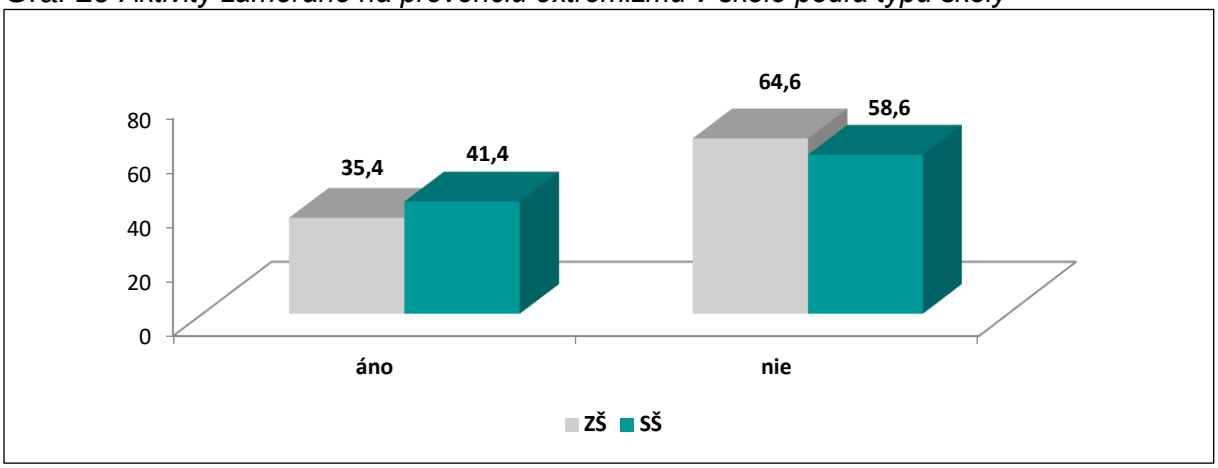

Porovnanie údajov za roky 2016, 2017, 2021 a 2024

Uvedené výsledky výskumov ukázali, že od roku 2016 klesol počet respondentov, ktorí v školách realizovali aktivity zamerané na prevenciu extrémizmu a stúpol počet učiteľov, ktorí tieto podujatia pre žiakov neorganizovali. Zároveň mierne klesol aj počet opýtaných, ktorí na otázku neodpovedali, pričom v tomto roku sa kladne alebo záporne vyjadrili všetci opýtaní. Zo zistených údajov vyplynulo, že roku 2016 sa znížil počet pedagógov, ktorí sa o preventívne aktivity zaujímali a zvýšil sa počet respondentov, ktorých neoslovili. Príčinou týchto negatívnych zistení môže byť podceňovanie situácie, nedostatok času, finančných prostriedkov alebo preferovanie prevencie iných sociálno-patologických javov, s ktorými sa pedagógovia stretávali vo vyššej miere.

Tabuľka 77 *Komparácia údajov za roky 2016, 2017, 2021 a 2024*

Realizácia preventívnych aktivít	2016	2017	2021	2024
áno	43,8	32,0	38,5	38,6
nie	55,1	63,7	59,6	61,4
neodpovedal/a	1,1	4,3	1,9	0

V rámci aktivít zameraných na prevenciu extrémizmu boli v školách najčastejšie realizované prednášky a besedy (55,9 %). Už omnoho menej opýtaných uvádzalo dialógy žiakov s pedagógmi (21,4 %), výchovné koncerty (11,7 %), aktivity realizované v spolupráci s príslušníkmi Policajného zboru (9,0 %), športové podujatia (6,2 %), preventívne aktivity organizované školským psychológom (4,1 %), kultúrne podujatia a rôzne preventívne programy (zhodne po 3,4 %). V niektorých základných a stredných školách bol zabezpečený zvýšený dozor, vykonané rôzne workshopy (zhodne po 2,8 %), aktivity v spolupráci s odborníkmi z CPP (2,1 %), exkurzie a relácie vysielané v školskom rozhlase (zhodne po 1,4 %), zapojenie žiakov do Olympiády ľudských práv a zabezpečenie rôznych podporných činností zameraných

na zvýšenie dôvery žiakov k pedagógom (anonymné dotazníky, umiestnenie schránky dôvery v školách a pod. – zhodne po 0,7 %). Necelá pätina (38-17,0 %) opýtaných podujatia zamerané na prevenciu a elimináciu extrémizmu v škole podrobnejšie nešpecifikovala. Z prezentovaných údajov vyplynulo, že v školách mali výraznú prevahu prednášky a besedy s odborníkmi, pričom by bolo potrebné venovať viac pozornosti takým formám prevencie, ktoré do činnosti viac zapájajú žiakov a vyžadujú si ich aktívnu spoluprácu. Zo zistených údajov je zrejmé, že v súčasnosti je veľmi potrebné organizovať aktivity zamerané na prevenciu extrémizmu. V tejto oblasti majú školy ešte veľké rezervy a bolo by dobré zlepšiť spoluprácu najmä s odborníkmi z CPP a Policajného zboru a s ich pomocou sa snažiť eliminovať nielen prejavy extrémizmu, ale i ostatných sociálno-patologických javov.

Tabuľka 78 *Realizované preventívne aktivity*

Realizované preventívne aktivity	Počet	%
besedy, prednášky	81	55,9
dialógy, debaty pedagógov so žiakmi	31	21,4
výchovné koncerty	17	11,7
aktivity realizované v spolupráci s príslušníkmi PZ	13	9,0
športové aktivity	9	6,2
aktivity pod vedením školského psychológa	6	4,1
kultúrne podujatia (kino, divadlo, návšteva výstavy)	5	3,4
preventívne programy	5	3,4
workshopy, tvorivé dielne	4	2,8
zvýšený dozor	4	2,8
aktivity realizované v spolupráci s CPP	3	2,1
exkurzie	2	1,4
relácie v školskom rozhlase	2	1,4
olympiáda ľudských práv	1	0,7
anonymné dotazníky pre žiakov	1	0,7
schránka dôvery na podnety od žiakov	1	0,7
spolu	185	127,7

Poznámka: Súčet presahuje 100 %, pretože respondenti mohli odpovedať prostredníctvom viacerých možností.

6. Účasť pedagógov na školiacich a vzdelávacích aktivitách

Predpokladom úspešného procesu výchovy detí a mládeže je vyškolenie pedagógov prostredníctvom vzdelávania v špeciálnych, tematicky zameraných seminároch a kurzoch. Okrem podpory osvetovej a vzdelávacej činnosti učiteľov je dôležité, aby mali k dispozícii aj dostatok príručiek, publikácií a rôznych metodických materiálov.[15]

Účasť na vzdelávacom podujatí potvrdila približne tretina respondentov. Z uvedeného je zrejmé, že za školský rok 2023/2024 sa až 70,7 % opýtaných

[15] Vegrichtová, B.: Extremismus a společnost. Plzeň : Aleš Čeněk, s. r. o, 2017. ISBN 978-80-7380-665-1, s. 188.

nezúčastnilo na žiadnom školení, odbornom seminári, konferencii, webinári alebo na inej forme vzdelávania. Príčinou týchto zistení môže byť nielen nedostatok času, ale i nutnosť zabezpečiť za seba náhradu (suplovanie), nedostatok finančných prostriedkov, slabá propagácia týchto podujatí a nízka informovanosť o nich.

Graf 30 *Účasť na vzdelávacom podujatí v minulom školskom roku*

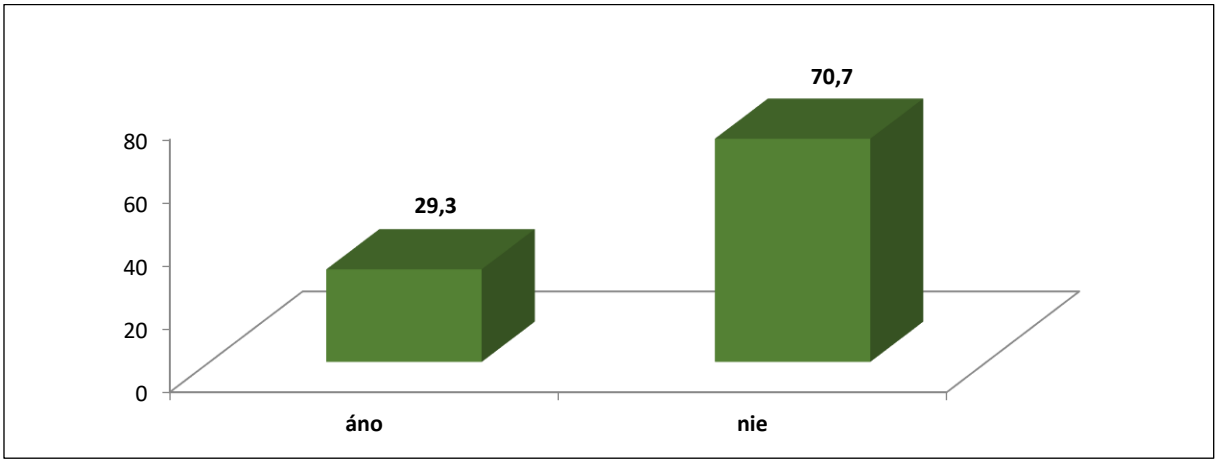

Vzdelávacie podujatie v školskom roku 2023/2024 absolvovalo 33,1 % žien a iba 16,2 % mužov. Na túto otázku odpovedalo záporne až 83,8 % mužov a 66,9 % žien.

Aktivity zamerané na zvyšovanie kvalifikovanosti pedagógov absolvovali najčastejšie najmladší respondenti. O tieto podujatia prejavili najnižší záujem opýtaní, ktorí mali viac než 51 rokov. Z uvedených zistení vyplynulo, že o školenia, odborné semináre, konferencie a pod. prejavovali záujem najmä mladí pedagógovia. Zároveň so stúpajúcim vekom respondentov klesal počet tých, ktorí sa v minulom školskom roku zúčastnili na vzdelávacom podujatí.

Tabuľka 79 *Účasť na vzdelávacom podujatí v minulom školskom roku podľa veku*

Účasť na vzdelávacom podujatí	Menej než 30 rokov	Od 31 do 40 rokov	Od 41 do 50 rokov	51 rokov a viac
áno	41,3	30,6	28,0	27,6
nie	58,7	69,4	72,0	72,4

Oslovení učitelia s najkratšou pedagogickou praxou prejavili výrazne častejšie než ostatní záujem zúčastniť sa v školskom roku 2023/2024 na vzdelávacom podujatí. O zvýšenie svojej kvalifikovanosti sa najmenej zaujímali respondenti, ktorí pôsobili v školách od 11 do 30 rokov. Zo zistených údajov vyplynulo, že čím kratšie učitelia v škole pôsobili, tým mali vyšší záujem o účasť na vzdelávacom podujatí.

Tabuľka 80 *Účasť na vzdelávacom podujatí v minulom šk. roku podľa pedagogickej praxe*

Účasť na vzdelávacom podujatí	Menej než 10 rokov	Od 11 do 20 rokov	Od 21 do 30 rokov	31 rokov a viac
áno	37,9	26,1	26,2	30,1
nie	62,1	73,9	73,8	69,9

Zistené dáta ukázali, že účasť na vzdelávacích aktivitách omnoho viac zaujala respondentov vyučujúcich v stredných odborných školách, pričom pedagógovia z gymnázií sa do nich výrazne častejšie nezapojili. Uvedené dáta ukázali, že respondenti vyučujúci v stredných odborných školách vo výrazne vyššej miere absolvovali rôzne vzdelávacie podujatia, zatiaľ čo v gymnáziách bola zaznamenaná omnoho horšia situácia. Bolo by zaujímavé zistiť, čo spôsobilo tieto veľké rozdiely, pretože predpokladáme, že do podujatí, ktoré absolvovali pedagógovia zo stredných odborných škôl sa mohli zapojiť aj ich kolegovia z gymnázií.

Graf 31 *Účasť na vzdelávacom podujatí v minulom školskom roku podľa typu strednej školy*

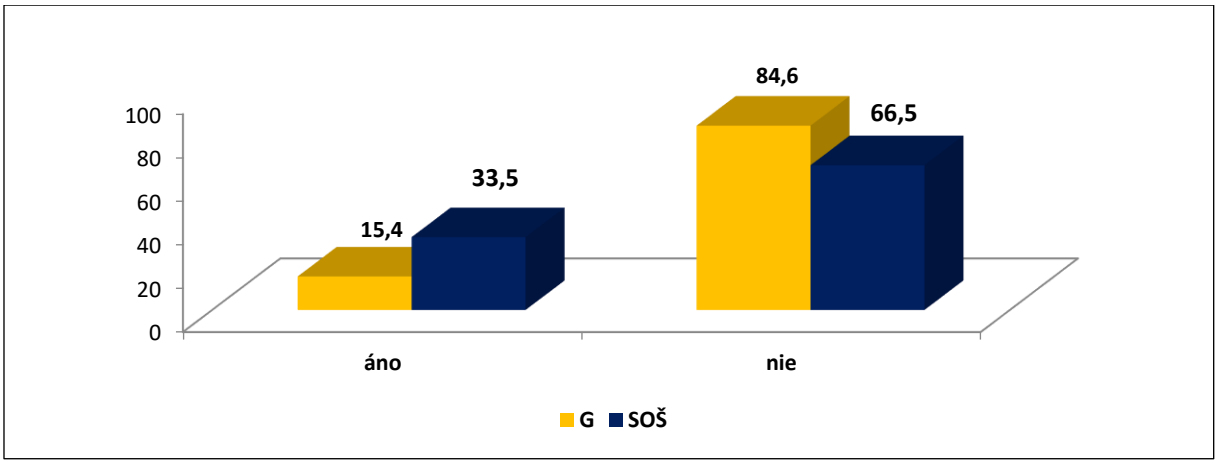

Aktivity zamerané na zvýšenie kvalifikovanosti pedagógov boli výraznejšie preferované v školách so sídlom v mestách s počtom od 50 001 do 100 000 obyvateľov. Tieto podujatia nezaujali najmä učiteľov v obciach s počtom od 2 001 do 10 000 obyvateľov. Zo zistených údajov vyplynulo, že vzdelávacie podujatia navštívili respondenti zo škôl v mestách s počtom od 50 001 do 100 000 obyvateľov. V najnižšej miere sa ich zúčastnili opýtaní vyučujúci v obciach s počtom od 2 001 do 10 000 obyvateľov.

Tabuľka 81 *Účasť na vzdelávacom podujatí v minulom školskom roku podľa veľkosti miesta sídla školy*

Účasť na vzdelávacom podujatí	Menej než 2 000	Od 2 001 do 10 000	Od 10 001 do 50 000	Od 50 001 do 100 000	Viac ako 100 000
áno	24,4	21,1	31,2	43,2	26,7
nie	75,6	78,9	68,8	56,8	73,3

Metodické aktivity zamerané zvýšenie kvalifikovanosti najčastejšie absolvovali respondenti v Trnavskom a v Prešovskom kraji. O tieto podujatia neprejavili záujem najmä pedagógovia z Bratislavského kraja.

Tabuľka 82 *Účasť na vzdelávacom podujatí v minulom školskom roku podľa kraja*

Účasť na vzdelávacom podujatí	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
áno	22,2	36,0	30,1	26,9	30,3	25,4	35,4	26,8
nie	77,8	64,0	69,9	73,1	69,7	74,6	64,6	73,2

Porovnanie údajov za základné a stredné školy

Z prezentovaných údajov vyplynulo, že respondenti pôsobiaci v základných školách absolvovali vzdelávacie aktivity častejšie než stredoškolskí pedagógovia. Nezáujem o účasť na týchto podujatiach deklarovalo až 69,4 % učiteľov zo základných škôl a 71,8 % zo stredných škôl. Bolo by potrebné, aby väčšina pedagógov mohla tieto aktivity absolvovať, aby získali dostatok poznatkov a informácií o nových formách, prostriedkoch a vyučovacích metódach, prípadne si mohli zvýšiť kvalifikáciu v predmete, ktorý vyučujú.

Graf 32 *Účasť na vzdelávacom podujatí v minulom školskom roku podľa typu školy*

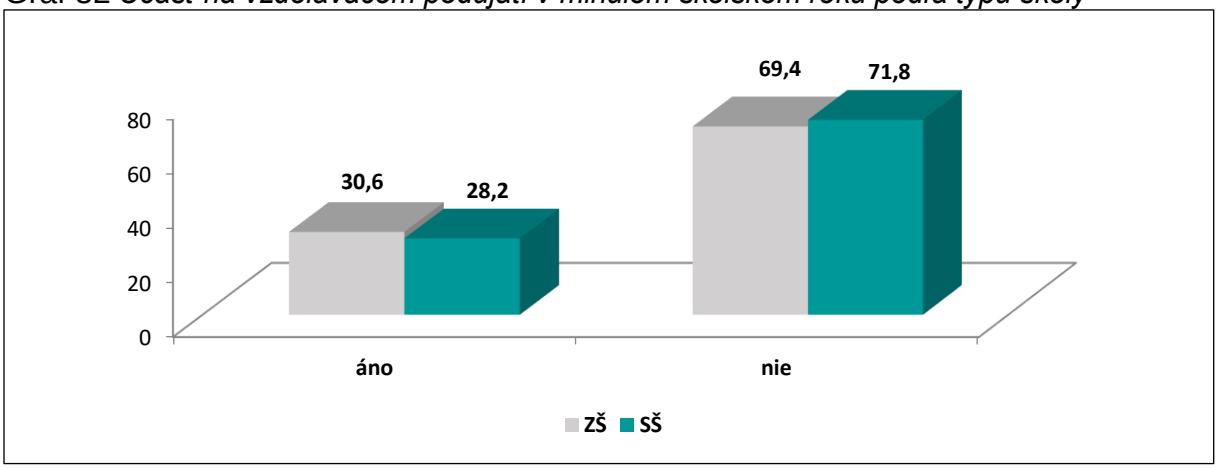

Z celkového počtu 169 (29,3 %) opýtaných, ktorí v školskom roku 2023/2024 absolvovali vzdelávacie podujatie, sa najvyšší počet pedagógov zúčastnil na aktivitách, ktoré organizovali: NIVAM (19), občianske združenia (Prima, Edustepsa pod. – 16), firmy a spoločnosti, ktoré sa zaoberajú organizovaním vzdelávacích aktivít (Eduline, Edulab Akademia, Eduworld, FinQ... – 14), MPC (11), ministerstvo školstva alebo ministerstvo práce (zhodne po 10). Opýtaní v nižšom počte absolvovali aktivity, ktoré zabezpečovali školské podporné tímy (8), RAABE, rôzne súkromné firmy (zhodne po 7), vysoké školy (4), ale i okresné úrady (3) a iné inštitúcie, napr. Komenského inštitút, Arcidiecézny katechetický úrad, Ipčko... (zhodne po 1).

Z odpovedí respondentov vyplynulo, že vzdelávacie aktivity boli najčastejšie zamerané na prevenciu sociálno-patologických javov (šikanovanie, kyberšikanovanie, extrémizmus, drogy... – 28), digitálne a multimediálne prostriedky (15), kritické myslenie (13), inklúziu (9), základy krízovej intervencie (7), komunikačné zručnosti, tvorbu klímy v škole a v triede, mentoring a koučing, odborné vzdelávanie podľa jednotlivých predmetov, komunikačné zručnosti (zhodne po 5), výučbu cudzích jazykov, finančnú gramotnosť (zhodne po 6), špecializované vzdelávanie určené pre triednych učiteľov, základy krízovej intervencie, problémové správanie, kreativitu vo výučbe, inovatívne metódy vo výučbe (zhodne po 4). Opýtaní sa v nižšej miere zúčastnili aktivít venovaných stratégii a metódam formálneho hodnotenia žiakov, duševnému zdraviu, projektovému vyučovaniu, dodržiavaniu ľudských práv, problémovému správaniu (zhodne po 2), ale i čítaniu s porozumením, diagnostike žiakov, zvládaniu stresu, kariérnemu poradenstvu (zhodne po 1) a pod.

ZÁVERY

Charakteristika prieskumného súboru

- Dotazníky určené pre pedagógov vyučujúcich v základných a v stredných školách vyplnilo 577 respondentov. Do prieskumu sa zapojilo až 447 žien a 130 mužov. Z uvedených zistení je zrejmé, že nerovnomerné počty respondentov podľa pohlavia odzrkadľujú výraznú feminizáciu súčasného slovenského školstva.
- V prieskumnom súbore mali výraznejšiu prevahu pedagógovia vo veku od 41 do 50 rokov (207) a starší než 51 rokov (185). Približne štvrtinu opýtaných (134) tvorili osoby vo veku od 31 do 40 rokov. Len 46 respondentov malo menej než 30 rokov. Zistené údaje potvrdili, že v prieskumnom súbore prevládali osoby vo veku od 41 do 50 rokov a ešte staršie. V najnižšej miere sa do prieskumu zapojili učitelia, ktorí mali menej než 30 rokov.
- Necelá tretina pedagógov vykonávala svoju funkciu od 21 do 30 rokov (172) a od 11 do 20 rokov (157). Pedagogickú prax kratšiu ako 10 rokov uviedlo 132 respondentov a 93 učiteľov pôsobilo v tejto funkcii dlhšie ako 31 rokov.
- Až 475 osôb z prieskumnej vzorky boli učitelia. Dotazníky vo výrazne nižšom počte vyplnili výchovní poradcovia (34), koordinátori prevencie (25) a zástupcovia riaditeľa (23). Asi 15 opýtaných uviedlo inú funkciu a piati respondenti pôsobili ako riaditelia škôl. V skupine pedagógov, ktorí mali v škole inú funkciu (15) prevládali asistenti učiteľa (8) a školskí psychológovia (4). V nižšej miere vyplnil dotazník sociálny pedagóg, školský digitálny koordinátor a špeciálny pedagóg (zhodne po 1).
- Necelá polovica respondentov (268) vyučovala v základných školách a viac než tretina (218) v stredných odborných školách. Len 91 učiteľov pôsobilo v gymnáziách. Na základe zistených údajov môžeme povedať, že v prieskumnom súbore mali miernu prevahu pedagógovia vyučujúci v stredných školách (309, ZŠ: 268).
- Najviac opýtaných pôsobilo v školách, ktoré mali sídlo v mestách s počtom od 10 001 do 50 000 (205) obyvateľov. Tretina (171) boli učitelia zo škôl v obciach s počtom od 2 001 do 10 000 obyvateľov. Necelá pätina (95) pedagógov pôsobila v mestách s počtom od 50 001 do 100 000 obyvateľov a približne každý desiaty respondent učil vo veľkomestách (viac ako 100 000: 61). V školách, ktoré sídlili v obciach s počtom nižším ako 2 000 obyvateľov, pracovalo len 45 učiteľov.
- Najvyšší počet pedagógov pochádzal z Košického (82), Prešovského (79) a z Trnavského kraja (75). Nižší počet respondentov bol z Trenčianskeho (73), Banskobystrického (71), Nitrianskeho (68), Žilinského (66) a z Bratislavského kraja (63).

Dôvody súčasného nárastu prejavov extrémizmu u mladých ľudí

- Za najčastejšie ***príčiny tohto závažného sociálno-patologického javu*** označili pedagógovia najmä súčasnú politickú situáciu nielen na Slovensku, ale aj vo svete, akceptovanie násilia v médiách a nevhodný spôsob výchovy detí. Respondenti v nižšom počte považovali za ďalšie príčiny aj stratu ideálov a frustráciu mladých ľudí, zlý vplyv rovesníkov, nedostatočné vedomosti z histórie, negatívne dôsledky sociálno-ekonomickej transformácie Slovenska, strach zo sociálneho vylúčenia, dlhodobé zanedbávanie problémov chudoby a segregácie obyvateľstva, negatívne osobné zážitky, preťaženosť učiteľov znemožňujúcu im individuálnu prácu so žiakmi a nedôveru voči politickým stranám. Asi 2,6% pedagógov nevedelo na túto otázku odpovedať a 1,7 % uviedlo iné dôvody. Najčastejšie uvádzali negatívny vplyv radikálnych skupín na sociálnych sieťach, nedostatok empatie u mladých ľudí, ich strach z budúcnosti ako aj nedostatok finančných prostriedkov na realizáciu preventívnych aktivít.
- V Bratislavskom, Trenčianskom, Nitrianskom a v Prešovskom kraji označili učitelia za najsilnejší dôvod pre nárast prejavov extrémizmu politickú situáciu na Slovensku, zatiaľ čo respondenti s trvalým bydliskom v Trnavskom a v Banskobystrickom kraji poukazovali najmä na nevhodný spôsob výchovy detí. Pedagógovia v Košickom kraji považovali za prioritný dôvod celkovú politickú situáciu vo svete, v Žilinskom kraji preferovali akceptovanie násilia v médiách. Pedagógovia z Bratislavského kraja poukazovali na negatívne dôsledky sociálno-ekonomickej transformácie Slovenska a na nedôveru mladých ľudí voči etablovaným politickým stranám. Oslovení učitelia pôsobiaci v Banskobystrickom kraji uvádzali stratu ideálov a z toho vyplývajúcu frustráciu mladých ľudí, negatívne osobné zážitky a dlhodobé zanedbávanie problémov chudoby a segregácie obyvateľstva. Respondenti v Prešovskom kraji pripisovali význam preťaženosti učiteľov, zatiaľ čo opýtaní v Košickom kraji preferovali ako dôvod nedostatočné vedomosti z histórie, negatívny vplyv rovesníckej skupiny a strach zo sociálneho vylúčenia. Učitelia zo Žilinského, Banskobystrického, Trnavského a z Prešovského kraja častejšie než ostatní pripisovali význam iným, bližšie neurčeným dôvodom. Na danú otázku si doteraz nevytvorili vlastný názor najmä respondenti žijúci v Bratislavskom kraji.
- Stredoškolskí pedagógovia sa domnievali, že najvýznamnejším dôvodom nárastu je súčasná politická situácia na Slovensku. V základných školách preferovali názor, že najsilnejším motívom je politická situácia v celom svete. Respondenti zo základných škôl pripisovali väčší význam aj negatívnym dôsledkom transformácie Slovenska, akceptovaniu násilia v médiách a strachu mladých ľudí zo sociálneho vylúčenia. Opýtaní zo stredných škôl vo vyššom počte uvádzali, že nárast extrémistických prejavov spôsobila strata ideálov

a z toho vyplývajúca frustrácia mladých ľudí, ich nedostatočné vedomosti z dejín a histórie, nevhodný spôsob výchovy detí, negatívny vplyv rovesníkov, skutočnosť, že učitelia nemajú dostatok času venovať sa individuálne svojim žiakom, zlé osobné zážitky, nedôvera voči etablovaným politickým stranám a dlhodobé ignorovanie problémov chudoby a segregácie obyvateľstva. Približne rovnaký počet opýtaných z obidvoch typov škôl poukázal na iné, bližšie neurčené dôvody, prípadne nevedel na túto otázku odpovedať.

- Prezentované údaje ukázali, že od roku 2016 klesol počet opýtaných, ktorí považovali za najčastejší dôvod nárastu prejavov extrémizmu negatívne dôsledky sociálno-ekonomickej transformácie Slovenska (2016: 37,6 %, 2024: 26,0 %), stratu ideálov a frustráciu mladých ľudí (2016: 55,5 %, 2024: 48,0 %), nedostatočné vedomosti žiakov z dejín a histórie (2016: 42,9 %, 2024: 37,8 %), akceptovanie násilia v médiách (2016: 69,0 %, 2024: 56,8 %), negatívny vplyv rovesníkov (2016: 41,4 %, 2024: 39,0 %), strach mladých ľudí zo sociálneho vylúčenia (2016: 22,0 %, 2024: 21,0 %), ich negatívne osobné zážitky (2016: 22,9 %, 2024: 16,1 %), nedôveru voči etablovaným politickým stranám (2016: 20,7 %, 2024: 10,7 %) a dlhodobé zanedbávanie problémov chudoby obyvateľstva (2016: 45,7 %, 2024: 17,9 %). Od roku 2021 sa zvýšil iba počet respondentov, ktorí pripisovali význam súčasnej politickej situácii na Slovensku (2021: 53,1 %, 2024: 60,0 %). Počas sledovaného obdobia sa nezmenil počet opýtaných, ktorí označili za dôvod súčasnú politickú situáciu vo svete (2016: 59,6 %, 2024: 59,4 %), nevhodný spôsob výchovy detí (2016: 54,8 %, 2024: 54,8 %), nedostatok času na individuálnu prácu učiteľov so žiakmi (2016: 15,6 %, 2024: 14,9 %), prípadne uvádzali iné, bližšie neurčené dôvody (2016: 1,1 %, 2024: 1,7 %). Zaujímavé je zistenie, že od roku 2016 (0,4 %, 2024: 2,6 %) výraznejšie stúpol počet oslovených pedagógov, ktorí nedokázali na danú otázku odpovedať.
- Určenie poradia jednotlivých oblastí ukázalo, že v roku 2016 považovali respondenti za najsilnejšie dôvody súčasného nárastu prejavov extrémizmu akceptovanie násilia v médiách a v roku 2017 pripisovali význam súčasnej politickej situácii vo svete. V roku 2021 mal prioritu nevhodný spôsob výchovy detí v rodine a v roku 2024 súčasná politická situácia na Slovensku. Za najmenej dôležité príčiny nárastu prejavov extrémizmu označili respondenti v roku 2016 skutočnosť, že nemajú dostatok času na individuálnu prácu so žiakmi, v roku 2017 negatívne osobné zážitky detí a mládeže, zatiaľ čo v rokoch 2021 a 2024 bola takto hodnotená nedôvera ľudí voči etablovaným politickým stranám.
- Oslovení učitelia považovali za ***najčastejšie príčiny sympatizovania detí a mládeže s extrémistami*** nedostatok informácií o dôsledkoch ich správania, predsudky voči určitým skupinám a túžbu získať si rešpekt okolia. Nižší počet pedagógov označil za dôvody sympatizovania mládeže s extrémistami potrebu byť členom rovesníckej skupiny,

neschopnosť riešiť svoje problémy iným spôsobom, snahu vybiť si zlosť a agresivitu, túžbu vzbudiť pozornosť rodičov a učiteľov a snahu oplatiť zlú skúsenosť. Asi 4,9 % učiteľov nemalo na tento problém vytvorený vlastný názor. Len 0,9 % opýtaných uviedlo inú možnosť, pričom uvádzali, že žiaci majú málo pozitívnych zážitkov a nízku úroveň kritického myslenia.

- Pedagógovia žijúci v Bratislavskom, Trnavskom, Trenčianskom, Nitrianskom, Žilinskom, Prešovskom a v Košickom kraji označili za najsilnejší dôvod pre sympatizovanie mladých ľudí s extrémistickými skupinami nedostatok informácií o dôsledkoch ich správania sa. Iba učitelia pôsobiaci v Banskobystrickom kraji sa domnievali, že prioritným dôvodom tohto spoločensky negatívneho javu sú predsudky voči niektorým skupinám osôb. Respondenti pochádzajúci z Trenčianskeho kraja vo vyššom počte než ostatní preferovali ako dôvod snahu mladých ľudí získať si rešpekt okolia a túžbu oplatiť zlú skúsenosť. Pre respondentov vyučujúcich v Žilinskom kraji mala význam snaha vybiť si zlosť a agresivitu. Pedagógovia pôsobiaci v Banskobystrickom kraji považovali za dôležitú túžbu vzbudiť pozornosť dospelých a byť členom rovesníckej partie. Opýtaní v Prešovskom kraji pripisovali význam neschopnosti mladých ľudí riešiť svoje problémy iným spôsobom. Zaujímavé je zistenie, že inú možnosť uvádzali iba respondenti v Trnavskom, Trenčianskom, Banskobystrickom, Žilinskom a v Prešovskom kraji. Na tento problém nemalo vytvorený vlastný názor viac ako 10,0 % opýtaných v Bratislavskom kraji, pričom v Trenčianskom, Banskobystrickom a v Prešovskom kraji rovnako odpovedali len necelé 2 % oslovených pedagógov.
- Obidve skupiny opýtaných považovali za najčastejší dôvod sympatizovania mladých ľudí s extrémistickými skupinami nedostatok informácií o dôsledkoch ich správania. Učitelia zo základných škôl sa vo vyššej miere domnievali, že túto negatívnu skutočnosť spôsobila snaha vzbudiť pozornosť rodičov a učiteľov. Respondenti zo stredných škôl častejšie pripisovali význam predsudkom voči niektorým ľuďom, potrebe byť členom rovesníckej skupiny, snahe oplatiť zlú skúsenosť, túžbe vybiť si zlosť a agresivitu a neschopnosti mladých ľudí riešiť svoje problémy iným spôsobom. Približne rovnaký počet opýtaných prikladal význam snahe získať si rešpekt okolia, prípadne uvádzal inú možnosť. Na túto otázku nevedeli častejšie odpovedať respondenti pôsobiaci v základných školách.
- Od roku 2016 klesol počet opýtaných, ktorí za príčinu sympatizovania mladých ľudí s extrémistickými skupinami označili nedostatok informácií o dôsledkoch ich správania (2016: 72,4 %, 2024: 63,4 %), predsudky voči niektorým skupinám osôb (2016: 49,2 %, 2024: 47,5 %), potrebu byť členom rovesníckej skupiny (2016: 46,7 %, 2024: 39,3 %), túžbu získať si rešpekt okolia (2016: 54,5 %, 2024: 45,1 %), snahu oplatiť zlú skúsenosť (2016: 21,6 %, 2024: 16,6 %), túžbu vybiť si zlosť a agresivitu

(2016: 55,1 %, 2024: 30,4 %) a neschopnosť mladých ľudí riešiť svoje problémy iným spôsobom (2016: 38,6 %, 2024: 36,4 %). Na rovnakej úrovni zostal počet respondentov, ktorí uviedli snahu vzbudiť pozornosť rodičov a pedagógov (2016: 20,3 %, 2024: 20,8 %), prípadne inú možnosť (2016: 1,0 %, 2024: 0,9 %). Výraznejšie sa zvýšil počet opýtaných, ktorí nedokázali na túto otázku odpovedať (2016: 0,2 %, 2024: 4,7 %).

- Určenie poradia jednotlivých faktorov ukázalo, že za celé sledované obdobie považovali respondenti za dominantnú príčinu sympatizovania detí a mládeže s extrémistami najmä nedostatok informácií o dôsledkoch ich správania. V rokoch 2016 a 2017 pripisovali najnižší význam snahe vzbudiť pozornosť dospelých, pričom v rokoch 2021 a 2024 podcenili túžbu oplatiť zlú skúsenosť.

Výskyt prejavov extrémizmu v základných a stredných školách

- Až 43,3 % respondentov nezaregistrovalo ***v žiackych kolektívoch žiadne prejavy extrémizmu***. Pedagógovia sa v škole stretli najmä s negatívnymi výrokmi o rase, národe, etnických skupinách (44,4 %) a necelá tretina zaregistrovala aj prejavy nenávisti voči niektorým skupinám osôb. Výrazne nižší počet učiteľov videl u žiakov oblečenie a symboly propagujúce extrémizmus (10,7 %), šikanovanie iného žiaka, napríklad pre jeho farbu pleti, vierovyznanie alebo sexuálnu orientáciu (7,5 %) a agresívne správanie s extrémistickým charakterom (6,2 %). Opýtaní len v minimálnej miere zaznamenali v škole propagáciu extrémizmu prostredníctvom rôznych tlačovín (1,6 %) a upozorňovanie na aktivity (1,2 %), ktoré členovia týchto skupín organizovali.
- Žiadne negatívne prejavy nezaregistrovala v triednych kolektívoch viac než polovica pedagógov v Bratislavskom, Banskobystrickom a v Žilinskom kraji, zatiaľ čo v Trenčianskom kraji sa rovnako vyjadrila len necelá tretina opýtaných. Všetci respondenti, ale najmä učitelia v Trenčianskom kraji zaznamenali u svojich žiakov negatívne vyjadrenia o rase, národe a etnických skupinách. V Košickom kraji zaregistrovali v škole agresívne správanie s extrémistickým charakterom, v Trnavskom kraji šikanovanie osôb pre ich farbu pleti alebo sexuálnu orientáciu. V Trenčianskom kraji sa častejšie než ostatní stretávali u žiakov s prejavmi nenávisti voči niektorým skupinám osôb a s nosením oblečenia a symbolov, ktoré tento negatívny jav zviditeľňovali. Propagovanie extrémistických tlačovín bolo evidované v Trenčianskom, Nitrianskom, Banskobystrickom a v Prešovskom kraji, zatiaľ čo rôzne pochody a demonštrácie organizované extrémistickým skupinami boli podľa názoru učiteľov zviditeľňované v Bratislavskom, Trnavskom, Trenčianskom a v Banskobystrickom kraji. Prezentované zistenia potvrdili, že prejavy extrémizmu v školskom prostredí najčastejšie zaznamenali pedagógovia v Trenčianskom kraji. Najlepšia situácia bola zaregistrovaná u opýtaných zo Žilinského kraja.

- Až necelá polovica respondentov zo stredných škôl a 39,2 % učiteľov zo základných škôl nezistila u svojich žiakov žiadne prejavy extrémizmu. Obidve skupiny opýtaných najčastejšie počuli v triede negatívne výroky o rase, národe a etnických skupinách. Učitelia zo základných škôl častejšie zaregistrovali agresívne správanie, prejavy nenávisti voči niektorým skupinám osôb, oblečenie a symboly, ktoré zviditeľňovali tento negatívny jav a šikanovanie žiaka pre jeho farbu pleti, vierovyznanie alebo sexuálnu orientáciu. Pedagógovia vyučujúci v stredných školách sa vo vyššej miere stretli s propagovaním extrémistických aktivít a približne rovnaký počet opýtaných z obidvoch typov škôl zažil zviditeľňovanie tlačovín, ktoré tieto skupiny vydávali. Uvedené zistenia potvrdili, že prejavy extrémizmu boli častejšie zaznamenané v základných školách, pričom pedagógovia zo stredných škôl sa s nimi stretli v nižšej miere.
- V roku 2016 nezažilo prejavy extrémizmu u svojich žiakov 31,6 % respondentov, v roku 2024 rovnako odpovedalo až 43,3 % oslovených učiteľov. Porovnanie zistení za roky 2016 (43,5 %) a 2024 (44,4 %) ukázalo, že za dané obdobie dominovali v prejavoch extrémizmu v školskom prostredí negatívne výroky o rase, národe a etnických skupinách. V sledovanom období (najmä od roku 2021: 47,3 %) sa výrazne znížil počet pedagógov, ktorí zažili v triedach agresívne správanie (2016: 41,3 %, 2024: 6,2 %). Stúpol počet opýtaných, ktorí sa v triedach stretli s nosením extrémistického oblečenia a symbolov (2016: 7,0 %, 2024: 10,7 %), so šikanovaním žiaka pre farbu pleti alebo sexuálnu orientáciu (2016: 5,6 %, 2024: 7,5 %) a s propagovaním tlačovín, ktoré extrémisti vydávali (2016: 0,9 %, 2024: 1,6 %). Na približne rovnakej úrovni zostal počet učiteľov, ktorí v triednych kolektívoch zažili prejavy nenávisti voči niektorým skupinám osôb (2016 a 2024: zhodne po 27,2 %) a zviditeľňovanie aktivít, ktoré tieto skupiny organizovali (2016: 0,7 %, 2024: 1,2 %). Z prezentovaných údajov vyplynulo, že prejavy extrémizmu sa v roku 2024 vyskytovali v základných a v stredných školách častejšie než v roku 2016 a majú stúpajúcu tendenciu. Za veľmi zaujímavé zistenie je považovaný výrazný pokles počtu pedagógov, ktorí sa v školách stretli s agresívnym správaním žiakov s extrémistickým charakterom.
- Na otázku, či sú v škole ***žiaci, ktorí sympatizujú s extrémistickým hnutím***, kladne odpovedalo 22,9 % pedagógov a negatívne sa vyjadrila približne štvrtina respondentov. Na túto otázku nevedela odpovedať až viac než polovica opýtaných. Z odpovedí pedagógov je zrejmé, že v tomto prostredí sú žiaci – sympatizanti extrémistov. Zároveň bol zistený pomerne veľký počet učiteľov, ktorí nevedeli danú situáciu posúdiť. Považujeme za dôležité, aby si respondenti i napriek množstvu povinností viac všímali svojich žiakov, ich správanie a oblečenie, poznali aj ich názory a postoje a vedeli ich v prípade potreby vhodným spôsobom spolu s rodičmi a odborníkmi z CPP korigovať.

- Názor, že žiaci sympatizujú s extrémistickým hnutím, prezentovali najmä muži, najstarší pedagógovia, opýtaní s praxou dlhšou než 31 rokov, respondenti zo stredných odborných škôl, učitelia pôsobiaci v najväčších mestách, opýtaní z Bratislavského a z Prešovského kraja a stredoškolskí pedagógovia.
- Ženy, respondenti vo veku od 31 do 40 rokov, učitelia s odbornou praxou od 21 do 30 rokov, pedagógovia z gymnázií, opýtaní pôsobiaci v najmenších obciach s počtom obyvateľov nižším než 2 000, pedagógovia vyučujúci v gymnáziách, učitelia z Banskobystrického a z Košického kraja a respondenti pôsobiaci v základných školách sa vo vyššej miere než ostatní domnievali, že v ich škole nie sú žiaci, ktorí sympatizujú s príslušníkmi extrémistických skupín.
- Žiakov, ktorí sympatizovali s členmi extrémistického hnutia, mali v školách stredoškolskí pedagógovia. Túto skutočnosť odmietla viac než tretina učiteľov zo základných škôl a pätina pedagógov vyučujúcich v stredných školách. Situáciu nedokázalo posúdiť 47,4 % opýtaných pôsobiacich v základných školách a viac než polovica stredoškolských pedagógov. Z prezentovaných údajov je zrejmé, že žiaci, ktorí sympatizovali s extrémistami, častejšie navštevovali stredné školy, pričom učitelia poznali ich názory a postoje v nižšej miere než respondenti, ktorí pôsobili v základných školách. Bolo by potrebné, aby sa všetci pedagógovia viac zaujímali o svojich žiakov a v prípade potreby mohli spolupracovať nielen s rodičmi, ale i s odborníkmi v CPP.
- Od roku 2016 (28,5 %, 2024: 22,9 %) klesol počet učiteľov, ktorí mali v triedach žiakov sympatizujúcich s členmi extrémistických hnutí. Výrazne sa znížil počet opýtaných, ktorí na otázku odpovedali záporne (2016: 39,6 %, 2024: 25,5 %) a zvýšil sa počet pedagógov, ktorí na tento problém nemali vytvorený vlastný názor (2016: 31,9 %, 2024: 51,6 %). Získané výsledky ukázali, že v základných a v stredných školách síce klesol počet žiakov, ktorí sympatizujú s extrémistami, ale výrazne sa zvýšil počet učiteľov, ktorí nedokázali situáciu posúdiť. Bolo by dobré, aby pedagógovia i napriek všetkým administratívnym povinnostiam, ktoré ich oberajú o čas, venovali väčšiu pozornosť svojim žiakom a snažili sa zistiť ich názory a postoje týkajúce sa aj členov extrémistického hnutia a ich aktivít.
- Skutočnosť, že v škole sú ***žiaci, ktorí patria k extrémistom***, potvrdilo 6,4 % pedagógov. Negatívnu odpoveď uviedlo 38,5 % respondentov, avšak až 55,1 % učiteľov nevedelo situáciu posúdiť. Z odpovedí oslovených pedagógov vyplynulo, že v základných a v stredných školách boli v malej miere zaznamenaní aj žiaci, ktorí patria k členom rôznych extrémistických skupín. Zarážajúce je zistenie, že najvyšší počet opýtaných nedokázal situáciu posúdiť. Toto zistenie je vzhľadom na vek žiakov hodnotené veľmi negatívne.

- Názor, že žiaci patria k extrémistom, prezentovali vo vyššej miere muži, najmladší opýtaní, učitelia s odbornou praxou kratšou než 10 rokov, respondenti pôsobiaci v stredných odborných školách, učitelia vo veľkomestských školách, opýtaní z Trenčianskeho kraja a stredoškolskí pedagógovia.
- Existenciu členov extrémistických skupín v škole odmietli najmä ženy, respondenti vo veku od 31 do 40 rokov, opýtaní s odbornou praxou od 21 do 30 rokov, pedagógovia v gymnáziách, respondenti z Banskobystrického kraja, učitelia zo škôl v najmenších aglomeračných jednotkách a vyučujúci v základných školách.
- Učitelia pôsobiaci v stredných školách výrazne častejšie uvádzali, že ich žiaci patria k členom extrémistických skupín. S týmto tvrdením nesúhlasilo až 42,9 % respondentov zo základných škôl a viac než tretina stredoškolských pedagógov. Svojich žiakov poznali lepšie opýtaní v základných školách než ich kolegovia zo stredných škôl. Zo zistených dát je zrejmé, že členovia extrémistických skupín boli vo výrazne vyššom počte zaznamenaní u stredoškolákov. Ukázalo sa, že v tomto type škôl je potrebné venovať omnoho viac pozornosti rôznym preventívnym opatreniam a upozorňovať žiakov na všetky riziká, ktoré im príslušnosť k extrémistickému hnutiu môže priniesť.
- Od roku 2016 (7,4 %, 2024: 6,4 %) mierne klesol počet opýtaných, ktorí prezentovali názor, že niektorí žiaci patria k extrémistom. Výrazne sa znížil počet pedagógov, ktorí na otázku odpovedali záporne (2016: 64,1 %, 2024: 38,5 %). Na druhej strane bol zaznamenaný veľký nárast počtu respondentov, ktorí nevedeli situáciu posúdiť (2016: 28,5 %, 2024: 55,1 %). Získané výsledky ukázali, že počet žiakov, ktorí patria k členom extrémistických skupín sa od roku 2016 mierne znížil. Zároveň výrazne stúpol počet opýtaných, ktorí na otázku nedokázali odpovedať. Na základe týchto údajov je potrebné, aby sa pedagógovia svojim žiakom viac venovali a snažili sa neformálnym spôsobom poznať ich názory a postoje s cieľom eliminovať tie nesprávne. Je zrejmé, že mnohí z nich sú ovplyvňovaní postojmi svojich rovesníkov, ale najmä názormi prezentovanými neznámymi osobami na internete a bolo by vhodné im vysvetliť, aké nebezpečenstvo extrémizmus predstavuje nielen pre nich, ale i pre celú spoločnosť.
- ***Prejavy extrémizmu v školskom prostredí často riešilo*** iba 1,8 % opýtaných, pričom občas sa nimi zaoberala viac než polovica oslovených pedagógov. Názor, že v ich škole sa nevyskytli žiadne extrémistické prejavy, prezentovalo 43,3 % respondentov.
- Tieto negatívne javy najčastejšie evidovali najmladší respondenti, pedagógovia s praxou kratšou než 10 rokov, učitelia pôsobiaci v najmenších obciach, respondenti z Nitrianskeho kraja a pedagógovia zo základných škôl.

- Časté aj občasné prejavy extrémizmu v školách zaznamenali vo výrazne vyššej miere respondenti, ktorí tvrdili, že niektorí žiaci patria k členom extrémistických skupín. Tieto negatívne prejavy nezažilo až 62,6 % pedagógov, ktorí v žiackych kolektívoch príslušníkov extrémistických skupín nemali, pričom v skupine opýtaných, ktorí priznali, že niektorí žiaci majú extrémistické názory, rovnako odpovedalo asi percento respondentov. Prezentované výsledky prieskumu ukázali, že prejavy extrémizmu sa najčastejšie vyskytovali v školách, ktoré navštevovali členovia týchto hnutí.
- S častými prejavmi extrémizmu sa stretlo 2,6 % učiteľov zo základných škôl a len 0,3 % stredoškolských pedagógov. Občas tieto negatívne prejavy riešilo až 58,2 % vyučujúcich v základných školách a 52,8 % zo stredných škôl. Extrémizmom sa vôbec nezaoberalo 46,9 % opýtaných pôsobiacich v stredných školách a viac než tretina pedagógov zo základných škôl. Z uvedených zistení vyplynulo, že tieto negatívne prejavy zaznamenali vo vyššej miere učitelia v základných školách, kde sa vyskytovali vo výrazne vyššej miere nielen často, ale aj občas.
- Od roku 2016 (3,2 %, 2024: 1,4 %) sa znížil počet opýtaných, ktorí zažili v školskom prostredí časté prejavy extrémizmu a klesol aj počet respondentov, ktorí ich riešili občas (2016: 65,3 %, 2024: 55,3 %). Zároveň stúpol počet pedagógov, ktorí prejavy extrémizmu v školách nezažili (2016: 31,5 %, 2024: 43,3 %). Zistené dáta potvrdili, že situácia zaznamenaná v tomto roku sa oproti zisteniam z roku 2016 zlepšila. Klesol počet opýtaných, ktorí mali časté aj občasné skúsenosti s prejavmi extrémizmu a zároveň sa zvýšil počet učiteľov, ktorí tieto negatívne prejavy vôbec nezaregistrovali.
- Necelá štvrtina (24,1 %) respondentov považovala ***situáciu za obdobie piatich rokov v oblasti extrémizmu*** za horšiu a 26,7 % oslovených učiteľov nezaregistrovala v tejto oblasti žiadne výraznejšie zmeny. Len 12,1 % pedagógov sa domnievalo, že súčasná situácia je lepšia než predtým a najviac, až 37,1 % opýtaných nemalo na tento problém vytvorený vlastný názor.
- Vyšší výskyt prejavov extrémizmu za sledované obdobie zaznamenali najmä respondenti vo veku od 31 do 40 rokov, opýtaní s pedagogickou praxou od 21 do 30 rokov, pedagógovia zo stredných odborných škôl, učitelia z miest s počtom od 10 001 do 50 000 obyvateľov, respondenti zo škôl v Žilinskom kraji a stredoškolskí pedagógovia.
- Zlepšenie situácie zaregistrovali najčastejšie najstarší opýtaní, učitelia s odbornou praxou dlhšou než 31 rokov, pedagógovia vyučujúci v mestách s počtom od 50 001 do 100 000 obyvateľov, respondenti z Nitrianskeho kraja a opýtaní, ktorí pôsobili v základných školách.
- Zhoršenie situácie v oblasti extrémizmu konštatovali pedagógovia zo stredných škôl. Názor, že tieto negatívne prejavy sa v súčasnosti vyskytujú v školách v nižšej miere než predtým, prezentovali častejšie

opýtaní vyučujúci v základných školách. Stredoškolskí pedagógovia sa vo vyššej miere vyjadrili, že situácia za sledované obdobie stagnuje. Na túto otázku nedokázalo odpovedať 37,3 % opýtaných zo základných škôl a 34,9% respondentov, ktorí pôsobili v stredných školách. Prezentované dáta ukázali, že pedagógovia zo základných škôl hodnotili situáciu v oblasti extrémizmu pozitívnejšie než ich kolegovia, ktorí vyučujú na stredných školách, ktorí sa prikláňali k názoru, že situácia v oblasti extrémizmu je v súčasnosti rovnaká, prípadne horšia než bola pred piatimi rokmi.

- Od roku 2016 (35,4 %, 2024: 24,1 %) klesol počet opýtaných, ktorí považovali situáciu v oblasti prejavov extrémizmu za horšiu a zvýšil sa počet pedagógov, ktorí ju hodnotili pozitívne (2016: 7,4 %, 2024: 12,1 %). Zároveň sa výrazne znížil počet respondentov, ktorí zastávali názor, že daná situácia sa za sledované obdobie nezmenila (2016: 56,2 %, 2024: 26,7 %) a stúpol počet učiteľov, ktorí na túto otázku nemali vytvorený vlastný názor (2016: 1,0 %, 2024: 37,1 %). Zistené dáta potvrdili, že respondenti vyučujúci v základných a stredných školách hodnotili situáciu v oblasti extrémizmu pozitívnejšie než v roku 2016. Zarážajúce je zistenie, že v tomto roku nemala až viac než tretina opýtaných na tento problém vytvorený vlastný názor, zatiaľ čo v roku 2016 sa rovnako vyjadrilo iba percento opýtaných.

Možnosti eliminácie prejavov extrémizmu v školskom prostredí

- Na otázku, či ***pedagógovia v základných a stredných školách venujú vo výučbe extrémizmu dostatok pozornosti***, odpovedala kladne viac než polovica opýtaných. Necelá tretina respondentov sa tejto téme vo výučbe nevenovala a 18,4 % oslovených pedagógov si na dané situácie nevedelo spomenúť. Z výsledkov výskumu vyplynulo, že najvyšší počet respondentov sa vo výučbe touto závažnou témou zaoberal a snažili sa svojim žiakom vysvetliť aké nebezpečenstvo extrémizmus predstavuje nielen pre nich, ale i pre celú spoločnosť.
- Extrémizmu do výučby zakomponovali najmä ženy, najstarší respondenti, opýtaní s najdlhšou pedagogickou praxou, pedagógovia vyučujúci v gymnáziách a v školách so sídlom v mestách s počtom od 50 001 do 100 000 obyvateľov, učitelia z Nitrianskeho kraja a stredoškolskí pedagógovia.
- Problematikou extrémizmu sa v rámci vyučovania nezaoberali skôr muži, najmladší respondenti, opýtaní s praxou kratšou než 10 rokov, pedagógovia pôsobiaci v stredných odborných školách, učitelia zo škôl v obciach s počtom od 2 001 do 10 000 obyvateľov a vo veľkomestách, z Trnavského kraja a pedagógovia zo základných škôl.
- Učitelia vyučujúci v stredných školách sa venovali extrémizmu vo výučbe častejšie než ich kolegovia v základných školách. Týmto závažným spoločensky negatívnym javom sa vôbec nezaoberala necelá

tretina pedagógov z obidvoch typov škôl, pričom na danú otázku nevedeli častejšie odpovedať respondenti v základných školách. Uvedené dáta ukázali, že extrémizmus a jeho prejavy implementovali do výučby častejšie stredoškolskí pedagógovia než ich kolegovia pôsobiaci v základných školách.

- Od roku 2021 (65,5 %, 2024: 53,5 %) klesol počet učiteľov, ktorí sa vo výučbe venovali problematike extrémizmu. Zároveň sa zvýšil počet opýtaných, ktorí na otázku odpovedali záporne (2021: 20,5 %, 2024: 28,1 %) a stúpol aj počet pedagógov, ktorí na tento problém nemali vytvorený vlastný názor (2021: 14,0 %, 2024: 18,4 %). Získané výsledky ukázali, že v základných a v stredných školách sa v súčasnosti zaoberali vo výučbe extrémizmom v nižšej miere než v roku 2021.
- ***Spokojnosť s mierou informovanosti*** svojich žiakov o prejavoch extrémizmu vyjadrilo 26,3 % oslovených pedagógov, pričom 22,9 % sa domnievalo, že ich žiaci nezískali v škole o tomto negatívnom jave dostatok informácií. Situáciu nevedela posúdiť až viac než polovica respondentov. Z odpovedí oslovených učiteľov vyplynulo, že necelá štvrtina z nich uznala, že v tejto oblasti majú určité rezervy a mali by to zmeniť. Zarážajúce je zistenie, že najvyšší počet opýtaných (približne každý druhý) nevedel situáciu posúdiť.
- Spokojnosť s mierou informovanosti žiakov o extrémizme získanou v škole vyjadrili najmä ženy, najstarší respondenti, učitelia s najdlhšou pedagogickou praxou, vyučujúci v gymnáziách, pôsobiaci v mestách s počtom od 10 001 do 50 000 obyvateľov, pedagógovia žijúci v Nitrianskom kraji a opýtaní, ktorí pôsobili v stredných školách.
- Nespokojní boli muži, najmladší učitelia, pedagógovia s odbornou praxou kratšou než 10 rokov, opýtaní zo stredných odborných škôl, respondenti v najväčších mestách, učitelia v Bratislavskom a v Prešovskom kraji.
- S mierou informovanosti žiakov o extrémizme získanou v školskom prostredí boli omnoho spokojnejší stredoškolskí pedagógovia než učitelia zo základných škôl. Približne rovnaký počet opýtaných prezentoval názor, že žiaci by mali mať o tomto negatívnom jave viac vedomostí. Zo zistených dát vyplynulo, že väčšiu spokojnosť s mierou informovanosti žiakov o extrémizme získanou v školskom prostredí prejavili respondenti vyučujúci v stredných školách. Danú situáciu nedokázali výrazne častejšie posúdiť pedagógovia zo základných škôl.
- Od roku 2016 (37,6 %, 2024: 26,3 %) klesol počet opýtaných, ktorí boli s mierou informovanosti svojich žiakov o prejavoch extrémizmu spokojní. Mierne sa zvýšil počet pedagógov, ktorí sa vyjadrili negatívne (2016: 21,1 %, 2024: 22,9 %) a stúpol aj počet oslovených učiteľov, ktorí nemali na tento závažný problém vytvorený vlastný názor (2016: 41,3 %, 2024: 50,8 %). Uvedené zistenia potvrdili, že od roku 2016 klesol počet pedagógov, ktorí boli s mierou informovanosti svojich žiakov

o extrémizme získanou v škole spokojní. Zároveň sa zvýšil počet opýtaných, ktorí prejavili nielen nespokojnosť, ale ani nedokázali zaujať k tejto závažnej téme vlastné stanovisko.

- Až 90,3 % oslovených učiteľov považovalo ***internet a sociálne siete za najčastejší zdroj poznatkov mladých ľudí o extrémistických skupinách***. Omnoho menej respondentov prezentovalo názor, že deti a mladí ľudia získali tieto informácie od kamarátov (50,3 %), z televízie a rozhlasu (36,9 %), z rôznych alternatívnych médií (25,3 %), prípadne im poradili rodičia a súrodenci (22,0 %), alebo učitelia (20,8 %). Opýtaní sa v najnižšej miere domnievali, že vedomosti o extrémizme si žiaci prečítali v knihách a v časopisoch (6,4 %). Len traja oslovení pedagógovia (0,5 %) prezentovali názor, že ich žiakom poznatky o extrémistickom hnutí chýbajú.
- Internet a sociálne siete považovalo za zdroj poznatkov o extrémizme viac ako 90,0 % respondentov z Trenčianskeho, Nitrianskeho, Banskobystrického a z Košického kraja. Pedagógovia v Trenčianskom kraji častejšie uvádzali, že deti a mladí ľudia získali potrebné informácie v škole od učiteľov, prípadne im ich sprostredkovala televízia a rozhlas. Opýtaní zo Žilinského kraja sa vo vyššej miere než ostatní domnievali, že žiaci sa o tejto závažnej téme rozprávali s rodičmi. V Banskobystrickom kraji prezentovali názor, že deťom a mládeži poskytli potrebné poznatky kamaráti, prečítali si ich v knihách a časopisoch alebo v rôznych alternatívnych médiách. Názor, že žiaci potrebné poznatky o extrémistickom hnutí nemajú, prezentovali iba respondenti v Trnavskom, Prešovskom a v Žilinskom kraji, zatiaľ čo v Bratislavskom, Trenčianskom, Nitrianskom, Banskobystrickom a v Košickom kraji nezastával tento názor nikto.
- Od roku 2016 klesol počet respondentov, ktorí považovali za významný zdroj poznatkov televíziu a rozhlas (2016: 58,6 %, 2024: 36,9 %), internet a sociálne siete (2016: 93,5 %, 2024: 90,3%), rady od učiteľov (2016: 34,1 %, 2024: 20,8 %), kamarátov (2016: 53,2 %, 2024: 50,3 %), knihy a časopisy (2016: 10,3 %, 2024: 6,4 %) a alternatívne médiá (2016: 33,8 %, 2024: 25,3 %). Zvýšil sa iba počet opýtaných, ktorí sa domnievali, že informácie žiakom poskytli rodičia a súrodenci (2016: 17,8 %, 2024: 22,0 %). Zaujímavé je zistenie, že od roku 2016 (21,9 %, 2024: 0,5 %) výrazne klesol počet opýtaných, ktorí sa domnievali, že žiakom potrebné vedomosti o extrémizme chýbajú.
- Prezentované zistenia ukázali, že za celé sledované obdobie preferovali oslovení pedagógovia ako najčastejší zdroj poznatkov o extrémizme u svojich žiakov internet a sociálne siete. V rokoch 2016 a 2017 pripisovali veľký význam aj televízii a rozhlasu, pričom v rokoch 2021 a 2024 uvádzali, že poznatky žiakom častejšie poskytujú rovesníci. Knihy a časopisy boli za celé sledované obdobie považované za najmenej používaný zdroj poznatkov.

- Na otázku, či boli v škole ***žiaci potrestaní za extrémistické prejavy***, odpovedali iba pedagógovia (327-65,8 %), ktorí sa v školskom prostredí s nimi stretli. Len 20 (6,1 %) respondentov z tejto skupiny uviedlo, že ich žiaci boli za to aj potrestaní. Najčastejším trestom bolo pokarhanie od riaditeľa alebo od triedneho učiteľa, osobný pohovor riaditeľa školy so žiakom, pohovor u školského psychológa, uplatnenie výchovných opatrení podľa školského poriadku a zníženie známky zo správania. Až 93,9 % oslovených pedagógov sa vyjadrilo, že v ich škole nebol nikto za extrémizmus potrestaný. Z odpovedí respondentov je zrejmé, že len veľmi malá časť z nich riešila prejavy tohto nebezpečného javu dôraznejším spôsobom.
- Skutočnosť, že za prejavy extrémizmu bol žiak potrestaný, uviedli častejšie ženy, respondenti mladší než 30 rokov, pedagógovia s odbornou praxou od 11 do 20 rokov, opýtaní v gymnáziách, učitelia zo škôl v obciach s počtom od 2 001 do 10 000 obyvateľov, pedagógovia z Banskobystrického kraja, respondenti zo základných škôl, opýtaní, ktorí priznali, že ich žiaci si osvojili extrémistické názory a respondenti, ktorí sa s týmito negatívnymi prejavmi stretávali u svojich žiakov často.
- V základných školách boli žiaci za prejavy extrémizmu trestaní omnoho častejšie než v stredných školách. Negatívnu odpoveď uviedlo 90,7 % opýtaných zo základných škôl a až 97,0 % stredoškolských pedagógov. Predpokladáme, že v tomto type škôl kladú učitelia na žiakov, ktorí sú mladší a vo vyššej miere si neuvedomujú, čo extrémizmus znamená.
- Od roku 2016 (8,2 %, 2024: 6,1 %) klesol počet pedagógov, ktorí priznali, že ich žiaci boli za prejavy extrémizmu potrestaní. Zvýšil sa počet respondentov, ktorí na danú otázku odpovedali záporne (2016: 84,5 %, 2024: 93,9 %), pričom v tomto roku vedeli situáciu posúdiť všetci opýtaní (2016: 7,3 %, 2024: 0). Získané výsledky ukázali, že v tomto roku boli žiaci za prejavy extrémizmu trestaní v nižšej miere, pričom klesol aj počet učiteľov, ktorí nevedeli situáciu posúdiť. Toto zistenie korešponduje s údajmi, kde pedagógovia konštatovali, že situácia týkajúca sa prejavov extrémizmu je lepšia než bola v roku 2016. Príčinou môže byť skutočnosť, že tieto negatívne prejavy sa v školách len veľmi ťažko identifikujú, pretože žiaci ich často neohlásia a pedagógovia sa o nich nedozvedia. Avšak domnievame sa, že v školskom prostredí by mali byť vždy odhalené a ich autor potrestaný v súlade so školským poriadkom. Len tak sa zabráni ich ďalšiemu šíreniu.
- Respondenti najčastejšie ***realizovali prevenciu extrémizmu*** formou diskusie na triednických (56,7 %), prípadne na iných vyučovacích hodinách (28,9 %). Nižší počet opýtaných uskutočňoval rôzne preventívne aktivity (39,0 %), venoval sa tejto téme na pedagogických poradách (23,9 %), riešil situácie, ktoré signalizovali prejavy extrémizmu (22,4 %) a zapájal pedagógov do vzdelávacích podujatí s cieľom naučiť

sa eliminovať tento nebezpečný jav (14,2 %), venoval pozornosť sympatizantom extrémistického hnutia (13,2%) a poučil aj rodičov počas triednych aktívov (10,9 %). Tejto závažnej problematike nevenovalo žiadnu pozornosť len 6,8 % opýtaných.

- Diskusiou so žiakmi počas triednických hodín sa snažili eliminovať prejavy extrémizmu najčastejšie respondenti v Trnavskom, Trenčianskom, Nitrianskom, Žilinskom, Banskobystrickom, Prešovskom a v Košickom kraji, zatiaľ čo iba respondenti z Bratislavského kraja kládli dôraz na rozhovory so žiakmi v rámci výučby iných predmetov. Pedagógovia v Trenčianskom kraji vo vyššom počte než ostatní riešili tento závažný problém na pedagogických poradách, absolvovali vzdelávanie určené pre pedagógov, informovali o prejavoch extrémizmu rodičov a riešili všetky situácie, ktoré signalizovali výskyt tohto nežiaduceho javu. Opýtaní zo škôl v Košickom kraji venovali pozornosť žiakom, ktorí by mohli patriť k sympatizantom extrémistických skupín a realizovali preventívne aktivity zamerané na elimináciu extrémizmu. Problematikou extrémizmu sa v školskom prostredí vôbec nezaoberala až necelá štvrtina pedagógov v Bratislavskom kraji, zatiaľ čo v Nitrianskom kraji neriešilo tento závažný problém len 1,5 % opýtaných.
- Obidve skupiny respondentov sa o extrémizme najčastejšie rozprávali so žiakmi počas triednických hodín. Oslovení učitelia zo základných škôl riešili tieto problémy vo vyššej miere na pedagogických poradách, v rámci pedagogického vzdelávania, informovali o extrémizme rodičov a viac si všímali žiakov, ktorí by mohli patriť k sympatizantom týchto skupín. Respondenti vyučujúci v stredných školách vo vyššom počte riešili situácie, ktoré signalizovali výskyt tohto závažného problému a realizovali preventívne opatrenia. Obidve skupiny opýtaných v približne rovnakej miere diskutovali so žiakmi o extrémizme aj vo výučbe iných predmetov. Týmto závažným problémom sa vôbec nezaoberalo 7,5 % učiteľov základných škôl a 6,1 % stredoškolských pedagógov.
- Od roku 2016 sa výrazne zvýšil počet opýtaných, ktorí sa venovali problematike extrémizmu počas triednických hodín (2016: 25,7 %, 2024: 56,5 %), na pedagogických poradách (2016: 4,3 %, 2024: 23,9 %), prostredníctvom vzdelávania pre učiteľov (2016: 4,6 %, 2024: 14,2 %), rozhovormi so žiakmi počas výučby (2016: 27,6 %, 2024: 28,9 %), informovaním rodičov na triednych aktívoch (2016: 4,4 2024: 10,9 %), všímaním si žiakov, ktorí by mohli patriť k sympatizantom tohto hnutia (2016: 4,3 %, 2024: 13,2 %) a riešením situácií, ktoré signalizovali problémy spojené s extrémizmom (2016: 11,7 %, 2024: 22,4 %). Za sledované obdobie sa nezmenil iba počet pedagógov, ktorí realizovali v školách preventívne aktivity (2016: 38,9 %, 2024: 39,0 %) a stúpol počet opýtaných, ktorí problematike extrémizmu nevenovali žiadnu pozornosť (2016: 2,2 %, 2024: 6,8 %).

- Zistené údaje potvrdili, že v tomto roku bola v školách venovaná pomerne veľká pozornosť extrémizmu, pričom pedagógovia vo výrazne vyššom počte využívali rôzne formy a prostriedky. Nezmenil sa iba počet opýtaných, ktorí sa snažili tento negatívny jav eliminovať prostredníctvom preventívnych aktivít. Porovnanie troch najčastejšie využívaných opatrení na elimináciu extrémizmu ukázalo, že v roku 2016 sem patrili: preventívne aktivity a rozhovory so žiakmi počas triednických alebo iných vyučovacích hodín. V rokoch 2017 a 2021 bolo zaznamenané rovnaké poradie (rozhovory počas triednických hodín a vo výučbe iných predmetov a riešenie problému na pedagogických poradách). V roku 2024 mali prioritu debaty so žiakmi počas triednických hodín, druhé miesto patrilo realizácii preventívnych podujatí a tretie analýze prejavov extrémizmu na pedagogických poradách. Je dôležité, aby učitelia dokázali identifikovať a potom aj riešiť extrémistické prejavy v takej miere, aby sa už neopakovali. Veľmi potrebná je aj realizácia efektívnych a dlhodobých preventívnych aktivít, ktoré by pomohli tieto negatívne javy v školách znížiť.
- Len 38,6 % pedagógov ***realizovalo v školách podujatia zamerané na prevenciu extrémizmu***, pričom 61,4 % učiteľov nevenovalo tejto problematike žiadnu pozornosť. Príčinou tohto negatívneho zistenia môže byť skutočnosť, že v poslednom období museli respondenti riešiť problémy spojené s výskytom iných sociálno-patologických javov, boli časovo zaneprázdnení alebo nemali na prevenciu dostatok finančných prostriedkov.
- Realizáciu aktivít zameraných na prevenciu extrémizmu v školách uvádzali častejšie ženy, učitelia starší než 51 rokov, opýtaní s odbornou praxou dlhšou než 31 rokov, respondenti vyučujúci v gymnáziách, pedagógovia v mestách s počtom od 10 001 do 50 000 obyvateľov, učitelia z Košického, Žilinského a z Trenčianskeho kraja, opýtaní, ktorí mali v škole žiakov patriacich k členom extrémistických skupín a stredoškolskí pedagógovia.
- Opýtaní zo stredných škôl organizovali aktivity zamerané na prevenciu a elimináciu extrémizmu častejšie než učitelia v základných školách. Nezáujem o zabezpečenie týchto podujatí pre žiakov deklarovalo až 64,6 % učiteľov zo základných škôl a viac než polovica respondentov pôsobiacich v stredných školách. Z uvedených zistení je zrejmé, že aktivity venované prevencii extrémizmu viac ocenili a pre svojich žiakov aj zabezpečili opýtaní zo stredných škôl než učitelia v základných školách.
- Od roku 2016 (43,8 %, 2024: 38,6 %) klesol počet respondentov, ktorí v školách realizovali aktivity zamerané na prevenciu extrémizmu a stúpol počet učiteľov, ktorí tieto podujatia pre žiakov neorganizovali (2016: 55,1 %, 2024: 61,4 %). Zároveň mierne klesol aj počet opýtaných, ktorí na otázku neodpovedali (2016: 1,1 %, 2024: 0), pričom

v tomto roku sa kladne alebo záporne vyjadrili všetci opýtaní. Zo zistených údajov vyplynulo, že v roku 2016 sa znížil počet pedagógov, ktorí sa o preventívne aktivity zaujímali a zvýšil sa počet respondentov, ktorých neoslovili. Príčinou týchto negatívnych zistení môže byť podceňovanie situácie, nedostatok času, finančných prostriedkov alebo preferovanie prevencie iných sociálno-patologických javov, s ktorými sa pedagógovia stretávali vo vyššej miere.

- V rámci aktivít zameraných na prevenciu extrémizmu boli v školách najčastejšie prednášky a besedy. Už omnoho menej opýtaných uvádzalo dialógy žiakov s pedagógmi, výchovné koncerty, aktivity v spolupráci s príslušníkmi Policajného zboru, športové podujatia, preventívne aktivity organizované školským psychológom, kultúrne podujatia a rôzne preventívne programy. V niektorých základných a stredných školách bol zabezpečený zvýšený dozor, organizované rôzne workshopy, aktivity v spolupráci s odborníkmi z CPP, exkurzie a relácie vysielané v školskom rozhlase, zapojenie žiakov do Olympiády ľudských práv a rôzne podporné činnosti zamerané na zvýšenie dôvery žiakov k pedagógom (anonymné dotazníky, umiestnenie schránky dôvery v školách...). Necelá pätina (17,0 %) opýtaných podujatia zamerané na prevenciu a elimináciu extrémizmu v škole detailnejšie nešpecifikovala.
- Z prezentovaných údajov vyplynulo, že v školách mali výraznú prevahu prednášky a besedy s odborníkmi, pričom by bolo potrebné venovať viac pozornosti takým formám prevencie, ktoré do činnosti viac zapájajú žiakov a vyžadujú si ich aktívnu spoluprácu. Zo zistených údajov je zrejmé, že v súčasnosti je veľmi potrebné organizovať aktivity zamerané na prevenciu extrémizmu. V tejto oblasti majú školy ešte veľké rezervy a bolo by dobré zlepšiť spoluprácu najmä s odborníkmi z CPP a Policajného zboru s ich pomocou sa snažiť eliminovať nielen prejavy extrémizmu, ale i ostatných sociálno-patologických javov.

Účasť pedagógov na vzdelávacích podujatiach

- ***Účasť na vzdelávacom podujatí*** potvrdila zhruba tretina (29,3 %) respondentov. V školskom roku 2023/24 sa až 70,7 % opýtaných nezúčastnilo žiadneho školenia, odborného seminára, konferencie, alebo inej formy vzdelávania. Príčinou môže byť nielen nedostatok času a finančných prostriedkov, ale i nutnosť zabezpečiť za seba suplovanie, slabá propagácia a nízka informovanosť o podujatiach.
- Vzdelávacie aktivity častejšie absolvovali ženy, respondenti mladší než 30 rokov, s pedagogickou praxou kratšou než 10 rokov, zo stredných odborných škôl, zo škôl v mestách s počtom od 50 001 do 100 000 obyvateľov, žijúci v Trnavskom a v Prešovskom kraji a pôsobiaci v základných školách.

- Respondenti v základných školách absolvovali vzdelávacie aktivity častejšie než stredoškolskí pedagógovia. Nezáujem o účasť na týchto podujatiach deklarovalo až 69,4% respondentov zo základných škôl a 71,8 % učiteľov v stredných školách. Bolo by potrebné, aby väčšina pedagógov mohla tieto aktivity absolvovať, aby získali dostatok poznatkov a informácií o nových formách, prostriedkoch a vyučovacích metódach, prípadne si mohli zvýšiť kvalifikáciu v predmete, ktorý vyučujú.
- Z celkového počtu 169 (29,3 %) opýtaných, ktorí v školskom roku 2023/24 absolvovali vzdelávacie podujatie, sa najvyšší počet pedagógov zúčastnil aktivít, ktoré organizovali: NIVAM, občianske združenia (Prima, Edustepsa...), firmy a spoločnosti, ktoré sa zaoberajú organizovaním vzdelávacích aktivít (Eduline, Edulab Akademia, Eduworld, FinQ...), MPC, Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže alebo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny. V nižšom počte absolvovali aktivity, ktoré zabezpečovali školské podporné tímy, RAABE, rôzne súkromné firmy, vysoké školy, ale i okresné úrady a iné inštitúcie, napr. Komenského inštitút, Arcidiecézny katechetický úrad, Ipčko...
- Z odpovedí oslovených pedagógov vyplynulo, že vzdelávacie aktivity boli najčastejšie zamerané na prevenciu sociálno-patologických javov (šikanovanie, kyberšikanovanie, extrémizmus, drogy...), digitálne a multimediálne prostriedky, kritické myslenie, inklúziu, základy krízovej intervencie, komunikačné zručnosti, tvorbu klímy v škole a v triede, mentoring a koučing, odborné vzdelávanie podľa jednotlivých predmetov, komunikačné zručnosti, výučbu cudzích jazykov, finančnú gramotnosť, špecializované vzdelávanie určené pre triednych učiteľov, základy krízovej intervencie, problémové správanie, kreativitu vo výučbe, inovatívne metódy vo výučbe. V nižšej miere sa zúčastnili na aktivitách venovaných stratégii a metódam formálneho hodnotenia žiakov, duševnému zdraviu, projektovému vyučovaniu, dodržiavaniu ľudských práv, problémovému správaniu, ale i čítaniu s porozumením, diagnostike žiakov, zvládaniu stresu, kariérnemu poradenstvu a pod.

ODPORÚČANIA PRE PRAX

Výsledky prieskumu potvrdili, že extrémizmus patrí v základných a v stredných školách k závažným sociálno-patologickým javom. Pre zníženie jeho výskytu v školskom prostredí odporúčame:

- Poskytnúť žiakom v školách dostatok vedomostí z histórie a dejepisu, zaradiť otázky tolerancie, dodržiavania a rešpektovania ľudských práv, s dôrazom na antisemitizmus do učebných osnov všetkých predmetov, ktoré sa svojim obsahom danou problematikou zaoberajú.
- Pri využívaní nových moderných komunikačných technológií naučiť žiakov vyhľadávať si informácie na spoľahlivých internetových stránkach a vedieť si získané poznatky overiť.
- Z výsledkov prieskumu vyplynulo, že stredné školy častejšie navštevovali sympatizanti a členovia extrémistických skupín, pričom ich učitelia poznali ich názory a postoje v nižšej miere než respondenti, ktorí pôsobili v základných školách. Bolo by potrebné, aby sa všetci pedagógovia viac zaujímali o svojich žiakov, aby v prípade potreby mohli spolupracovať nielen s rodičmi, ale i s odborníkmi v CPP.
- Prejavy extrémizmu by v školskom prostredí mali byť vždy odhalené a ich autor potrestaný v súlade so školským poriadkom. Len tak sa zabráni ich ďalšiemu šíreniu.
- Je potrebné venovať omnoho viac pozornosti rôznym preventívnym opatreniam a upozorňovať žiakov na všetky riziká, ktoré im príslušnosť k extrémistickému hnutiu môže priniesť. Situáciu by mohla zlepšiť aj snaha pedagógov spoznať neformálnym spôsobom názory a postoje žiakov s cieľom eliminovať tie nesprávne. Je zrejmé, že mnohí z nich sú ovplyvňovaní postojmi svojich rovesníkov, ale najmä názormi prezentovanými neznámymi osobami na internete a bolo by vhodné im vysvetliť, aké nebezpečenstvo extrémizmus predstavuje nielen pre nich, ale i pre celú spoločnosť.
- V školách mali v rámci realizovaných preventívnych podujatí výraznú prevahu prednášky a besedy s odborníkmi, pričom by bolo potrebné venovať viac pozornosti takým formám prevencie, ktoré by do činnosti viac zapojili žiakov a vyžadovali si ich aktívnu spoluprácu. V tejto oblasti majú školy ešte pomerne veľké rezervy a bolo by dobré zlepšiť spoluprácu najmä s odborníkmi z CPP a Policajného zboru a s ich pomocou sa snažiť eliminovať nielen prejavy extrémizmu, ale i ostatných sociálno-patologických javov.
- Snažiť sa účinným spôsobom odstrániť u žiakov predsudky voči niektorým skupinám osôb a venovať pozornosť tejto téme i v rámci rodičovských združení.

- Zvýšiť právne vedomie žiakov, poučiť ich o tom, že prejavy extrémizmu sú podľa platnej legislatívy trestné a naučiť ich niesť zodpovednosť za svoje správanie.
- Umožniť čo najväčšiemu počtu pedagógov v základných a stredných školách absolvovať vzdelávanie zamerané na prevenciu extrémizmu, viac tieto podujatia propagovať a zatraktívniť ich obsah, aby oslovili čo najväčší počet učiteľov. Pomôcť pedagógom i prostredníctvom internetu získať nové poznatky o prejavoch extrémizmu, oboznámiť ich so spôsobom riešenia týchto závažných problémov a umožniť im výmenu skúseností s kolegami z iných škôl alebo krajov.
- Poskytnúť pedagógom dostatok overených a efektívne spracovaných materiálov, metodických príručiek, vzdelávacích videí venovaných problematike extrémizmu, aby získali dostatok informácií o tom, ako majú danú problematiku prezentovať svojim žiakom.
- Venovať pozornosť problematike extrémizmu už pri príprave budúcich pedagógov počas ich vysokoškolského štúdia a dať im dostatok poznatkov o tom, ako sa majú danej problematike vo výučbe venovať.

LITERATÚRA

BRAJEROVÁ, Ľ.: *Formovanie identity rómskeho dieťaťa*. In: MVEK, Prešov 2011, Prešov: FHPV PU Katedra pedagogiky, 2011, s. 15. Dostupné na: videoportal.fhpv.unipo.sk

DANICS, Š.: *Extremismus – hrozba demokracie*. Praha: Police history, 2002. ISBN 80-86477-07X

DESET, M.: *Limity spoločenskej akceptovateľnosti fenoménu a trestných činov extrémizmu.* In: Vráblová, M.: Trestnoprávne a kriminologické možnosti eliminácie extrémizmu. Praha : Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-420-6

GAJDOŠOVÁ, E. – POLIAKOVÁ, E.: *Extrémizmus.* In: Tóthová, L. – Šlosár, D.: Prejavy radikalizmu a extrémizmu v sociálnych vzťahoch. Košice : FF UPJŠ, 2018. ISBN 978-80-8152-640-4

CHMELÍK, J.: *Extremismus a jeho právní a sociální aspekty*. Praha : Linde, 2001. ISBN 80-7201-265-7

IVANČÍK, R.: *Sociálne siete ako priestor pre šírenie radikalizmu a extrémizmu*. In: Malíček, V.: Radikalizácia a extrémizmus v súčasnej spoločnosti. Bratislava : APZ, 2023. ISBN 978-80-8054-984-8

LACZKO, M.: *Občianska náuka ako nástroj výchovy k demokratickému občianstvu a eliminácie extrémizmu*. In: Výchova a vzdelávanie k demokratickému občianstvu a prevencia extrémizmu. Trenčín : Katedra politológie Trenčianskej univerzity Alexandra Dubčeka v Trenčíne, 2021. ISBN 978-80-8075-948-3

LICHNER, V. a kol.: *Extrémizmus a radikalizácia v sociálnych kontextoch*. Košice : FF UPJŠ, 2018. ISBN 978-80-8152-659-6

MAREŠOVÁ, A.: *Kriminologické a právní aspekty extremismu*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. ISBN 80-86008-589-2

MORAVČÍK, I. – STRUHÁR, P.: *Rozpoznávanie nenávistných a extrémistických prejavov v prostredí mládeže*. Trenčín : Katedra politológie Trenčianskej univerzity Alexandra Dubčeka, 2019. ISBN 978-80-8075-858-5

PÉTIOVÁ, M.: *Prejavy extrémizmu v základných a stredných školách z pohľadu pedagógov.* Záverečná správa z prieskumu. Bratislava : CVTI SR, 2025.

TÓTHOVÁ, L. – ŠLOSÁR, D.: *Prejavy radikalizmu a extrémizmu v sociálnych vzťahoch*. Košice : FF UPJŠ, 2018. ISBN 978-80-8152-640-4

VEGRICHTOVÁ, B.: Extremismus a společnost. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o, 2017. ISBN 978-80-7380-665-1

VRANAIOVÁ, K.: *Demokratické občianstvo v každodennej školskej praxi*. Bratislava : MPC, 2014. ISBN 978-80-565-0376-8

Názov: ***Prejavy extrémizmu v základných a stredných školách z pohľadu pedagógov***

Autorka: ***PhDr. Marianna Pétiová, PhD.***

Technická spolupráca: ***Mgr. Tomáš Runa***

Jazyková a grafická úprava: ***Mgr. Gabriela Aichová***

Vydalo: ***Centrum vedecko-technických informácií SR v Bratislave***

Rok vydania: ***2025, 1. vydanie***

Tlač: ***CVTI SR, Bratislava***

ISBN 978-80-8240-079-6